

JURISPRUDENȚA INTERNAȚIONALĂ ÎN MATERIA LIBERTĂȚII DE EXPRIMARE

Volumul III

**Proiect finanțat de:
Ambasada Statelor
Unite la București**

 ActiveWatch
Agenția de Monitorizare a Presei

XIX
ARTICLE 19
GLOBAL CAMPAIGN FOR FREE EXPRESSION

JURISPRUDENȚA INTERNAȚIONALĂ ÎN MATERIA LIBERTĂȚII DE EXPRIMARE

- DEFĂIMAREA • RESTRICȚII ASUPRA CONȚINUTULUI •
  - REGLEMENTAREA MASS MEDIA •
- SECURITATEA NAȚIONALĂ • ORDINEA PUBLICĂ •
  - SURSELE JURNALISTICE •

Volumul III

2008

Acest volum este realizat în cadrul programului FreeEx România, program dedicat protejării și promovării dreptului la libertatea de exprimare.

Partener: ARTICLE 19.

Mulțumim în mod special finanțatorului: Ambasada Statelor Unite la București.

Conținutul acestui material nu reprezintă în mod necesar poziția oficială a Ambasadei Statelor Unite la București.

Proiect editorial dezvoltat de:

Liana Ganea – Editor coordonator
Adriana Dăgăliță – Referent juridic
Laurențiu Sîrbu – Redactor șef

La realizarea volumului au contribuit:

Ioana Banu
Mădalina Fildan
Mihaela Ghirca
Bogdan Toncescu
Adrian Tudorică

Corectură:

Carmen Macavei

Tehnoredactare:

Constantin Mârza

ISBN 978-973-0-06069-0

© 2008 ActiveWatch – Agenția de Monitorizare a Presei.

Toate drepturile rezervate.

Calea Plevnei, nr. 98, BL. 10C, sector 1, 010237 București, România

Tel.: 021-313 40 47, Fax: 021-637 37 67

Adresa de corespondență: CP 2 OP 67

E-mail: office@mma.ro

<http://www.mma.ro>; www.freeex.ro

JURISPRUDENȚA INTERNAȚIONALĂ ÎN MATERIA LIBERTĂȚII DE EXPRIMARE

- DEFĂIMAREA • RESTRICȚII ASUPRA CONȚINUTULUI •
  - REGLEMENTAREA MASS MEDIA •
- SECURITATEA NAȚIONALĂ • ORDINEA PUBLICĂ •
  - SURSELE JURNALISTICE •

Program finanțat de:
Ambasada Statelor Unite la București

GLOBAL CAMPAIGN FOR FREE EXPRESSION

Cuprins

I. DEFĂIMAREA	9
Castells contra Spania	10
Dalban contra România	13
De Haes și Gijssels contra Belgia	16
Giniewski contra Franța	19
Kobenter și Standard Verlags GmbH contra Austria	22
II. LIBERTATEA DE EXPRIMARE.	
REGLEMENTAREA MASS MEDIA	25
Baruch Ivcher Bronstein contra Peru	26
Bond contra Floyd	29
Comisia Națională a Drepturilor Omului și a Libertăților contra Ciad	32
Fuentes Bobo contra Spania	33
Gauthier contra Canada	35
Gaweda contra Polonia	38
Glas Nadezhda Eood și Elenkov contra Bulgaria	41
Guja contra Moldova	43
Laptsevich contra Belarus	47
Media Rights Agenda și alții contra Nigeria	49
Minneapolis Star contra Minneapolis Commissioner of Revenue	52
Peev contra Bulgaria	55
V. ORDINEA PUBLICĂ	57
Asociația Ekin contra Franța	58
Chaplinsky contra Statul New Hampshire	62
Chorherr contra Austria	65
Cohen contra California	67
Hashman și Harrup contra Regatul Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord	71
Kivenmaa contra Finlanda	73
Piermont contra Franța	75
Texas contra Johnson	78
Watts contra Statele Unite ale Americii	82

IV. RESTRICȚII ASUPRA CONȚINUTULUI	85
Ballantyne și alții contra Canada	86
Barthold contra Republica Federală Germania	88
Bowman contra Regatul Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord	90
Casado Coca contra Spania	92
Du Roy și Malaurie contra Franța	95
Hertel contra Elveția	97
Jersild contra Danemarca	99
Madsen contra Women's Health Center, Inc.	101
Nationwide news Pty contra Willis	103
Near contra Minnesota	105
Nebraska Press Association contra Stuart	109
Observer și Guardian contra Regatul Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord	112
Reno contra ACLU	116
Verlagsgruppe News GmbH (nr. 2) contra Austria	121
V. SECURITATEA NAȚIONALĂ	125
Kim contra Coreea	126
Kommersant Moldovy contra Moldova	128
Özgür Gündem contra Turcia	130
Zana contra Turcia	134
VI. SURSELE JURNALISTICE	137
Bartniki contra Vopper	138
Dammann contra Elveția	147
Dupuis și alții contra Franța	150
Fressoz și Roire contra Franța	153
Goodwin contra Regatul Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord	155
Radio Twist A.S. contra Slovacia	158
Voskuil contra Țările de Jos	161

Prefață

Volumul de față este al treilea din seria *Jurisprudența internațională în materia libertății de exprimare*, publicată de ActiveWatch – Agenția de Monitorizare a Presei. Seria a fost lansată de Agenția de Monitorizare a Presei, în colaborare cu APADOR-CH, în anul 2004.

Seria se bazează pe rezumate ale unor spețe relevante din domeniul respectării dreptului la libertatea de exprimare, la nivelul jurisdicțiilor și organismelor internaționale și la nivelul instanțelor naționale. Rezumatele au fost redactate în principal de avocații cunoscutei organizații Article 19, cu sediul la Londra și traduse în limba română de experții care au colaborat la realizarea acestei serii. La prezenta lucrare au contribuit trei experți care lucrează la grefa Curții Europene a Drepturilor Omului, un expert care colaborează cu Consiliul Europei, un jurist cu studii de drept în Statele Unite ale Americii și un avocat membru al Baroului București. Pentru volumul de față aceștia nu numai că au tradus rezumatele oferite de Article 19, ci au selectat și rezumat spețe recente de la Curtea Europeană a Drepturilor Omului și Curtea Supremă a Statelor Unite ale Americii.

La coordonarea ediției a contribuit echipa programului FreeEx, al ActiveWatch – Agenția de Monitorizare a Presei.

În prezentul volum vă oferim spre lectură cazuistică legată de punerea în balanță a dreptului la libertatea de exprimare cu dreptul la reputația persoanei, cu protejarea securității naționale și menținerea ordinii publice sau cu necesitatea de a reglementa mass media, uneori chiar prin restricții asupra conținutului. Un capitol distinct se referă la sursele jurnalistice – dreptul jurnaliștilor la a-și proteja sursele confidențiale, precum și informații la care jurnaliștii pot avea acces.

Nu ne-am propus o prezentare detaliată a acestor spețe, ci am încercat să accentuăm conflictul de drept dintre dreptul la libertatea de exprimare și alte drepturi și interese. Am considerat că prezentarea unui număr cât mai mare de astfel de decizii, ale unor instanțe diverse, oferă nu doar o imagine mai clară a acestui domeniu, dar și o modalitate utilă de înțelegere a acestor conflicte.

De aceea seria *Jurisprudența internațională în materia libertății de exprimare* este utilă atât avocaților și judecătorilor, cât și jurnaliștilor și aspiranților la această meserie, dar și celor care legiferează sau activează în acest domeniu atât de special al drepturilor omului, cum este libertatea de exprimare. Evenimente din anii recenți ne-au arătat că atât autoritățile executive ale statului cât și instanțele de judecată au nevoie de pregătire pentru a învăța să respecte cu adevărat principiile de bază care țin de protejarea drepturilor omului. Iată câteva exemple negative de acțiuni recente ale autorităților statului care au afectat dreptul la liberă exprimare în țara noastră: declararea neconstituționalității legii care dezincrimina insulta și calomnia (Curtea Constituțională, ianuarie 2007), maltratarea câtorva persoane și reținerea temporară a peste 50 de tineri care plănuiau să protesteze împotriva NATO în timpul summit-ului acestei organizații la București (au fost implicați Ministerul de Interne, Poliția și Jandarmeria, Serviciul Român de Informații; aprilie 2008), adoptarea în plenul Senatului a unei legi care propunea ca radiourile și televiziunile să prezinte 50 la sută știri negative și 50 la sută știri pozitive (iunie 2008).

Precizăm că traducerea în limba română a cazurilor prezentate nu are caracter oficial, iar varianta originală, în limba engleză, a majorității rezumatelor spețelor se află pe site-ul Article 19, la adresa www.article19.org secțiunea: The Virtual Freedom of Expression Handbook. Spețele de la Curtea Europeană a Drepturilor Omului pot fi accesate pe www.echr.coe.int. Cazurile de la Curtea Supremă a Statelor Unite pot fi citite pe www.supremecourtus.gov. Pentru o înțelegere aprofundată a problematicii discutate în fiecare dintre aceste spețe vă recomandăm să căutați deciziile judecătorești în întregimea lor.

Lectură plăcută!

Capitolul I

Defăimarea

Castells contra Spania¹

Subiect:	defăimare
Probleme:	defăimare pedepsită penal
Test:	importanța libertății de exprimare, necesitate
Sanctiunea:	pedeapsa cu închisoarea
Decizie:	dreptul la libertatea de exprimare a fost încălcat (articolul 10 al Convenției Europene a Drepturilor Omului); unanimitate
Jurisdicție:	Curtea Europeană a Drepturilor Omului: Spania

Rezumat:

Reclamantul, un membru al Parlamentului, a fost condamnat pentru publicarea unui articol în care acuza Guvernul de complicitate la mai multe atacuri și omucideri.

Situația de fapt:

Reclamantul, un membru al opoziției parlamentare, a publicat un articol prin care se plângea de inactivitatea autorităților cu privire la numeroase atacuri și omucideri ce avuseseră loc în Țara Bascilor. Mai mult, articolul pretindea că poliția era în acord cu părțile vinovate, de unde deducea că Guvernul era răspunzător. O procedură penală a fost instituită împotriva reclamantului pentru insultă la adresa Guvernului, imunitatea parlamentară i-a fost retrasă, iar el a fost declarat vinovat și condamnat la închisoare cu suspendare.

Decizia:

Condamnarea a reprezentat o ingerință în dreptul la libertatea de exprimare, care era prevăzută de lege și urmarea scopul legitim de a preveni dezordinea publică. Problema era să se stabilească dacă aceasta era sau nu necesară "într-o societate democratică".

---

¹ Hotărârea din 23 aprilie 1992, cererea nr. 11798/85 (Curtea Europeană a Drepturilor Omului). Vezi traducerea în limba română a întregii spețe în *Jurisprudența europeană privind libertatea de exprimare*, publicată de Agenția de Monitorizare a Presei, București, 2001 – p. 170.

Importanța libertății de exprimare

Curtea a amintit importanța libertății de exprimare și a insistat asupra faptului că pentru un membru al Parlamentului libertatea de exprimare este crucială:

Libertatea de exprimare (...) constituie unul dintre fundamentele unei societăți democratice și una dintre condițiile de bază ale progresului ei. Supusă [unor limitări legitime], libertatea de exprimare nu se aplică doar „informațiilor” sau „ideilor” care sunt permise în mod favorabil ori considerate inofensive sau indiferente, dar și acelor care ofensează, șochează ori deranjează. Acestea sunt cerințele pluralismului, toleranței și deschiderii spiritului fără de care nu există nicio „societate democratică”.

Deși libertatea de exprimare este importantă pentru toți, ea este cu atât mai indispensabilă unui reprezentant al poporului. Acesta își reprezintă electoratul, atrage atenția asupra preocupărilor lui și îi apără interesele. Conform celor spuse, ingerințele în libertatea de exprimare a unui membru al opoziției parlamentare, precum reclamantul, cer să fie analizate cât mai îndeaproape de către Curte.

Faptul că reclamantul a ales să își exprime punctul de vedere într-un articol de ziar mai degrabă decât de la tribuna Parlamentului nu înseamnă că acesta și-a pierdut dreptul de a critica Guvernul. Curtea a amintit rolul presei într-o societate democratică:

Rolul predominant al presei într-un stat de drept nu trebuie uitat. Deși nu trebuie să depășească diverse limite stabilite, între altele, pentru preîntâmpinarea dezordinii și pentru protecția drepturilor altora, presei îi revine misiunea de a disemina informații și idei asupra chestiunilor politice precum și asupra altor domenii de interes public.

Libertatea presei oferă publicului unul dintre cele mai bune mijloace de a descoperi și de a-și face o părere despre ideile și atitudinile conducătorilor săi politici. În special, presa oferă politicienilor ocazia de a reflecta și de a comenta asupra preocupărilor opiniei publice. Prin aceasta, ea permite oricui să participe la o dezbatere publică liberă, ceea ce reprezintă însăși esența unei societăți democratice.

Curtea a notat că reclamantul și-a început articolul denunțând impunitatea de care se bucurau membrii unor grupări extremiste și l-a

încheiat afirmând ca Guvernul era responsabil de această situație. Curtea a insistat asupra faptului că deși dreptul la libertatea de exprimare nu este absolut, Guvernele trebuie să fie deschise la critică:

Libertatea dezbaterii publice, prin natura sa, nu este, fără îndoială, absolută. Un stat contractant poate să o supună unor anumite „restricții” sau „pedepse”, dar îi aparține Curții decizia finală asupra compatibilității între aceste măsuri și libertatea de exprimare.

Limitele criticii acceptabile sunt mai largi cu privire la Guvern decât în legătură cu un cetățean particular sau chiar cu un politician. Într-un sistem democratic, acțiunile sau omisiunile guvernului trebuie să fie supuse unei examinări riguroase, nu doar din partea autorităților legislative și judiciare, dar și din partea opiniei publice. Mai mult, poziția dominantă pe care o ocupă Guvernul face necesar ca acesta să se arate reținut în ceea ce privește recursul la proceduri penale, mai ales în situația în care alte mijloace sunt disponibile pentru a răspunde atacurilor nejustificate și criticilor adversarilor sau a presei. Cu toate acestea, rămâne la latitudinea autorităților statului, în calitatea lor de garanți ai ordinii publice, să adopte măsuri, chiar de natură penală, destinate să constituie o reacție, în mod corespunzător și fără exces, la acuzațiile defăimătoare, lipsite de fundament și formulate cu rea-credință.

În repetate rânduri, reclamantul s-a oferit să arate că faptele relatate de el erau adevărate și binecunoscute. Curtea a estimat ca fiind de o importanță decisivă faptul că nu i-a fost permis să facă acest lucru. Multe dintre afirmațiile reclamantului puteau fi supuse unei încercări de a le stabili adevărul, iar reclamantul ar fi trebuit să fie lăsat să își demonstreze buna-credință. Așadar, condamnarea nu putea fi considerată ca fiind necesară într-o societate democratică.

Dalban contra România²

Subiect:	defăimare
Probleme:	calomnie pedepsită penal; apărarea în cazuri de defăimare
Test:	importanța libertății de exprimare
Sanctiune:	condamnare penală
Decizie:	dreptul la libertatea de exprimare a fost încălcat (articolul 10 al Convenției Europene a Drepturilor Omului); unanimitate
Jurisdicție:	Curtea Europeană a Drepturilor Omului: România

Rezumat:

Reclamanta era văduva unui jurnalist condamnat penal pentru calomnie din cauza unui articol ce acuza un om politic și un înalt funcționar public de fraudă.

Situația de fapt:

Reclamanta era văduva unui jurnalist, Ionel Dalban. Acesta publicase în ziarul local pe care îl edita câteva articole pretinzând că G.S., director general al unei companii agricole de stat, ar fi vinovat de fraudă. În plus, Dalban a lansat acuzații cum că senatorul R.T., ce ocupa un loc în consiliul de administrație al companiei agricole, ar fi beneficiat pe nedrept de poziția sa în consiliu. Dalban a fost condamnat penal pentru calomnie și s-a dispus suspendarea executării pedepsei. Mai mult, i s-a impus să plătească cheltuielile de judecată și i s-a interzis să își mai practice profesia. În apel, interdicția a fost înlăturată. În urma unui recurs inițiat ulterior de Procurorul General, Curtea Supremă l-a achitat pe Ionel Dalban cu privire la calomnia la adresa lui G. S., în virtutea faptului că acesta a acționat cu bună-credință. Cu privire la calomnia la adresa lui R.T., Curtea Supremă a anulat condamnarea lui Ionel Dalban, susținând totuși că acesta a fost condamnat în mod îndreptățit, însă a decis să înceteze procesul penal având în vedere

---

² Hotărârea din 28 septembrie 1999, cererea nr. 28114/95 (Curtea Europeană a Drepturilor Omului). Vezi traducerea în limba română a întregii spețe în *Jurisprudența europeană privind libertatea de exprimare*, publicată de Agenția de Monitorizare a Presei, București, 2001 – p. 339.

decesul acestuia. Ca văduvă a jurnalistului, reclamanta a continuat cu cererea depusă la Comisie cu privire la încălcarea articolului 10, solicitând despăgubiri.

Decizia:

Condamnarea a reprezentat o ingerință din partea unei autorități publice în dreptul reclamantului la libertatea de exprimare. Aceasta era prevăzută de lege și urmărea un scop legitim, mai precis protecția drepturilor altora. Cu privire la problema necesității, Curtea a remarcat că articolele în cauză priveau subiecte de interes public, și anume, administrarea bunurilor statului precum și modul în care politicienii își îndeplinesc mandatul.

Importanța libertății de exprimare

Curtea a subliniat funcția esențială pe care o îndeplinește presa într-o societate democratică. Atât timp cât nu depășește anumite limite, este de datoria presei să difuzeze informații și idei asupra tuturor subiectelor de interes public. Libertatea jurnalistică acoperă inclusiv dreptul de a recurge la un anume grad de exagerare sau chiar de provocare. Gradul de apreciere pe care îl au autoritățile naționale este circumscris de interesul unei societăți democratice în a permite presei să acționeze ca „observator public” pentru difuzarea informațiilor de interes public. Mai departe, Curtea a declarat:

Ar fi inacceptabil ca unui jurnalist să îi fie refuzat dreptul de a exprima judecăți de valoare critice dacă nu le demonstrează veridicitatea.

Apărarea în cazuri de calomnie

Jurnaliștilor nu ar trebui să le fie refuzat dreptul de a exprima judecăți de valoare critice chiar în situația în care aceștia nu le demonstrează veridicitatea. Nu a fost adusă nicio probă că acuzațiile lui Dalban ar fi false și destinate să alimenteze o campanie împotriva lui G.S. și a senatorului R.T. Guvernul nu a contestat concluzia Comisiei că ingerința respectivă nu era necesară într-o societate democratică. Curtea a considerat că condamnarea penală a jurnalistului precum și pedeapsa care i-a fost aplicată constituiau o ingerință disproporționată în exercițiul libertății sale de exprimare ca jurnalist.

Acest caz a ridicat o problemă importantă cu privire la calitatea de victimă a reclamantului în raport cu dreptul la libertatea de exprimare. Curtea a remarcat că o decizie favorabilă unui reclamant nu este, în

principiu, suficientă pentru a-l priva de calitatea sa victimă, dacă autoritățile naționale nu recunosc, fie în mod expres, fie pe fond, încălcarea Convenției și nu îi acordă o despăgubire pentru această încălcare. Faptul că Curtea Supremă a anulat condamnarea lui Dalban bazându-se pe faptul că, cu privire la G.S., acesta a acționat cu bună-credință și pe baza unor documente oficiale, poate fi considerat ca o recunoaștere, în substanță, că dreptul său la libertatea de exprimare a fost reținut în mod nejustificat. Cu toate acestea, Curtea Supremă nu a stabilit nicio despăgubire. Însă, concluzia Curții Supreme că Ionel Dalban a fost condamnat în mod îndreptățit pentru calomnierea senatorului R.T. și decizia acestei instanțe de a înceta procesul penal având în vedere decesul acestuia nu au constituit în niciun fel o recunoaștere a vreunei încălcări a articolului 10.

De Haes și Gijssels contra Belgia³

Subiect: defăimare
Domeniu: autoritatea puterii judecătorești
Test: importanța libertății de exprimare
Sanctiune: pecuniară

Decizie: dreptul la libertatea de exprimare a fost încălcat (articolul 10 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului); șapte voturi la două

Jurisdicție: Curtea Europeană a Drepturilor Omului: Belgia

Rezumat:

Jurnaliștii reclamanți au fost considerați responsabili de defăimare din cauza unor articole care criticau judecătorii pentru atribuirea spre creștere și educare a unor minori către tatăl lor, care făcuse obiectul urmăririi penale pentru incest și abuz asupra copiilor săi.

Situația de fapt:

Primul reclamant era redactorul șef, iar al doilea, un ziarist al unei reviste săptămânale. Aceștia au publicat cinci articole ce criticau judecătorii unui proces de divorț pentru atribuirea copiilor spre creștere și educare tatălui lor, nazist auto-declarat, care făcuse și obiectul urmăririi penale pentru incest și abuz asupra copiilor săi. Articolele îi acuzau pe judecători că împărtășesc simpatiile politice ale tatălui și își bazau critica pe rapoarte medicale ce arătau că copiii se întorseseră din vizitele de la tatăl lor cu urme care arătau că ar fi fost violați. Ancheta în cazul tatălui se încheiase cu scoaterea de sub urmărire penală. Judecătorii și avocatul general au făcut plângere penală pentru calomnie împotriva reclamanților. Aceștia au obținut acordarea de daune morale, iar reclamanții au fost obligați să publice hotărârea judecătorească în revista lor și să plătească pentru ca aceasta să fie publicată în alte șase ziare. Aceștia s-au plâns de încălcarea dreptului la libertatea de

---

3 Hotărârea din 24 februarie 1997, cererea nr. 19983/92 (Curtea Europeană a Drepturilor Omului). Vezi traducerea în limba română a întregii spețe în *Jurisprudența europeană privind libertatea de exprimare*, publicată de Agenția de Monitorizare a Presei, București, 2001 – p. 254.

exprimare.

Decizia:

Hotărârea a constituit o ingerință în dreptul la liberă exprimare; aceasta era prevăzută de lege și urmarea un scop legitim, și anume protecția drepturilor și reputației altora.

Importanța libertății de exprimare

Subliniind rolul presei, Curtea a declarat:

Presa joacă un rol esențial într-o societate democratică. Deși nu trebuie să depășească anumite limite, în special respectarea reputației și a drepturilor altora, datoria ei este, cu toate acestea, să difuzeze, în mod corespunzător cu obligațiile și responsabilitățile sale, informații și idei asupra tuturor subiectelor de interes public, inclusiv a acelor legate de funcționarea sistemului judiciar.

Pe de altă parte, instanțele judecătorești, ca garanți ai înfăptuirii justiției, trebuie să se bucure de încrederea publică:

Acestea trebuie să apărute corespunzător de atacurile critice nefondate, mai ales având în vedere faptul că judecătorii sunt supuși unei datorii de discreție ce îi împiedică să răspundă la critică.

Articolele contestate se bazau pe o cercetare aprofundată. Nici judecătorii, nici avocatul general nu și-au exprimat îndoiala cu privire la informația publicată; aceștia s-au plâns de atacurile personale la onoarea lor.

Apărarea în cazuri de defăimare

Curtea a remarcat că:

O distincție atentă trebuie făcută între fapte și judecăți de valoare. Existența faptelor poate fi demonstrată în vreme ce adevărul judecăților de valoare nu poate fi supus dovezii.

Din hotărârea Curții de Apel naționale, era evident că, inclusiv în cazul în care acuzațiile legate de sensibilitățile politice ar fi fost adevărate, reclamanții ar fi fost considerați responsabili din moment ce concluziile Curții erau legate nu atât de afirmațiile factuale cât de comentariile pe care acestea le-au inspirat jurnaliștilor. Reclamanții

strânseseră informații despre comportamentul tatălui în relație cu copiii săi, ceea ce era în măsură să justifice criticile la adresa deciziilor judecătorilor. Reclamanții dețineau de asemenea informații cu privire la simpatiile politice ale judecătorilor. Acest lucru putea fi de natură să dea credibilitate ideii că simpatiile politice erau relevante în deciziile respective. Acuzațiile se prezentau sub forma unei opinii, dar aveau o bază factuală. Critica severă era proporțională cu agitația și indignarea provocate de subiectele tratate în aceste articole. Necesitatea ingerinței nu a fost demonstrată.

Giniewski contra Franța⁴

Subiect: defăimare
Test: necesitate într-o societate democratică
Sanctiune: 1 euro și publicarea condamnării într-un ziar național

Decizie: dreptul la libertatea de exprimare a fost încălcat (articolul 10 al Convenției Europene a Drepturilor Omului); unanimitate

Jurisdicție: Curtea Europeană a Drepturilor Omului: Franța

Rezumat:

Condamnare pentru defăimarea comunității creștine.

Situația de fapt:

Reclamantul, care era jurnalist, sociolog și istoric, a scris un articol într-un cotidian despre enciclica Papei Ioan Paul al II-lea „Splendoarea Adevărului”. O asociație numită „Alianța generală împotriva rasismului și pentru respectarea identității creștine franceze” s-a plâns că articolul a defăimat comunitatea creștină. Instanțele interne au admis acțiunea civilă introdusă de asociație și au decis că anumite pasaje din articol au discreditat onoarea și reputația creștinilor, și a catolicilor în special. Reclamantul a fost găsit vinovat de a fi defăimat în mod public un grup de persoane bazându-se pe convingerile religioase ale acestora. A fost obligat să plătească un franc francez cu titlu de despăgubiri și 10 000 de franci francezi cheltuieli de judecată, precum și să publice într-un ziar național condamnarea sa.

Decizia:

Curtea a hotărât că condamnarea reclamantului fusese prevăzută de articolul 1881 din Legea Presei și că avea drept scop protejarea unor grupuri de persoane împotriva defăimărilor bazate pe apartenența la o anumită religie. Astfel, scopul corespundea dorinței de a proteja „reputația și drepturile altora” după cum prevede aliniatul 2 al

---

⁴ Hotărârea din 31 ianuarie 2006, cererea nr. 64016/00 (Curtea Europeană a Drepturilor Omului).

articolului 10.

În ceea ce privește necesitatea ingerinței într-o societate democratică, Curtea reamintește că libertatea de exprimare constituie una dintre bazele oricărei societăți democratice, fiind astfel una dintre principalele condiții ale progresului acestei societăți și a dezvoltării fiecărui individ. Libertatea de exprimare se aplică atât informațiilor sau ideilor primite favorabil sau considerate ca fiind inofensive sau indiferente, dar și acelor care rănesc, șochează sau neliniștesc. Totuși, paragraful 2 al articolului 10 impune anumite obligații, fiind legitimă impunerea unei obligații de a evita exprimări gratuite și ofensatoare în ceea ce privește opiniile și credințele religioase și care nu contribuie în niciun fel la o dezbatere publică aptă să conducă la un progres. Statele beneficiază în acest domeniu de o marjă de apreciere, dar aparține Curții - în cazurile în care nu există o concepție uniformă în statele membre asupra subiectului aflat în dezbatere - să stabilească dacă ingerința corespunde unei „nevoi sociale imperioase” și dacă ingerința este proporțională cu scopul urmărit.

Curtea constată că articolul litigios susținea că doctrina dezvoltată în enciclica Papei conținea germele antisemiței care au favorizat conceperea și îndeplinirea Holocaustului.

Curtea nu a fost de acord cu instanțele naționale care au considerat că această teorie înseamnă că li se reproșează catolicilor, și creștinilor în general, că sunt responsabili de masacrele naziste și că astfel conduce la defăimarea creștinilor.

Curtea a arătat că deși articolul scris de către reclamant critica o enciclică a Papei și, deci, însuși poziția acestuia, analiza nu putea fi extinsă la comunitatea creștină, compusă din mai multe curente, multe dintre ele nerecunoscând autoritatea Papei. Ea a considerat că reclamantul a dorit elaborarea unei teze asupra unei dogme și asupra posibilităților ei legate cu originile Holocaustului, contribuind astfel la o amplă dezbatere asupra unor idei deja expuse, fără a deschide o polemică gratuită sau îndepărtată de gândirea contemporană. Nu era vorba în articol despre un atac împotriva unor convingeri religioase în sine, ci despre o idee pe care reclamantul a dorit să o exprime în calitatea sa de jurnalist și istoric. În consecință, Curtea a considerat că este primordial ca o dezbatere referitoare la fapte foarte grave, ca exterminarea evreilor, să se poată desfășura în mod liber.

Chiar dacă textul publicat conținea concluzii care rănesc sau care pot

să șocheze sau chiar să îngrijoreze, Curtea a reamintit că, în ciuda acestui fapt, ele nu ies de sub protecția acordată de articolul 10.

Pe baza acestor constatări, Curtea a considerat că motivele care au stat la baza condamnării nu sunt suficiente pentru ca ingerința să fie considerată ca fiind „necesară într-o societate democratică” și nici că aceasta corespundea unei „nevoi sociale imperioase”.

În privința proporționalității, Curtea reamintește că natura și gravitatea pedepsei sunt factori ce trebuie luați în considerare în analiza acesteia. În speță, reclamantul fusese achitat, fiind obligat la despăgubiri civile în valoare de un euro și mai ales obligat să publice, pe cheltuiala lui, un comunicat într-un ziar național. Or, dacă în principiu o asemenea măsură nu pare a fi foarte restrictivă pentru libertatea de exprimare, în speță, menționarea existenței delictului de defăimare în comunicatul de presă îmbracă un caracter descurajator, sancțiunea fiind astfel disproporționată, dată fiind și importanța dezbaterii la care participa reclamatul. Articolul 10 a fost așadar încălcat.

Kobenter și Standard Verlags GmbH contra Austria⁵

Subiect: defăimare
Domeniu: autoritatea puterii judecătorești
Test: importanța libertății de exprimare
Sanctiune: amendă; despăgubiri civile

Decizia: încălcarea dreptului la libertatea de exprimare (articolul 10 al Convenției Europene a Drepturilor Omului); unanimitate

Jurisdicție: Curtea Europeană a Drepturilor Omului: Austria

Rezumat:

Reclamanții au fost condamnați pentru publicarea unor articole critice la adresa motivării unei hotărâri judecătorești.

Situația de fapt:

În urma unui proces, un tribunal regional a concluzionat că anumite pasaje dintr-un articol apărut într-o revistă care îi critica pe homosexuali constituiau infracțiunea de insultă. Sentința conținea un pasaj care indica că homosexualitatea există și în lumea animalelor și dădea exemple de practici homosexuale la diferite specii de animale. Reclamantul, de profesie jurnalist, a publicat mai multe articole într-un cotidian național în care susținea, în esență, că sentința nu se deosebea deloc de „procesele cu vrăjitoare din Evul Mediu” și că, „prin astfel de exemple ofensatoare din regnul animal alimenta o campanie homofobă, veninoasă și plină de ură” ce ridica „îndoieli asupra integrității morale și intelectuale a judecătorului în cauză”. Ulterior, judecătorul a înlăturat din sentință pasajul contestat. Judecătorul a primit, de asemenea, și un avertisment oficial. Ulterior, acesta l-a chemat pe reclamant în judecată în fața tribunalului regional, care l-a considerat pe acesta din urmă vinovat de calomnie și i-a aplicat o amendă cu suspendare pe un termen de încercare de un an. Editorul cotidianului a fost condamnat să plătească despăgubiri judecătorului și să publice hotărârea. Tribunalul a considerat că jurnalistul nu a făcut doar o judecată de valoare, ci a și

---

5 Hotărârea din 2 noiembrie 2006, cererea nr. 60899/00 (Curtea Europeană a Drepturilor Omului).

insinuat că judecătorul ar fi încălcat grav drepturile procesuale fundamentale, în special principiul imparțialității și al dezbaterii contradictorii, precum în procesele din vremea Evului Mediu. Jurnalistul și editorul cotidianului au formulat apel fără succes.

Decizie:

Declarațiile incriminate constituiau judecăți de valoare bazate pe fapte. Reiese cu suficientă claritate că aprecierile critice vizau sentința și nu lipsurile în desfășurarea procesului care ar fi putut fi imputate judecătorului. Mai mult, rezultatul procedurii disciplinare pornite împotriva judecătorului în cauză arată că acesta nu s-a achitat de îndatoririle sale într-un mod demn de un judecător. Ținând cont de circumstanțele cauzei, interesul reclamantului de a difuza informații asupra subiectului, făcute într-adevăr pe un ton provocator și într-o manieră exagerată, este mai presus de interesul judecătorului pentru protejarea reputației sale și a puterii judecătorești în general. Reclamanții și-au îndeplinit rolul și responsabilitățile lor de „câine de pază”, iar critica formulată nu a reprezentat un atac nejustificat, sau de natură să lezeze, îndreptat împotriva judecătorului în cauză sau asupra puterii judecătorești în sine. Prin urmare, motivele invocate de instanțele interne pentru a justifica ingerința în exercitarea de către reclamanți a libertății de exprimare nu erau „pertinente și suficiente”.

Capitolul II

Libertatea de exprimare. Reglementarea mass media

Baruch Ivcher Bronstein contra Peru⁶

Subiect: libertatea de exprimare, reglementarea mass media
Problema: autorizare
Test: importanța libertății de exprimare
Decizie: dreptul la libertatea de exprimare a fost încălcat

Jurisdicție: Comisia Inter-americană a Drepturilor Omului

Rezumat:

Reclamantului i-a fost retrasă cetățenia, decizie care a avut ca efect faptul că acesta nu mai întrunea condițiile pentru a deține un post de televiziune.

Situația de fapt:

Reclamantului, un peruvian naturalizat, proprietar al unui post de televiziune care difuzase diverse emisiuni critice la adresa guvernului, i-a fost retrasă cetățenia. Cum în virtutea legii peruviene doar cetățenii peruvieni pot poseda canale de televiziune, decizia de a retrage cetățenia reclamantului a reprezentat, în fapt, o negare a dreptului său de a continua să fie, printre altele, proprietarul postului. Reclamantul a făcut în două rânduri recurs la această decizie, dar de fiecare dată fără succes. Canalul de televiziune a fost, în consecință, preluat de diverși proprietari care au modificat politica editorială a acestuia și au refuzat intrarea în sedii a jurnaliștilor care lucraseră la o emisiune ce fusese deosebit de critică. În urma plângerii reclamantului la Comisia Inter-americană a Drepturilor Omului, statul pârât a acceptat anularea hotărârii ce retrăgea cetățenia reclamantului. Comisia Inter-americană și-a păstrat însă dreptul de a aprecia faptele acestui caz.

Decizia:

Importanța libertății de exprimare

Curtea a considerat că:

Libertatea de exprimare are atât o dimensiune individuală cât și una socială: aceasta cere, pe de o parte, ca nicio persoană

---

6 Hotărârea din 6 februarie 2001, Series C nr. 74 (Comisia Inter-americană a Drepturilor Omului).

să nu fie împiedicată ori limitată în mod arbitrar în a-și exprima gândurile, fiind astfel un drept ce aparține fiecărei persoane. Cel de-al doilea aspect al dreptului, pe de altă parte, implică un drept colectiv, de a primi orice informație și de a avea acces la gândurile exprimate de alții. Aceste două dimensiuni trebuie garantate simultan. (par. 146)

Curtea a declarat că dreptul la libertatea exprimare se aplică atât mijloacelor de comunicare cât și conținutului acesteia:

Dreptul individual la libera exprimare nu protejează numai dreptul de a scrie și de a vorbi, ci include, în mod inseparabil, și dreptul de a folosi orice metodă potrivită pentru exprimarea și transmiterea gândurilor către un număr cât mai mare de persoane. În această privință, exprimarea și transmiterea gândurilor și a informațiilor sunt indivizibile, astfel încât limitarea posibilităților de transmitere constituie, în mod direct și în aceeași măsură, o limitare a dreptului la libertatea de exprimare. (par. 147)

Cu privire la dimensiunea colectivă sau socială a dreptului la libertatea de exprimare, Curtea a afirmat:

Libertatea de exprimare este o modalitate prin care se realizează schimbul de idei între persoane; include dreptul de a avea și comunica un punct de vedere personal către alții, dar include și dreptul fiecăruia de a cunoaște opinii, relatări, știri. Pentru persoanele obișnuite, cunoașterea opiniilor și a informațiilor transmise de alții este la fel de important precum dreptul de a transmite propriile opinii și informații. (par. 148)

Dimensiunea individuală și cea colectivă au o importanță egală. Curtea a subliniat rolul important al mijloacelor de comunicare într-o democrație, și a insistat că jurnaliștii trebuie lăsați să își îndeplinească misiunea:

Importanța libertății de exprimare este cu atât mai mult evidențiată atunci când luăm în considerare rolul pe care mijloacele de comunicare îl joacă într-o societate democratică, unde acestea reprezintă veritabilul instrument al libertății de exprimare și nu un mod de a-l restrânge. În consecință, este esențial ca ele să întrunească cele mai diverse informații și opinii. (...) Mai precis, este esențial ca jurnaliștii ce lucrează în domeniul mass media să se bucure de protecția și independența necesare exercitării funcțiilor lor în profunzime

pentru că ei sunt cei care mențin informată societatea, iar aceasta este o condiție indispensabilă pentru ca societatea să se bucure de o libertate deplină. (par. 149, 150)

Curtea a insistat asupra importanței libertății de exprimare:

Conceptul însuși de ordine publică într-o societate democratică cere garantarea unei circulații a informațiilor, a ideilor și opiniilor, cât mai vastă posibil, precum și a unui acces la informație, cât mai vast posibil, pentru societate în totalitatea ei. Libertatea de exprimare constituie elementul primordial și fundamental al ordinii publice într-o societate democratică, iar acesta nu este de conceput fără o dezbateră publică și fără posibilitatea ca voci contestatatoare să se facă pe deplin auzite. (par. 151)

Proprietatea străină a canalelor de radiodifuziune

Curtea a considerat în continuare prezentul caz în lumina tuturor faptelor expuse. Aparent, critica reclamantului la adresa guvernului prin canalul său de televiziune a fost determinantă în hotărârea de retragere a cetățeniei peruviene. Curtea a citat, consimțind, jurisprudența stabilită a Curții Europene a Drepturilor Omului ce susținea:

Limitele acceptabile ale criticii sunt mai largi în ceea ce privește guvernul decât în relație cu cetățeni particulari sau chiar cu un politician. Într-un sistem democratic, acțiunile sau omisiunile guvernului trebuie să fie supuse unei examinări riguroase, nu doar din partea autorităților legislative și judiciare, dar și din partea opiniei publice. (par. 155)

Mai mult, Curtea a observat că decizia de a anula titlul de naționalitate al reclamantului a constituit o ingerință indirectă nu doar în dreptul reclamantului la libertatea de exprimare, ci și în drepturile jurnaliștilor care lucrau și conduceau anchete pentru canalul de televiziune al reclamantului. În concluzie, Curtea a considerat că, îndepărtându-l pe reclamant de postul de televiziune, statul nu a restrâns doar libertatea reclamantului de a vehicula informații, idei și opinii, ci a afectat și dreptul tuturor peruvienilor de a primi informații, limitându-le astfel libertatea de a își exercita opiniile politice și de a se dezvolta deplin într-o societate democratică. Pentru aceste motive, Curtea a constatat o încălcare a libertății de exprimare.

Bond contra Floyd⁷

Subiect: libertatea de exprimare

Sanctiune: excludere

Decizie: încălcarea dreptului la libertatea de exprimare (Primul Amendament la Constituția Statelor Unite ale Americii); unanimitate

Jurisdicție: Statele Unite ale Americii (Curtea Supremă)

Rezumat:

Reclamantul a fost exclus din legislatura de stat din cauza criticilor aduse războiului în desfășurare în Vietnam.

Situația de fapt:

Reclamantul, membru al Casei Reprezentanților a statului Georgia, a susținut o declarație anti-război împotriva politicii guvernului cu privire la Vietnam și cu privire la aplicarea legilor privind serviciul militar. Acesta a acordat un interviu în presă în care a afirmat, printre altele, că, în calitate de "cetățean de clasă inferioară" nu i-a fost cerut să susțină războiul, că, în calitate de pacifist, este împotriva războiului, și că nu consideră că ar exista vreo neconcordanță între aceste afirmații și jurământul pe care urma să îl depună în calitate de membru al Casei Reprezentanților. Alți membri ai Casei Reprezentanților au contestat dreptul reclamantului de a ocupa această poziție, susținând că afirmațiile făcute veneau în ajutorul inamicilor țării, încălcau legile privind serviciul militar, discreditau Casa Reprezentanților și erau în neconcordanță cu jurământul de a susține Constituția pe care legislatorii trebuie să îl depună. Ca urmare a refuzului secretarului Casei Reprezentanților de a-i permite reclamantului să ocupe poziția de membru al Casei, acesta a contestat petițiile susținând că acestea îi limitează dreptul la libertatea de exprimare și ca sunt fundamentate pe considerente de natura rasială (reclamantul fiind un cetățean de culoare). După o primă audiere, a fost decis ca reclamantul să nu poată ocupa poziția de membru al Casei. Ca urmare, reclamantul a inițiat

---

⁷ 385 US 116 (1966) (Curtea Supremă a Statelor Unite).

procedurile legale pentru obținerea unui ordin judecătoresc împotriva acestei decizii și a unei hotărâri declarative în acest sens. Cu toate acestea, Curtea Districtuală a concluzionat că reclamantului îi fusese respectat dreptul la proces prin audierea acestuia. Curtea Districtuală a decis, de asemenea, că remarcile reclamantului vizau mai mult decât o critică adusă politicii naționale și că acesta nu ar fi putut să depună cu bună-credință jurământul de a susține Constituția Statului și Constituția Federală, neîntrunind, prin urmare, atributele necesare pentru a ocupa poziția de membru al Casei Reprezentanților pe care Casa avea autoritatea de a le impune.

Decizie:

Curtea Supremă a considerat că principalul argument al Statului a fost acela că excluderea reclamantului a fost justificată datorită dreptului Statului de a considera loialitatea față de Constituție drept o condiție pentru ocuparea unei astfel de poziții. Cu toate acestea, Curtea a reținut faptul că reclamantul și-a manifestat în repetate rânduri dorința de a depune jurământul prevăzut de Constituția Statului și Constituția Federală; ceilalți legislatori și-au arogat dreptul de a-i pune la îndoială sinceritatea. Acest lucru a fost ilegitim:

O astfel de putere ar putea fi folosită pentru a limita dreptul legislatorilor de a nu fi de acord cu politica națională sau de stat sau cu politica majorității colegilor lor, sub pretextul judecării loialității lor față de Constituție. (par. 132)

Curtea a reținut că afirmațiile reclamantului despre serviciul militar erau „în cel mai rău caz” neclare cu privire la mijloacele care ar putea fi folosite pentru a evita înrolarea; din afirmațiile apelantului nu rezulta faptul că acesta ar fi susținut încălcarea legii cu privire la serviciul militar.

Curtea a subliniat importanța libertății de exprimare, în special pentru politicieni:

Funcția manifestă a [dreptului la libertatea de exprimare] într-un guvern reprezentativ impune ca legislatorilor să li se acorde cea mai mare libertate în a-și exprima punctele de vedere cu privire la probleme politice. Principiul central (...) este acela conform căruia „dezbateră problemelor publice

trebuie să fie neînhibată, robustă și complet deschisă". (par. 135, 136)

Era clar că declarațiile reclamantului trebuie protejate din perspectiva dreptului la libertatea de exprimare. Curtea nu a fost de acord cu argumentul că legislatorilor unui stat le-ar fi aplicabil un standard mai strict decât altor cetățeni atunci când critică probleme de politici publice:

Interesul publicului de a afla toate aspectele unei probleme publice nu este nicidecum apărât atunci când criticilor-cetățeni le este oferit un grad mai mare de protecție decât legislatorilor. Legislatorii au obligația de a-și exprima punctele de vedere în probleme politice controversate astfel încât alegătorii să poată fi pe deplin informați și să fie într-o mai bună poziție pentru a evalua calitățile acestora pentru funcțiile pe care le ocupă; de asemenea, în acest fel, alegătorii pot fi reprezentați în dispute guvernamentale de persoane pe care ei le-au ales să le reprezinte. (par. 136-137)

În consecință, Curtea a reținut că descalificarea reclamantului, din cauza declarațiilor acestuia, din funcția de membru al Casei Reprezentanților a Statului Georgia a reprezentat o încălcare a dreptului său la libertatea de exprimare.

Comisia Națională a Drepturilor Omului și a Libertăților contra Ciad⁸

Subiect: libertatea de exprimare; libertatea de informare
Test: obligații pozitive

Decizie: drepturile la libertatea de exprimare și la libertatea de informare au fost încălcate (Articolul 9 al Comisiei Africane a Drepturilor Omului și Etniilor)

Jurisdicție: Comisia Africană a Drepturilor Omului și Etniilor:
Ciad

Rezumat:

Guvernul a fost acuzat că nu a realizat investigații asupra atacurilor împotriva jurnaliștilor în contextul unor încălcări masive și grave ale drepturilor omului.

Situația de fapt:

În Ciad aveau loc încălcări masive și grave ale drepturilor omului. Acestea cuprindeau atacuri împotriva jurnaliștilor conduse de către agenți guvernamentali împreună cu persoane neidentificate, dar și eșecul guvernului în a investiga asemenea atacuri sau în a lua măsuri pentru a le împiedica.

Decizia:

Statul Ciad nu a reușit să coopereze cu Comisia. Comisia a concluzionat că atacurile împotriva jurnaliștilor încalcă, pe de o parte, dreptul lor de a se exprima și de a răspândi informații și opinii, iar, pe de altă parte, dreptul publicului de a primi asemenea informații și opinii.

Obligații pozitive

Chiar în cazul în care atacurile nu sunt conduse în mod direct de către guvern, statul este responsabil pentru eșecul său în a proteja jurnaliștii și în a le pune la dispoziție un cadru în care aceștia să se bucure de libertatea de exprimare.

---

8 Hotărârea din octombrie 1995, nr. 74/92 (Comisia Africană a Drepturilor Omului și Popoarelor).

Fuentes Bobo contra Spania⁹

Subiect: libertatea de exprimare

Test: obligații pozitive

Decizie: încălcarea dreptului la libertatea de exprimare;
cinci voturi la două

Jurisdicție: Curtea Europeană a Drepturilor Omului: Spania

Rezumat:

Un realizator de televiziune a fost concediat pentru că a criticat conducerea postului public de televiziune unde era angajat.

Situația de fapt:

Reclamantul era un realizator de televiziune angajat la TVE, televiziunea publică spaniolă. În 1992, programul pe care îl prezenta a fost scos din grilă fără să i se propună altceva în schimb, deși i s-a solicitat în continuare să fie prezent în timpul orelor de lucru. În urma unei demonstrații a personalului împotriva proastei conduceri a TVE, reclamantul a fost coautorul unui articol publicat într-un jurnal, în care era criticată conducerea TVE. Acțiunea disciplinară îndreptată împotriva lui a avut ca urmare suspendarea din funcție cu încetarea plății salariului pe o perioadă de 16 zile, iar ulterior pentru 60 de zile. Reclamantul făcut recurs, iar în timp ce recursul era pe rol a apărut la două emisiuni de radio în care a criticat acțiunile TVE, în termeni pe care conducerea TVE i-a considerat ca ofensatori. O nouă procedură disciplinară a fost inițiată la adresa reclamantului, care a fost concediat în 1994.

Decizia:

Obligații pozitive

Deși reclamantul a fost sancționat în aplicarea unui contract de muncă de drept privat, acest lucru nu exclude dreptul lui la libertatea de exprimare; drepturile prevăzute în Convenție își pot găsi aplicare și

---

⁹ Hotărârea din 29 februarie 2000, cererea nr. 39293/98 (Curtea Europeană a Drepturilor Omului).

când relațiile dintre angajat și angajator sunt supuse legii civile. Mai mult, Curtea a arătat că în anumite cazuri statul are obligația pozitivă de a lua măsuri pentru protejarea libertății de exprimare.

Necesitatea

Reclamantul nu a contestat că măsura era prevăzută de lege și urmărea un scop legitim. Problema era să se stabilească dacă ingerința era „necesară într-o societate democratică”.

Afirmațiile în cauză au fost făcute în contextul unui conflict de muncă. În plus, ele contribuiau la o mai largă dezbatere publică în curs de desfășurare, cu privire la TVE. În acest sens, afirmațiile în cauză priveau o problemă de interes general. Deși limbajul folosit putea să ofenseze, reieșea că a fost provocat de către realizatorii emisiunii radio care îl invitaseră pe reclamant, prin replici spontane făcute în direct. În plus, nici TVE, nici conducerea sa nu au inițiat proceduri pentru calomnie sau vreo altă acțiune în justiție împotriva reclamantului. TVE a impus direct sancțiunea severă a concedierii. Chiar dacă avem în vedere puterea de apreciere pe care o au autoritățile naționale în asemenea cazuri, concedierea reclamantului a fost o ingerință disproporționată în dreptul său la libertatea de exprimare.

Gauthier contra Canadei¹⁰

Subiect: reglementarea mass media; libertatea de informare
Test: importanța libertății de exprimare, necesitate

Decizie: dreptul la libertatea de exprimare a fost încălcat (articolul 19 din Pactul Internațional cu privire la Drepturile Civile și Politice); cu șapte opinii parțial dizidente

Jurisdicție: Comitetul Drepturilor Omului ONU: Canada

Rezumat:

Autorul nu a fost acceptat ca membru permanent la Tribuna de presă a Parlamentului Canadian (Canadian Parliamentary Press Gallery).

Situația de fapt:

Reclamantul, editorul unui ziar, a cerut sa adere la tribuna de presă parlamentară canadiană, o asociație independentă, benevolă, ce administra un sistem de acreditare a accesului la facilitățile presei parlamentare. O legitimație de membru permanent permite celui ce o deține să se bucure de facilități precum accesul la tribuna de presă unde se pot lua notițe (ceea ce nu este permis în tribuna publică), primirea unor mesaje informative detaliind știrile și evenimentele din sânul Parlamentului și permisiunea de a pune întrebări în timpul conferințelor de presă. Reclamantului i-a fost refuzată adeziunea permanentă în mod repetat și fără motiv argumentat. În schimb, i-a fost atribuită o legitimație de adeziune temporară care nu îi permitea decât o folosire restrânsă a acestor facilități. Din cauza faptului că nu era membru al tribunei de presă parlamentară canadiană, reclamantul nu putea obține accesul la aceste facilități în aceeași măsură ca ceilalți membri.

Decizia:

Refuzul de a acorda reclamantului o legitimație de adeziune permanentă la tribuna de presă parlamentară canadiană a constituit o restricție a dreptului său la libertatea de exprimare.

---

¹⁰ Hotărârea din 7 aprilie 1999, cererea nr. 633/1995 (Comitetul Drepturilor Omului ONU).

Importanța libertății de exprimare

Mijloacele de comunicare joacă un rol important în facilitarea dreptului de a participa la activitățile publice:

“Comunicarea liberă a informațiilor și ideilor cu privire la probleme publice și politice, între cetățeni, candidați și reprezentanți aleși, este esențială. Aceasta implică existența unei prese libere precum și a altor mijloace de comunicare capabile să discute chestiuni publice, fără cenzură sau constrângere, și să informeze opinia publică”. Comentariul general nr. 25, paragraful 25, adoptat de către Comitet în 12 iulie 1996, considerat împreună cu Articolul 19, implică faptul că cetățenii, în special prin intermediul mijloacelor de comunicare, ar trebui să aibă un acces larg la informație precum și posibilitatea de a răspândi informații și păreri despre activitățile grupărilor alese și ale membrilor acestora. (par. 13.4)

Necesitate

Nevoia de a preveni perturbarea sau împiedicarea organismelor alese de a-și îndeplini funcțiile constituie un scop legitim, iar sistemul de acreditare al legitimațiilor de membru reprezintă o metodă îndreptățită pentru atingerea lui. Însă,

având în vedere că sistemul de acreditare funcționează ca o restricție a drepturilor prevăzute de articolul 19, acțiunea lui trebuie să fie expusă ca necesară și corespunzătoare obiectivului în cauză, iar nu arbitrară. Comitetul nu acceptă că în acest domeniu este în mod exclusiv doar dreptul statului în a decide. Criteriile relevante ale sistemului de acreditare trebuie să fie specifice, echitabile și rezonabile, iar aplicarea lor trebuie să fie transparentă. (par. 13.6)

În prezentul caz sistemul de acreditare era condus de către o entitate privată, fără intervenția guvernului, neexistând nicio garanție împotriva interzicerii arbitrare a accesului. Așadar, nu poate fi considerat că acest sistem reprezintă o restricție a drepturilor necesară și corespunzătoare. Comitetul a reținut, de asemenea, că sistemul nu oferea posibilitatea unui recurs, fie la o instanță judecătorească, fie pe lângă Parlament, astfel încât să se determine legalitatea excluderii sau necesitatea ei. Aceasta contravenea dreptului la un recurs eficace:

În situația în care un drept recunoscut de către Convenție este afectat de acțiunea unui agent al statului trebuie să existe

o procedură stabilită de stat care să permită persoanei al cărui drept a fost afectat să ceară unui organism competent examinarea încălcării drepturilor sale. (par. 13.7)

Pentru aceste motive a fost stabilită încălcarea dreptului la libertatea de exprimare.

Gaweda contra Polonia¹¹

Subiect: reglementarea mass media
Problema: autorizare/înregistrare
Test: ingerință prevăzută de lege, necesitate

Decizie: încălcarea dreptului la libertatea de exprimare (articolul 10 al al Convenției Europene a Drepturilor Omului); unanimitate

Jurisdicția: Curtea Europeană a Drepturilor Omului: Polonia

Rezumat:

Autoritățile poloneze au refuzat cererea reclamantului de înregistrare a două publicații periodice, împiedicând astfel publicarea lor.

Situația de fapt:

Instanțele poloneze au respins cererea reclamantului de a înregistra denumirile a două periodice pe care acesta dorea să le publice. Potrivit instanțelor, denumirea uneia din publicații ar fi putut induce în eroare cititorii potențiali, în timp ce denumirea celeilalte ar fi putut afecta negativ relațiile internaționale. La momentul respectiv, legea poloneză impunea ca titlurile publicațiilor să fie înregistrare judecătorește înainte de publicarea lor. În ambele cazuri, instanțele i-au oferit reclamantului oportunitatea de a schimba titlurile, astfel încât periodicele în cauză să poată fi publicate. Reclamantul a refuzat și a atacat fără succes ambele decizii.

Decizia:

Refuzul înregistrării a constituit o ingerință în dreptul reclamantului la libertatea de exprimare, potrivit articolului 10. Problema era în ce

---

¹¹ Hotărârea din 14 martie 2002, cererea nr. 26229/95 (Curtea Europeană a Drepturilor Omului).

măsură ingerința era „prevăzută de lege”.

Ingerință prevăzută de lege

Cu privire la verificarea prevederii în lege, Curtea a notat că:

[U]na din condițiile care rezultă din noțiunea de „prevăzută de lege” este caracterul previzibil al măsurii în cauză. O normă nu poate fi considerată drept „lege”, decât dacă este formulată cu suficientă precizie astfel încât să permită fiecărui cetățean să își regleze conduita: acesta trebuie să fie capabil – la nevoie beneficiind de un sfat competent – să prevadă, în mod rezonabil, consecințele pe care o anumită acțiune poate să le aibă. (...) [L]egea aplicabilă trebuie să conțină indicații clare cu privire la împrejurările în care asemenea ingerințe sunt permise, aceasta cu atât mai mult atunci când consecințele ingerinței sunt, ca în cazul de față, blocarea completă a publicării periodice. Aceasta datorită potențialei amenințări pe care o asemenea ingerință prealabilă o reprezintă pentru libertatea de exprimare. (par. 39-40)

Instanțele poloneze au greșit când au dedus că legea poloneză le dădea puterea de a refuza înregistrarea denumirilor care nu satisfăceau proba verității. Curtea a considerat că această interpretare a creat cerințe ambigue:

A (...) cere ca denumirea unei reviste să conțină o informație adevărată (...) nu corespunde cu libertatea presei. Denumirea unei publicații periodice nu reprezintă exprimarea unei afirmații ca atare, din moment ce funcția ei esențială este să identifice publicația respectivă pe piața presei, pentru cititorii săi actuali și pentru cei potențiali. (par. 43)

În consecință, Curtea a concluzionat că legea nu era suficient de clară pentru a-i permite reclamantului să-și regleze comportamentul și, prin urmare, ingerința în libertatea de exprimare a reclamantului protejată de Articolul 10, nu era „prevăzută de lege”.

Faptul că sistemul de înregistrare era controlat de instanțele judecătorești nu diminuea natura încălcării:

[C]aracterul judiciar al sistemului de înregistrare este o garanție prețioasă pentru libertatea presei. Cu toate acestea, decizia dată de instanțele judecătorești naționale în acest domeniu trebuie, de asemenea, să fie conformă [cu dreptul la

libertatea exprimare]. Curtea a constatată că, în speță, acest lucru nu a fost suficient în sine ca să determine instanțele de judecată să se abțină de la a impune o restricție prealabilă cu privire la presa scrisă, restricție ce a condus la interzicerea unor întregi publicații periodice din cauza denumirii lor. (par. 47)

Glas Nadezhda Eood și Elenkov contra Bulgaria¹²

Subiect: reglementarea mass media

Probleme: licențe de emisie

Decizia: încălcarea dreptului la libertatea de exprimare (articolul 10 al Convenției Europene a Drepturilor Omului); unanimitate

Jurisdicție: Curtea Europeană a Drepturilor Omului: Bulgaria

Rezumat:

Cazul se referă la nemotivarea unei decizii prin care a fost refuzată acordarea unei licențe de emisie și lipsa controlului judiciar a acestei decizii.

Situația de fapt:

Reclamanții sunt o societate cu răspundere limitată și administratorul (asociat unic) al acesteia. În 2000, reclamantei i s-a respins cererea privind acordarea unei licențe de emisie printr-o decizie a Comisiei Naționale de Radiodifuziune și Televiziune (denumită în continuare „CNRT”), pentru motivul că postul de radio preconizat nu îndeplinea toate cerințele stabilite de această instituție. Reclamanții au solicitat Curții Supreme Administrative să efectueze un control al deciziei CNRT, însă cererea a fost respinsă pentru motivul că puterea discreționară de care dispunea acest organ excludea posibilitatea controlului judiciar al deciziilor sale.

Decizia:

Ingerința în exercitarea libertății de exprimare a reclamanților a rezultat din decizia adoptată de CNRT. Această comisie nu a organizat nicio ședință publică, iar deliberările sale au rămas secrete, în pofida faptului că o instanță judecătorească o obligase să transmită reclamanților o copie a procesului verbal al dezbaterilor desfășurate în cadrul său. De asemenea, CNRT nu a prezentat motivele care justificau

---

¹² Hotărârea din 11 octombrie 2007, cererea nr. 14134/02 (Curtea Europeană a Drepturilor Omului).

concluzia sa potrivit căreia societatea reclamantă nu îndeplinea cerințele stabilite. Această lipsă a motivării nu a fost remediată în cursul procedurii ulterioare de control judiciar, întrucât Curtea Supremă Administrativă a stabilit că puterea discreționară a CNRT nu era supusă vreunui control. Acest fapt, împreună cu caracterul vag al unora dintre criteriile stabilite de CNRT, a lipsit reclamantii de orice formă de protecție legală împotriva atingerilor arbitrare aduse libertății lor de exprimare. În această privință, liniile directoare adoptate de Comitetul Miniștrilor al Consiliului Europei privind reglementarea sectorului audiovizual impun o aplicare deschisă și transparentă a normelor privind procedura eliberării licențelor și recomandă, în special, ca orice decizie adoptată de autoritățile de reglementare să fie temeinic motivată și să poată face obiectul controlului instanțelor competente. Prin urmare, ingerința în exercitarea libertății de exprimare a reclamantelor nu a fost legală.

În plus, Curtea a mai constatat și încălcarea Articolul 13 din Convenție. Poziția adoptată în speță de Curtea Supremă Administrativă, constând în refuzul de a cenzura puterea discreționară a CNRT, nu a îndeplinit cerințele impuse de Articolul 13, potrivit căruia autoritățile naționale trebuie să examineze pe fond plângerile întemeiate pe încălcarea Convenției.

Guja contra Moldova¹³

- Subiect:** libertatea de exprimare a funcționarilor publici;
sursele jurnalistice
- Test:** necesitatea într-o societate democratică
- Sanctiune:** concediere
- Decizie:** încălcarea dreptului la libertatea de exprimare
(articolul 10 al Convenției Europene a Drepturilor
Omului); unanimitate
- Instanța:** Curtea Europeană a Drepturilor Omului: Moldova

Rezumat:

Cazul se referă la concedierea unui funcționar de la parchetul general pentru că a transmis presei date care indicau amestecul Guvernului în administrarea justiției penale.

Situația de fapt:

În ianuarie 2003 președintele Moldovei a făcut o declarație în care sublinia necesitatea luptei împotriva corupției și cerea oamenilor legii să nu țină seama de nicio încercare de presiune abuzivă din partea reprezentanților autorităților publice. Declarația sa a fost difuzată în media. Câteva zile mai târziu, reclamantul, care conducea biroul de presă al parchetului general, a trimis unui jurnal național două scrisori pe care le primise procurorul general. Aceste documente nu conțineau nicio mențiune legată de confidențialitatea lor. Primul era o notă a vice-președintelui Parlamentului către procurorul general, însoțită de scrisoarea a patru polițiști care, fiind acuzați de a fi reținut ilegal și de a fi aplicat rele tratamente unor deținuți, ceruseră să beneficieze de imunitate împotriva urmăririi penale. Nota era critică la adresa parchetului și lauda poliștii, precizând că aceștia făceau parte dintr-una dintre cele „mai bune echipe” ale ministerului. Vice-președintele încheia cerând procurorului „să intervină personal în această cauză și să o rezolve cu stricta respectare a legii”. Cea de-a doua scrisoare adresată de către un ministru adjunct procurorului general dezvăluia că

---

¹³ Hotărârea din 12 februarie 2008, cererea nr. 14277/04 (Curtea Europeană a Drepturilor Omului).

unul dintre polițiști fusese deja condamnat pentru acte de violență asupra deținuților, dar fusese ulterior amnistiat. După ce a primit scrisorile, jurnalul a publicat un articol care descria campania împotriva corupției lansată de Președinte și menționa că abuzul de putere era o problemă larg răspândită în Moldova. Ziarul cita, cu titlu de exemplu, posibilele tentative ale vice-președintelui Parlamentului de a proteja cei patru polițiști și reproducea cele două scrisori. Reclamantul a recunoscut ulterior că a trimis ziarului cele două scrisori, dar a declarat că a acționat ca urmare a declarațiilor Președintelui cu privire la lupta împotriva corupției, pentru a îmbunătăți imaginea parchetului, adăugând că scrisorile nu erau confidențiale. Totuși, acesta a fost revocat din funcție, pe motivul că nu i-a consultat pe colegii săi și că ar fi divulgat documente secrete. Acesta a introdus fără succes o acțiune civilă pentru reintegrarea în funcție.

Decizia:

Până la această cauză, Curtea nu a mai avut nicio altă cauză privind un funcționar care să divulge informații interne. În ceea ce îi privește pe funcționarii publici, fie ei angajați pe bază de contract sau prin numire, Curtea observă că aceștia pot ajunge, în exercitarea funcției lor, să aibă cunoștință despre informații interne, eventual secrete, pe care cetățenii au un mare interes să fie dezvăluite sau publicate. În aceste condiții, denunțarea unor conduite sau acte ilicite constatate la locul de muncă, trebuie protejată în anumite circumstanțe. O asemenea protecție poate să se impună atunci când funcționarul în cauză este singurul care știe sau când face parte dintr-un grup mic ai cărui membri sunt singurii care știu ceea ce se petrece la locul său de muncă și este deci cel mai în măsură să acționeze. În asemenea situație, persoana în cauză trebuie să dezvăluie cele cunoscute mai întâi către superiorul său ierarhic sau unei alte autorități sau instanțe competente. Divulgarea către public nu trebuie avută în vedere decât în ultimă instanță, în caz de imposibilitate evidentă de a acționa în alt mod.

Pentru a aprecia proporționalitatea ingerinței în libertatea de exprimare a unui funcționar, în asemenea situație, trebuie să se țină cont de diverși factori. În primul rând, trebuie să se examineze dacă persoana interesată dispunea și de alte mijloace efective de a îndrepta situația pe care o considera criticabilă. Curtea a observat că nici legislația moldovenească, nici regulamentul interior al parchetului general nu conținea dispoziții privind posibilitatea de divulgare de către salariați a unor neregularități. Rezultă deci că reclamantul nu putea să-și

împărtășească preocupările decât superiorilor săi și că nu era prevăzută nicio procedură pentru asemenea situație. Procurorul general nu arătase că avea vreo intenție să reacționeze la scrisoarea vice-președintelui Parlamentului, lăsând mai degrabă impresia că ar fi cedat presiunilor politice. În aceste împrejurări, divulgarea în afara parchetului, chiar și către un jurnal, putea să se justifice.

În al doilea rând, trebuie avut în vedere interesul public al informației dezvăluite. Asupra acestui aspect Curtea nu poate admite că nota adresată de către vice-președintele Parlamentului procurorului general avea drept unic obiect transmiterea scrisorii polițiștilor către organele competente și nu exclude că această notă urmărea să exercite presiune asupra parchetului general, în ciuda mențiunii potrivit căreia cauza trebuie examinată „cu stricta respectare a legii”. Curtea, constată, de asemenea, că președintele moldovean era angajat într-o campanie împotriva practicii amestecului politicului în administrarea justiției penale și că acest subiect a alimentat pe larg presa moldovenească. Scrisorile dezvăluite de reclamant aveau legătură cu probleme importante într-o societate democratică – așa cum sunt separația puterilor în stat, abuzul în serviciu din partea personalităților politice de rang înalt și atitudinea guvernului în fața brutalității poliției – asupra cărora opinia publică are un interes legitim să fie informată. Exista, deci, un interes public pentru dezvăluire.

Al treilea aspect, și anume autenticitatea informațiilor dezvăluite, nu a fost subiect de controversă între părți. Cu privire la prejudiciul cauzat autorității publice vizate, Curtea consideră că, în ciuda efectelor negative asupra încrederii publicului în independența parchetului general, interesul general ca informațiile care demonstau starea de presiune și acțiunile ilicite din cadrul acestei instituții să fie dezvăluite este atât de important că depășește interesul menținerii încrederii publicului în independența sa.

În ce privește buna-credință a reclamantului, Curtea nu vede niciun motiv să considere că reclamantul ar fi fost motivat de dorința de a dobândi un avantaj personal prin actul său, că ar fi alimentat o dispută personală sau că ar fi avut o oarecare intenție ascunsă.

În sfârșit, evaluarea proporționalității se face prin analiza sancțiunii impuse reclamantului. Curtea observă că reclamantului i s-a impus sancțiunea cea mai grea (revocarea din funcție). Nu numai că această sancțiune a avut consecințe deosebit de negative asupra carierei

acestui, dar ea riscă totodată să aibă un efect descurajant asupra altor funcționari și salariați, ținând cont de ecoul pe care l-a avut în presă cazul reclamantului. Impunerea unei sancțiuni atât de severe riscă să descurajeze semnarea acțiunilor ilegale și este greu de justificat. După ce a cântărit diferitele interese în cauză, Curtea a concluzionat că atingerea adusă dreptului la libertatea de exprimare nu era „necesară într-o societate democratică”.

Laptsevich contra Belarus¹⁴

Subiect: reglementarea mass media, ordinea publică

Sanctiune: pecuniară

Decizie: dreptul la libertatea de exprimare a fost încălcat (articolul 19 din Pactul Internațional cu privire la Drepturile Civile și Politice); unanimitate

Jurisdicție: Comitetul Drepturilor Omului: Belarus

Rezumat:

Reclamantul distribuia broșuri. A fost amendat și broșurile rămase au fost confiscate în baza unei reglementări legale care cerea ca publicațiile să fie înregistrate și să conțină informații în legătură cu publicarea.

Situația de fapt:

Reclamantul a imprimat 200 de broșuri consacrate aniversării proclamației de independență a Republicii Populare Belarus și le împărțea în centrul orașului Mogilev. În timp ce distribuia broșurile, reclamantul a fost interpelat de către câțiva agenți locali ai Ministerului de Interne. Cele 37 de broșuri rămase în posesia reclamantului au fost confiscate și acesta a fost inculpat pentru infracțiunea de a distribui o publicație ce nu era înregistrată și, în consecință, nu conținea informațiile în legătură cu publicarea cerute, cum ar fi un număr de indexare. Comisia Administrativă i-a aplicat reclamantului o amendă de 390 000 de ruble. Recursurile la Tribunalul regional și la Curtea Supremă au fost respinse.

Decizia:

Condiția legală care cerea ca reclamantul să își înregistreze, în prealabil, publicația constituia o restricție asupra dreptului său la libertatea de exprimare:

---

¹⁴ Hotărârea din 20 martie 2000, cererea nr. 780/1997 (Comitetul Drepturilor Omului ONU).

Editorialiștilor periodicelor (...) le este cerut să includă anumite date de publicare, inclusiv numerele de indexare și de înregistrare care, potrivit reclamantului, nu pot fi obținute decât de la autoritățile administrative. Din punctul de vedere al Comitetului, prin impunerea acestor condiții asupra unei broșuri al cărei tiraj este de doar 200 de exemplare, statul parte a stabilit asemenea obstacole cu scopul de a restrânge libertatea reclamantului de a transmite informația. (par. 8.1)

Restricția era în concordanță cu legea, iar statul parte a sugerat că aceasta era necesară în vederea protecției securității naționale. Cu toate acestea, tribunalele naționale nu și-au bazat concluziile pe fondul broșurii; concluziile lor s-au bazat numai pe absența datelor de publicare necesare. Așadar, singura problemă care se prezenta Comitetului era să stabilească dacă restricția putea fi considerată ca necesară pentru protecția ordinii publice sau pentru respectarea drepturilor sau reputației altora. Dat fiind că statul parte nu a reușit să aducă nicio probă pentru a explica de ce a fost necesar nu doar ca reclamantul să fie amendat, ci și ca broșurile rămase să îi fie confiscate, restricția nu poate fi considerată ca necesară pentru apărarea acestor scopuri legitime.

Media Rights Agenda și alții contra Nigeria¹⁵

Subiect:	reglementarea mass media, libertatea de exprimare
Probleme:	autorizare / înregistrare
Test:	necesitate, importanța libertății de exprimare
Sanctiune:	interdicție / suspendare / confiscare
Decizie:	încălcarea dreptului la libertatea de exprimare (articolul 9 al Cartei Africane a Drepturilor Omului și Etniilor)
Jurisdicție:	Comisia Africană a Drepturilor Omului și Etniilor: Nigeria

Rezumat:

În urma anulării alegerilor prezidențiale, guvernul militar a confiscat publicații și a adoptat decrete care introduceau un regim de autorizare a publicațiilor.

Situația de fapt:

Comisia a conexas un număr de cereri în acest caz. După anularea alegerilor prezidențiale din 1993, guvernul militar a adoptat un număr de decrete. Acestea interziceau publicațiile particulare și cereau, cu efect retroactiv, înregistrarea tuturor ziarelor înainte de editare, ceea ce implica plățirea unor taxe de înregistrare substanțiale. Din moment ce aceasta obligație era retroactivă, toți proprietarii, editorii și tipografiile ziarelor, au devenit imediat pasibili de arestare. Alte decrete au înlăturat competența instanțelor judecătorești pentru a judeca contestațiile împotriva acestor decrete sau orice act realizat în baza acestora. Unei populare reviste săptămânale, TELL, al cărei scop era să promoveze și să apere drepturile omului în Nigeria, i-a fost confiscată, înainte de publicare, o întreagă ediție (50 000 de exemplare). Aceasta conținea un articol critic la adresa legislației promulgate de guvernul militar. Niciun recurs nu era posibil din moment ce competența instanțelor judecătorești fusese înlăturată în ceea ce privește validitatea unor asemenea acțiuni. Redactorul șef al revistei TELL a fost arestat și reținut.

---

15 Hotărârea din 31 octombrie 1998, cererile nr. 105/93, 128/94 și 152/96 (Comisia Africană a Drepturilor Omului și Popoarelor).

Revista a fost, așadar, declarată ilegală.

Decizia:

Importanța libertății de exprimare

Discutând însemnătatea articolului 9 din Cartă, Comisia a declarat:

Libertatea de exprimare este vitală pentru dezvoltarea personală a unui individ, pentru conștiința sa politică și participarea la rezolvarea problemelor de interes public în țara sa. (par. 52)

Autorizare / Înregistrare și alte sancțiuni

Plata unei taxe de înregistrare și a unui depozit înaintea înregistrării, depozit ce ar urma să fie folosit pentru plata sancțiunilor și pagubelor, nu este, în sine, contrară dreptului la libertatea de exprimare. Cu toate acestea, valoarea taxei de înregistrare nu ar trebui să depășească costul necesar cheltuielilor administrative ale înregistrării, iar depozitul nu ar trebui să depășească suma necesară garanției sancțiunilor sau pagubelor imputate proprietarului, tipografului sau editorului ziarului. Totuși, taxele cerute în cazul de față, deși substanțiale, nu erau excesive.

Caracterul irevocabil și total discreționar al deciziei comisiei de înregistrare au oferit guvernului puterea de a interzice publicarea oricăror ziare sau reviste. O asemenea putere lasă loc cenzurii, amenință în mod serios dreptul de a primi informații și constituie o încălcare a articolului 9, aliniat 1 (dreptul de a primi informații).

Necesitate

Deși libertatea de exprimare poate fi supusă unor restricții legitime, aceasta nu poate fi complet înlăturată de către legea națională și nicio restricție a ei nu poate avea ca rezultat golirea de conținut a dreptului însuși făcându-l iluzoriu. Standardele internaționale în materie de drepturile omului prevalează asupra legilor naționale care le sunt contrare. De vreme ce Carta Africană nu conține o clauză de derogare, restricțiile asupra drepturilor cuprinse în aceasta și care nu sunt în conformitate cu ea nu pot fi justificate.

Motivele pentru posibile restricții trebuie bazate pe un interes legitim al statului și trebuie să fie strict proporționale cu avantajele ce vor fi obținute, precum și absolut necesare pentru obținerea acestor avantaje.

Guvernul nu a adus nicio probă că interzicerea publicațiilor ar fi urmărit vreunul dintre scopurile legitime prevăzute de către Carta Africană. Mai mult:

Legile ce se aplică în mod specific unui individ sau unei persoane juridice riscă să creeze un pericol serios de discriminare și lipsă a tratamentului egal în fața legii, garantat de Articolul 3. (par. 69)

Data fiind existența unor legi ce reglementează calomnia, permițând indivizilor să își apere reputația atunci când este necesar, interzicerea nominală a unei publicații a fost disproporționată și nejustificată. Interzicerea publicațiilor numite nu poate fi considerată legală și încalcă articolul 9, aliniatul 2 (dreptul de a se exprima și de a disemina opinii în mod legal).

Interzicere / suspendare / confiscare

Guvernul nu a adus nicio probă care să arate că confiscarea a 50 000 de exemplare ale revistei TELL s-ar datora altui motiv decât simplei critici aduse guvernului. Nu era vorba despre nicio amenințare la adresa securității naționale sau a ordinii publice, de exemplu. Ansamblul legislației criticată în această revistă era deja cunoscut de către public. Singura persoană a cărei reputație putea fi afectată era șeful statului. Cu toate acestea, nu se poate susține că actul de a critica guvernul se ridică la un atac care să afecteze personal reputația șefului de stat. În acest sens, Comisia a apreciat că:

Persoanele care își asumă roluri publice foarte vizibile trebuie în mod necesar să facă față la un grad mai ridicat de critici decât cetățenii particulari; altfel dezbateră publică poate fi complet anulată. (par. 72)

Este important pentru conducerea activităților publice ca opiniile critice la adresa guvernului să fie judecate în funcție de amenințarea reală pe care o reprezintă asupra securității naționale. Confiscarea revistei TELL a constituit așadar o încălcare a articolului 9, aliniatul 2.

Minneapolis Star contra Minneapolis Commissioner of Revenue¹⁶

Subiect: reglementarea mass media
Probleme: taxe aplicabile presei

Decizie: încălcarea dreptului la libertatea de exprimare
(Primul Amendament la Constituția Statelor Unite
ale Americii); opt voturi pentru, două voturi împotriva

Jurisdicție: Statele Unite ale Americii (Curtea Supremă)

Rezumat:

Statul Minnesota a instituit o taxă pe „hârtie și cerneală” aplicabilă marilor edituri.

Situația de fapt:

Statul Minnesota a instituit o „taxă de utilizare” calculată asupra sumelor reprezentând costul produselor de hârtie și cerneală consumate în producția de publicații. Primii 100.000 USD, care reprezentau costul hârtiei și cernelii dintr-un an calendaristic, erau exceptați de la aplicarea acestei taxe. Reclamantul, editorul unui ziar, a inițiat o acțiune în instanță în vederea recuperării taxelor pe hârtie și cerneală pe care le plătitese de-a lungul mai multor ani, susținând că taxa încalcă, între altele, garantarea libertății presei conform Primului Amendament. Curtea Supremă a Statului Minnesota a menținut taxa.

Decizie:

Curtea a considerat că dreptul la libertatea de exprimare nu împiedică orice reglementare a activității de presă. A fost admis faptul că statul poate supune ziarele reglementărilor economice general aplicabile fără ca aceasta să creeze o problemă de constituționalitate. Cu toate acestea, Curtea a reținut că, în acest caz particular, taxa a fost instituită în special pentru publicații de presă; aceasta nu a fost o taxă aplicabilă tuturor. Curtea a considerat că taxarea specială a activității de

---

¹⁶ Agentul fiscal. 460 US 575 (1983) (Curtea Supremă a Statelor Unite).

presă a fost o chestiune pe care autorii Constituției au încercat să o evite și și-a exprimat îngrijorarea că o astfel de taxă aplicabilă doar presei poate da naștere unor abuzuri:

Atunci când Statul impune o taxă general aplicabilă, nu există motive de îngrijorare. Nu trebuie să ne temem că guvernul va distruge un grup determinat de contribuabili impunând o taxare excesivă dacă impune aceleași sarcini fiscale asupra tuturor contribuabililor. Totuși, atunci când Statul individualizează presa, constrângerile politice care împiedică o legislatură să impună taxe excesive cu aplicabilitate generală sunt slăbite, iar pericolul taxării excesive devine acut. O astfel de amenințare poate opera la fel de eficient ca un cenzor care poate limita comentariile critice ale presei, subminând astfel principiul de bază al sistemului nostru politic conform căruia presa are adesea rolul de a impune restricții acțiunilor excesive ale guvernului (...).
(citațiile au fost înlăturate)

Aceasta înseamnă că orice taxă aplicabilă în mod exclusiv presei trebuie tratată ca prezumptiv neconstituțională:

Tratamentul diferențiat, cu excepția situațiilor în care este justificat de anumite caracteristici specifice presei, sugerează că scopul reglementării nu este independent de ideea de suprimare a libertății de exprimare, iar acest scop este prezumptiv neconstituțional. În aceste condiții, taxarea diferențiată a presei instituie o sarcină atât de mare asupra intereselor protejate prin [dreptul la liberă exprimare], încât nu putem tolera un altfel de tratament decât dacă Statul invocă, în contra-balanță, un alt interes, de o importanță covârșitoare, care nu poate fi realizat în absența taxării diferențiate.

Deși agentul fiscal al Statului Minneapolis a invocat colectarea de venituri ca fiind principalul său interes, acest argument singular nu poate justifica un tratament special aplicat presei. Curtea a subliniat că existau soluții alternative pentru realizarea aceluiași scop fără afectarea dreptului la libertatea de exprimare: Statul poate colecta venituri prin taxarea comerțului în general, evitând amenințarea de cenzură care este implicată unei taxe aplicabile în mod exclusiv presei. Curtea a considerat pragul de 100.000 USD ca un factor agravant, acest prag însemnând că anumite ziare importante erau vizate. Curtea nu a acceptat argumentul Statului că această taxă reprezenta o „taxă echitabilă”, aplicabilă doar

companiilor mari care dispuneau de mijloacele necesare pentru a o achita, fără a impune o sarcină fiscală excesivă asupra micilor edituri. Curtea a considerat că această problemă ar fi putut fi rezolvată prin acordarea de subvenții editurilor mici.

Pentru aceste motive, Curtea a schimbat decizia pronunțată de Curtea Supremă a Statului Minnesota.

Peev contra Bulgaria¹⁷

Subiect: libertatea de exprimare în presă a funcționarilor publici

Test: prevăzută de lege

Sanctiune: concediere; percheziție

Decizia: încălcarea dreptului la libertatea de exprimare (articolul 10 al Convenției Europene a Drepturilor Omului); unanimitate

Jurisdicție: Curtea Europeană a Drepturilor Omului: Bulgaria

Rezumat:

Cazul privește concedierea unui funcționar ce a fost precedată de percheziția biroului acestuia, decisă, se pare, ca măsură de represalii față de publicarea în presă a unei scrisori în care îl critica pe procurorul general.

Situația de fapt:

Reclamantul era angajat în calitate de expert la parchetul de pe lângă Curtea Supremă de Casație (PCSC). După sinuciderea unuia dintre colegii săi – un procuror care se plânsese că fusese hărțuit și supus unor presiuni abuzive din partea procurorului general și a apropiaților acestuia – reclamantul avea intenția să demisioneze și a redactat în acest scop două ciorne de scrisori pe care le-a păstrat în biroul lui. Totuși, în cele din urmă s-a hotărât să nu o mai facă și a trimis la două ziare și la Consiliul Superior al Magistraturii o scrisoare în care formula grave acuzații împotriva procurorului general și invita autoritățile competente să facă de urgență o anchetă cu privire la actele pe care le denunța. Unul din ziarele în cauză a publicat scrisoarea reclamantului. În seara dinaintea zilei în care scrisoarea a fost publicată, un procuror de la PCSC a pus sechestru pe biroul reclamantului și i-a comunicat polițistului de serviciu că reclamantul fusese concediat și că trebuia să i se interzică intrarea în clădire. Ulterior, reclamantul a aflat că ciorna scrisorii sale de demisie fusese adusă la cunoștința procurorului care îi și acceptase demisia. Câteva zile mai târziu, reclamantului i s-a permis să își

---

¹⁷ Hotărârea din 26 iulie 2007, cererea nr. 64209/01 (Curtea Europeană a Drepturilor Omului).

recupereze din fostul său birou lucrurile personale. Acesta a constatat că biroul fusese percheziționat și că anumite lucruri dispăruseră, în special ciorna scrisorii sale de demisie. Autoritățile au respins cererea sa de a deschide o anchetă penală, dar reclamantul a inițiat o acțiune civilă pentru concediere abuzivă, în urma căreia instanța pe care o sesizase a hotărât reintegrarea lui în postul anterior deținut și i-a acordat despăgubiri. Întrucât departamentul pentru care lucrase fusese desființat între timp, reclamantul nu a mai fost reintegrat în postul pe care îl ocupase, dar a fost angajat într-o instituție asemănătoare.

Decizia:

Cu privire la admisibilitate, în ce privește problema de a ști dacă reclamantul mai poate să se prevaleze de calitatea sa de victimă în înțelesul articolului 34, deși concedierea sa a fost anulată și a câștigat despăgubiri precum și un nou post, Curtea subliniază că încetarea contractului de muncă nu reprezintă decât unul din aspectele ingerinței în libertatea de exprimare a reclamantului. În plus, procesul inițiat în fața instanțelor interne avea ca obiect valorificarea drepturilor sale ce decurgeau din legislația muncii și nu privea protejarea libertății de exprimare ca atare. Prin urmare, chiar dacă deciziile pronunțate în favoarea sa au reparat parțial prejudiciul pe care îl suferise, acestea nu au luat în considerare nici expres, nici în substanță pretențiile sale întemeiate pe articolul 10 din Convenție. De asemenea, deși nu încapă îndoială că prejudiciul suferit de reclamant a fost atenuat, la aproximativ trei ani după încetarea contractului său de muncă, prin reintegrarea lui într-un post asemănător, totuși, nimic nu dovedește că autorul măsurii ar fi înțeles să recunoască astfel caracterul fondat al pretențiilor întemeiate pe articolul 10 sau să îi ofere reclamantului o reparație cu privire la acest aspect. În concluzie, reclamantul își păstrează calitatea de victimă.

Cu privire la fondul cauzei, desfășurarea faptelor este semnificativă sub acest aspect, întrucât biroul reclamantului a fost pus sub sechestru la puțin timp după trimiterea scrisorii în care apăreau acuzațiile aduse procurorului general, iar reclamantul a fost concediat pe baza elementelor descoperite cu ocazia percheziției. Diversele măsuri luate împotriva acestuia par deci să decurgă din publicarea scrisorii în cauză și reprezintă, prin urmare, o ingerință în libertatea sa de exprimare. Deoarece Curtea constatare deja ilegalitatea percheziției în cauză și instanțele interne decisese că reclamantul fusese concediat într-un mod abuziv, rezultă că ingerința reclamată nu era „prevăzută de lege”, deci că articolul 10 a fost încălcat.

Capitolul III

Ordinea publică

Asociația Ekin contra Franța¹⁸

- Subiect:** ordinea publică, restricții asupra conținutului
Sancțiune: interdicție/suspendare/confiscare
- Decizie:** dreptul la libertatea de exprimare a fost încălcat (articolul 10 al Convenției Europene a Drepturilor Omului); unanimitate
- Jurisdicție:** Curtea Europeană a Drepturilor Omului: Franța

Rezumat:

Reclamanții au publicat o carte ce a fost interzisă în baza faptului că promova separatismul. Aceștia au pus în discuție compatibilitatea dispoziției legale ce autoriza interdicția cu dreptul la libertatea de exprimare.

Situația de fapt:

Reclamanții, o asociație creată pentru a apăra cultura bască, au publicat o carte descriind aspecte istorice, culturale, lingvistice și socio-politice ale conflictului basc. Ulterior a fost dat un ordin ministerial ce interzicea circulația, distribuția și vânzarea cărții în Franța, în baza faptului că aceasta promova separatismul, justifica recurgerea la violență și, prin urmare, reprezenta un pericol potențial pentru ordinea publică. Reclamantul a făcut apel împotriva ordinului și a avut, în final, câștig de cauză la Curtea Supremă ce a casat hotărârile instanțelor inferioare precum și ordinul ministerial. Cu toate acestea, Curtea Supremă a decis că dispoziția legală în virtutea căreia a fost dat ordinul nu reprezenta o încălcare a dreptului la libertatea de exprimare.

Decizie:

Dispoziția contestată urmărea scopul legitim de a apăra ordinea publică și de a preîntâmpina delictele. Problema era să se stabilească dacă aceasta era „necesară într-o societate democratică”. Curtea nu a considerat în mod concludent dacă dispoziția era suficient de clară și

---

¹⁸ Hotărârea din 17 iulie 2001, cererea nr. 39288/98 (Curtea Europeană a Drepturilor Omului).

dacă efectele ei erau suficient de previzibile pentru a întruni cerința de a fi „prevăzute de lege”.

Curtea a reiterat mai întâi principiile sale generale:

Libertatea de exprimare constituie unul dintre fundamentele unei societăți democratice, precum și una dintre condițiile de bază al progresului său și al dezvoltării fiecărui individ. Sub rezerva restricțiilor legitime, ea acoperă nu numai „informațiile” sau „ideile” care sunt primite favorabil sau cu indiferență ori considerate inofensive, ci și pe acelea care ofensează, șochează sau deranjează. Acestea sunt cerințele pluralismului, toleranței și spiritului deschis fără de care nu există „societate democratică”. Această libertate este supusă unor excepții care trebuie să fie definite în mod strict, iar nevoia oricărei restricții trebuie stabilită în mod convingător.

Adjectivul „necesar” (...) implică existența unei „nevoi sociale presante”. Statele contractante se bucură de o anumită putere de apreciere în a estima dacă o asemenea nevoie există, însă această putere de apreciere coexistă cu un control european ce cuprinde atât legislația cât și deciziile ce o aplică, chiar cele date de o instanță independentă. Curtea este așadar împuternicită la hotărârea finală cu privire la compatibilitatea între o „restricție” și libertatea de exprimare.

În exercițiul jurisdicției sale de control, Curtea trebuie să privească ingerința în lumina întregii situații de fapt din speță, inclusiv a conținutului observațiilor făcute împotriva reclamantului precum și a contextului în care acestea au fost făcute. Mai precis, Curtea trebuie să determine dacă ingerința în cauză era „proporțională cu scopul legitim urmărit” și dacă motivele expuse de către autorități pentru a o justifica sunt „relevante și suficiente”.

Pericolele inerente unor restricții anterioare [difuzării informației] sunt de natură să ceară examinarea cea mai atentă din partea Curții. De aceasta este nevoie mai ales atunci când este vorba de presă, având în vedere că informațiile sunt o materie primă perisabilă, iar a întârzia publicarea lor, chiar și pentru o perioadă scurtă, s-ar putea să le lipsească de toată valoarea și caracterul lor interesant. Acest risc există în aceeași măsură în ceea ce privește acele publicații, altele decât periodicele, ce tratează subiecte de interes specific. (par. 56)

Curtea a considerat că deși dispoziția contestată era formulată în termeni vagi și oferea autorităților puteri largi cu privire la decretarea interdicțiilor administrative asupra difuzării publicațiilor de origine străină sau scrise într-o limbă străină, aceasta nu era ea însăși incompatibilă cu dreptul la libertatea de exprimare. Cu toate acestea, se cerea un cadru legal care să asigure atât un control strict asupra întinderii interdicțiilor cât și un control judecătoresc efectiv care să preîntâmpine orice abuz de putere. Cu privire la întinderea normelor aplicabile publicațiilor străine, Curtea a remarcat că dispoziția contestată oferea autorităților o largă putere discreționară în a impune o interdicție generală și absolută care să acopere circulația, distribuția și vânzarea oricărui document considerat ca fiind de origine străină. Nu exista nicio definiție a conceptului de „origine străină” și nimic nu indica motivele în baza cărora o publicație considerată străină putea fi interzisă. Deși aceste lacune au fost în mod progresiv înlăturate de practica judiciară, în anumite cazuri aplicarea normelor a produs rezultate surprinzătoare și uneori chiar arbitrare.

Curtea a considerat că controlul judecătoresc al interdicției putea fi cerut, deși fusese cerută numai verificarea caracterului fondat, până la cazul reclamantului, care a trebuit să aștepte nouă ani. Durata procedurii a subminat în mod substanțial eficacitatea controlului judecătoresc care, prin urmare, a suferit de diverse alte neajunsuri: suspendarea executării era hotărâtă doar în cazul în care partea reclamantă era în măsură să arate că o interdicție ar fi cauzat o pagubă dificil de reparat; iar în cazul în care autoritățile dădeau asigurări că o interdicție se impunea urgent, editorul nu avea dreptul de a prezenta observații scrise sau orale înainte ca ordinul ce prevedea interdicția să fie adoptat, ceea ce s-a întâmplat în prezenta speță supusă atenției Curții. Prin urmare, Curtea a decis că procedurile de control judecătoresc ce au loc în cazuri cu privire la interdicții administrative ofereau garanții insuficiente împotriva abuzurilor.

Mai mult, Curtea a considerat că legislația ce stătea la baza interdicției apărea ca fiind în conflict direct cu formularea actuală a primului paragraf din articolul 10 al Convenției, care statuează că drepturile recunoscute în acest articol sunt garantate „dincolo de frontiere”. În vreme ce statul pârât a argumentat că existența unei legislații specifice reglementând publicațiile de origine străină era justificată de faptul că era imposibil să se înceapă proceduri împotriva autorilor sau editorilor vinovați de vreo ilegalitate atât timp cât aceștia

sunt stabiliți în străinătate, Curtea nu a găsit această explicație convingătoare, considerând că, deși circumstanțele excepționale din 1939, puțin înaintea Celui de-al Doilea Război Mondial, ar putea justifica un asemenea control, un sistem ce discriminează publicațiile de acest tip nu ar mai trebui să fie în vigoare.

În încheiere, Curtea nu a considerat că conținutul cărții justifica interdicția ce i-a fost impusă. Pentru toate aceste motive, Curtea a considerat că ingerința constituită de dispozițiile contestate nu putea fi privită ca „necesară într-o societate democratică”. Articolul 10 a fost, așadar, încălcat.

Chaplinsky contra Statul New Hampshire¹⁹

Subiect: ordinea publică

Sanctiune: condamnare

Decizie: dreptul la libertatea de exprimare nu a fost încălcat (Primul Amendament la Constituția Statelor Unite ale Americii)

Jurisdicție: Statele Unite ale Americii (Curtea Supremă)

Rezumat:

Reclamantul a fost condamnat pentru că a insultat persoane din public și pentru că a incitat la tulburarea liniștii publice.

Situația de fapt:

Reclamantul, membru al grupului Martorii lui Jehova, a fost condamnat pentru că i s-a adresat persoanei vătămate cu apelativele 'gangsterul naibii' și 'fascistul dracului', și a adăugat că "toată administrația publică a orașului Rochester este alcătuită din fasciști sau agenți ai fasciștilor". El a distribuit fluturași în care denunța toate formele de religie ca fiind organizații de tip mafiot. Condamnarea sa a fost confirmată în apel. Acesta s-a plâns de faptul că legea în baza căreia a fost condamnat este neconstituțională pentru că impune o restrângere nejustificată asupra libertății de exprimare, libertății presei și a libertății de a venera ideile împărtășite de o mișcare religioasă și, în același timp, pentru că legea respectivă este vagă și nedefinită.

Decizia:

Curtea a afirmat că:

Este bine cunoscut faptul că dreptul la libertatea de exprimare nu este unul absolut tot timpul și în toate situațiile.

De exemplu, limbajul obscen sau vulgar, limbajul profanator sau calomniator, poate fi în mod legitim restricționat. Această categorie de

---

¹⁹ 315 US 568 (1942) (Curtea Supremă a Statelor Unite ale Americii).

limbaj restricționat include și cuvinte care incită la violență²⁰:

Cuvinte care doar prin propria lor pronunțare cauzează o jignire sau care tind să incite la o tulburare iminentă a liniștii publice.

În ceea ce privește cazul de față, Curtea a considerat că legea atacată conține o prevedere care se referă la cuvinte sau apelative care sunt adresate unei alte persoane în spațiul public. Scopul declarat al acestei prevederi era de păstra liniștea publică. Curtea supremă a statului New Hampshire a interpretat că acest lucru:

nu poate fi definit în funcție de ce crede o persoană particulară. Testul care se aplică în aceste situații este următorul: care sunt acele cuvinte care dacă ar fi adresate unei persoane ar fi considerate de către oameni obișnuiți, având o inteligență medie, ca fiind de natură să determine pe cel căruia îi sunt adresate să răspundă prin violență. (...) Cuvintele ironice (batjocoritoare), precum și cele care enervează, pot fi privite ca aparținând celor incluse în lege, după cum aceasta a fost interpretată până acum, însă numai atunci când au caracteristica că este evident că acestea tind să îl incite pe cel căruia îi sunt adresate să tulbure liniștea publică. (...) Legea (...) nu face mai mult decât să interzică cuvinte adresate cuiva, despre care este evident că vor provoca o tulburare a liniștii publice de către cel căruia i-au fost adresate; aceste cuvinte în momentul în care sunt rostite constituie o tulburare a liniștii publice de către cel care le rostește – este vorba despre “limbajul obișnuit care incită la violență”, cuvinte care sunt, în uzul curent, mai puțin “obișnuite”, dar care este la fel de probabil să incite la violență, precum și alte cuvinte care pot crea tulburări ale liniștii publice, inclusiv blasfemia, obscenitatea și amenințările.

Interpretând astfel, Curtea a decis că scopul limitat al legii nu contravine dreptului la libertatea de exprimare; acest scop a fost trasat cu grijă și este limitat la a defini și pedepsi un comportament precis care intră sub incidența puterii statului, și anume folosirea în spațiul public a cuvintelor care tind să cauzeze tulburarea liniștii publice. Astfel, Curtea nu a fost de acord cu afirmațiile apelantului conform cărora legea este vagă și nedefinită. De asemenea, Curtea a considerat că este posibil

---

²⁰ În textul original în limba engleză ‘*fighting words*’.

că apelativele 'gangsterul naibii' și 'fascistul dracului' pot provoca o persoană obișnuită la un răspuns violent și astfel să creeze o tulburare a liniștii publice.

Datorită acestor rațiuni Curtea a concluzionat că această condamnare nu a constituit o încălcare a dreptului la libertatea de exprimare.

Chorherr contra Austria²¹

Subiect: ordinea publică

Test: necesitate

Sancțiune: detenție

Decizie: dreptul la libertatea de exprimare nu a fost încălcat (articolul 10 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului)

Jurisdicție: Curtea Europeană a Drepturilor Omului: Austria

Rezumat:

Reclamantul a fost deținut timp de trei ore deoarece refuzase să se oprească atunci când manifestația sa de protest la o ceremonie militară a provocat agitație.

Situația de fapt:

În timpul unei ceremonii militare cu ocazia celei de-a treizecea aniversări a neutralității Austriei, reclamantul împreună cu un prieten au distribuit pliante prin care cereau un referendum asupra achiziționării unor avioane de vânătoare de către forțele armate austriece. Aceștia purtau rucsacuri pe care erau expuse copii mărite ale pliantelor, la o înălțime de circa 50 de cm deasupra capetelor lor. Cei doi, provocând agitație, au fost informați de către un ofițer de poliție că tulburau ordinea publică și li s-a cerut să înceteze „manifestația”. Aceștia au refuzat să se supună invocând dreptul lor la libertatea de exprimare. În ciuda repetatelor avertismente, reclamantul și prietenul său au continuat să distribuie pliante. Ei au fost arestați și deținuți trei ore.

Decizia:

Ordinea publică

A avut loc o ingerință, din partea unei autorități publice, în dreptul reclamantului la libertatea de exprimare. Aceasta ingerință era

---

21 Hotărârea din 25 august 1993, cererea nr. 13308/87 (Curtea Europeană a Drepturilor Omului).

prevăzută de lege și urmărea un scop legitim, mai precis, preîntâmpinarea dezordinii publice. Cu privire la necesitatea ingerinței, Curtea a declarat că Statele Contractante dispun de un anumit grad de apreciere pentru a stabili dacă, și în ce măsură, o ingerință poate fi „necesară” în vederea scopurilor articolului 10, aliniat 2.

Necesitatea. Privarea de libertate

Acest grad de apreciere cuprinde alegerea unor mijloace rezonabile și potrivite ce urmează a fi folosite de către autorități pentru ca manifestațiile legale să aibă loc în mod pașnic. În cazul de față, Curtea a remarcat că natura, importanța și mărimea paradei militare puteau justifica, pentru poliție, nevoia de a consolida forțele mobilizate.

Mai mult, alegând acest eveniment, reclamantul trebuie să fi realizat că aceasta putea duce la o tulburare care să facă necesare măsuri de restricție, măsuri pe care Curtea nu le-a considerat excesive. Atunci când Curtea Constituțională a Austriei a aprobat aceste măsuri, a declarat în mod expres că acestea au fost stabilite pentru preîntâmpinarea tulburării liniștii publice, iar nu pentru cenzurarea exprimării opiniilor. Curtea a afirmat că există o relație de proporționalitate între mijloacele folosite și scopul legitim urmărit, așadar, articolul 10 nu a fost încălcat.

Cohen contra California²²

Subiect: ordinea publică

Decizie: încălcarea dreptului la libertatea de exprimare;
cinci voturi la patru

Jurisdicție: Statele Unite ale Americii (Curtea Supremă)

Rezumat:

Reclamantul a fost condamnat pentru că purta o haină pe care era scris "Fuck the Draft".

Situația de fapt:

Reclamantul a fost condamnat pentru că purta o haină pe care era scris "Fuck the Draft" în timp ce se afla pe coridoarele tribunalului din Los Angeles. Curtea de Apel a susținut că este "comportament ofensator" acel "comportament ce are tendința de a provoca alte persoane la acte de violență sau alte gesturi care să tulbure liniștea publică" și a menținut condamnarea.

Decizia:

Curtea Supremă a considerat că decizia de condamnare s-a bazat pe caracterul ofensator al cuvintelor folosite de reclamant pentru a-și transmite mesajul către public. Singurul "comportament" din partea reclamantului a fost comunicarea, deci condamnarea s-a bazat exclusiv pe „exprimare”. Curtea a mai subliniat faptul că doar felul în care reclamantul s-a exprimat a determinat condamnarea sa. Statul nu poate interzice gândirea:

Statul, bineînțeles că nu are puterea de a pedepsi (...) pentru mesajul care era transmis prin inscripție. Cel puțin atât timp cât nu există nicio dovadă a intenției de a incita la nesupunere sau la împiedicarea procesului de recrutare, reclamantul nu putea, în temeiul dreptului la libertatea de exprimare și al principiului legalității, să fie condamnat pentru faptul că și-ar

---

²² Hotărârea din 25 august 1993, cererea nr. 13308/87 (Curtea Europeană a Drepturilor Omului).

fi exprimat părerea, evidentă din inscripțiile de pe haina lui, asupra inutilității sau imoralității procesului de recrutare.

Curtea a notat faptul că reclamantul a fost judecat prin prisma unei legi cu aplicabilitate în tot statul; scopul legii nu era păstrarea liniștii publice în interiorul tribunalului. Curtea a mai observat, de asemenea, că în cazul de față nu se pune problema obscenității, care evident poate fi limitată, sau a limbajului care a fost caracterizat în cazul Chaplinski drept "cuvinte care incită la violență"²³:

Acele epitete, injurioase la adresa persoanei, care în momentul în care sunt adresate cetățeanului obișnuit sunt prin natura lor - lucru comun acceptat - pasibile de a provoca o reacție violentă.

Curtea a observat că, deși cuvântul folosit de reclamant este folosit în mod obișnuit într-o manieră provocatoare, în această situație nu a fost adresat direct nici unui individ, și nimeni nu ar fi putut să considere cuvintele ca pe o insultă personală. Mai mult, deși haina putea fi observată de persoane care nu ar fi dorit sau nu s-ar fi așteptat să vadă asemenea cuvinte înscrise pe o haină, Curtea nu a considerat că acest lucru a dat dreptul statului să acționeze în felul în care a făcut-o:

Am (...) subliniat în repetate rânduri că "suntem deseori 'prizonieri' în afara sanctuarului propriului cămin și astfel, suntem expuși unui limbaj pe care îl găsim condamnat". Capacitatea guvernului, în conformitate cu Constituția, de a opri discursul numai pentru a-i proteja pe alții, astfel încât aceștia din urmă să nu îl audă, cu alte cuvinte depinde de faptul de a se demonstra că interese importante care privesc viața privată sunt încălcate într-un mod intolerabil. Orice abordare mai largă a acestui principiu ar avea efectul de a oferi unei majorități puterea de a reduce la tăcere disidenți pe motiv de preferințe personale. (...) [N]u suntem de părere că, faptul că niște 'ascultători' într-o clădire publică, au fost expuși, fără voia lor, acestui limbaj poate servi drept motiv pentru justificarea condamnării pentru tulburarea liniștii publice, în condițiile în care, așa cum este cazul și aici, nu există nicio dovadă că persoane aflate în imposibilitate de a evita comportamentul reclamantului, ar fi protestat într-adevăr față de acest comportament și în condițiile în care prevederea legală pe care se bazează condamnarea nu lasă să se întrevadă

---

23 În textul original în limba engleză 'fighting words'

nicio preocupare, nici din text și nici prin felul în care a fost interpretată de tribunalul din California, în legătură cu situația grea a ascultătorului captiv, dar, în același timp, definește în mod abuziv ca limbaj interzis orice "comportament ofensator" care tulbură "orice persoană sau cartier". (*citările au fost înlăturate*)

Curtea a considerat că nu au existat dovezi că un număr mare de cetățeni ar fi gata să răspundă prin forță oricui ar aduce atingere sensibilităților lor prin genul de afirmații ca cea făcută de reclamant:

Ar putea exista anumite persoane cu astfel de înclinații violente sau ilegale, dar acest lucru nu constituie o bază suficientă pe care să se dezvolte, conform cu valorile constituționale, o putere guvernamentală care să forțeze pe cei care vor să-și exprime public părerile dizidente, să se limiteze la anumite forme de expresie. Un astfel de argument nu ar fi diferit de raționamentul circular, ce sugerează că, pentru evitarea „constrângerii fizice” a unei persoane a cărei intenție nu a fost provocarea unui astfel de răspuns, de către un anumit grup de indivizi violenți și fără respect pentru lege, ar fi normal ca Statele să efectueze, ele însele, o astfel de constrângere. (*citările au fost înlăturate*)

Revenind la cazul de față, Curtea a reinterat importanța libertății de exprimare:

Dreptul constituțional la libertatea de exprimare este un medicament puternic pentru o societate atât de diversificată și numeroasă ca a noastră. Acest drept este construit cu intenția de a îndepărta constrângerile guvernamentale din sfera dezbaterii publice, lăsând fiecăruia dintre noi să decidă ce opinii să adopte, cu speranța că prin intermediul acestei libertăți va rezulta o societate mai capabilă și un regim politic mai bun și, în același timp, sperând că nicio altă abordare nu s-ar fi armonizat mai bine cu premisele demnității și libertății personale, premise pe care sistemul nostru politic se bazează.

Pentru mulți, o consecință imediată a acestei libertăți ar putea părea a fi numai tumultul verbal, dezacordurile sau chiar divergențele ofensatoare. Aceste consecințe însă, în limitele stabilite, sunt efecte secundare necesare ale valorilor mult mai importante pe care procesul dezbaterilor deschise ne permite să le atingem. Faptul că uneori putem avea impresia că suntem înconjurați de un limbaj ofensator, este, în acest

sens, nu un semn de slăbiciune ci, dimpotrivă, unul de putere. Nu putem ignora faptul că, într-o situație în care poate părea doar că un individ abuzează într-un mod dezagreabil de un privilegiu, la mijloc de fapt sunt implicate aceste valori fundamentale ale societății noastre. (citările au fost înlăturate)

Curtea a mai considerat că:

Bineînțeles că Statul nu are niciun drept să epureze dezbaterile publice astfel încât aceasta să fie acceptabilă până și pentru cei mai zeloși dintre noi. (...) În timp ce cuvântul care face obiectul litigiului în acest caz este poate mai dezagreabil decât multe altele din aceeași categorie, este la fel de adevărat că ceea ce pentru unii este vulgar pentru alții este poezie.

De asemenea, Curtea a considerat că folosirea înjurăturilor deseori folosește nu numai pentru a comunica un mesaj, dar și pentru a comunica o stare de spirit:

Multe expresii lingvistice servesc două funcții comunicative: ele nu numai că transmit idei capabile de a fi mai mult sau mai puțin precise, sau explicații, dar în același timp transmit și emoții care nu pot fi exprimate altfel. De fapt, cuvintele sunt deseori alese atât pentru forța lor emotivă cât și pentru forța cognitivă. Nu putem sancționa punctul de vedere potrivit căruia Constituția, deși preocupată de conținutul cognitiv al discursului individual, nu ia în considerare funcția emotivă care, de fapt, poate fi deseori elementul mai important al mesajului ce se vrea a fi comunicat.

În final, Curtea a notat faptul că a interzice anumite cuvinte, implică riscul foarte mare de a suprima idei. Guvernele ar putea folosi cenzura anumitor cuvinte, pentru a deghiza o interdicție asupra exprimării ideilor nedorite.

Datorită acestor rațiuni, introducerea în dreptul penal a simplei afișări publice a unui singur cuvânt, care în acest caz este o înjurătură, nu poate fi compatibilă cu dreptul la libertatea de exprimare.

Hashman și Harrup contra Regatul Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord²⁴

Subiect:	ordinea publică
Test:	ingerință prevăzută de lege
Sanctiune:	restrângere prealabilă
Decizia:	încălcarea dreptului la libertatea de exprimare (articolul 10 al Convenției Europene a Drepturilor Omului); șaisprezece voturi la unul
Jurisdicția:	Curtea Europeană a Drepturilor Omului: Regatul Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord

Rezumat:

Reclamanții au fost somați pentru menținerea liniștii publice întrucât încercaseră să întrerupă o vânătoare, chiar dacă nu avusese loc, de fapt, vreo tulburare a liniștii publice.

Situația de fapt:

Reclamanții, „sabotori de vânătoare”, suflau în cornul de vânătoare pe care îl aveau asupra lor și asmuțeau câinii pentru a tulbura vânătoarea. În urma unei plângeri adresate instanței, reclamanții au fost somați să respecte liniștea publică fiind obligați la depunerea unei cauțiuni de 100 de lire și să aibă un comportament corect timp de 12 luni. Instanța de apel a stabilit că, deși nu avusese loc o tulburare a liniștii publice, era probabil că reclamanții vor avea din nou un comportament contrar bunelor moravuri, mai puțin în cazul în care le era impusă sancțiunea somației. Reclamanții s-au plâns că ingerința în libertatea lor de exprimare nu era „prevăzută de lege”, în înțelesul articolului 10, par. 2.

Decizia:

Ordinea publică

Protestul reclamanților a luat forma împiedicării activităților pe care

---

²⁴ Hotărârea din 25 noiembrie 1999, cererea nr. 25594 (Curtea Europeană a Drepturilor Omului).

le dezaproba. Curtea a reținut că acest lucru constituia exprimarea unor opinii în înțelesul articolului 10. În cauză, a avut loc o ingerință în dreptul reclamanților.

Ingerință prevăzută de lege

Cu privire la problema dacă ingerința era sau nu prevăzută de lege, Curtea a observat că una din condițiile pentru ca o ingerință să fie considerată „prevăzută de lege” este previzibilitatea legii. O normă juridică nu are calitatea de „lege” decât dacă este formulată cu suficientă precizie astfel încât să permită justițiabilului să își regleze comportamentul. S-a reținut că:

Gradul de precizie cerut pentru legislația internă – care în niciun caz nu poate să acopere orice situație posibilă – depinde în mare măsură de conținutul actului în cauză, de domeniul pe care este destinat să îl acopere și de numărul și calitatea celor cărora actul se adresează. (par. 31)

Or, în această speță, avea un efect pur potențial. Comportamentul, prin prisma bunelor moravuri, este definit ca un comportament care este „mai degrabă greșit decât corect, în opinia majorității concetățenilor”. Or, conduita solicitată nu era deloc descrisă. Curtea a considerat că legea era lipsită de precizie și, deci, nu le era clar reclamanților ce anume li se interzicea să facă. Reclamanții nu tulburaseră liniștea publică. Prin urmare, decizia care îi obliga să nu tulbure liniștea publică și să nu încalce bunele moravuri nu răspundea exigenței înscrise în articolul 10 par. 2 de a fi „prevăzută de lege”.

Restricție prealabilă

Decizia de interdicție în acest caz nu reprezenta o sancțiune sau o pedeapsă pentru un anumit tip de comportament; nu necesita stabilirea în prealabil a faptului că a avut loc o tulburare a liniștii publice. Curtea a observat că o asemenea ingerință prealabilă în libertatea de exprimare necesită cea mai atentă examinare din partea sa.

Kivenmaa contra Finlanda²⁵

Subiect: ordinea publică

Sanctiune: pecuniară

Decizie: dreptul la libertatea de exprimare a fost încălcat (articolul 19 din Pactul Internațional cu privire la Drepturile Civile și Politice); unanimitate

Jurisdicție: Comitetul Drepturilor Omului ONU: Finlanda

Rezumat:

Reclamantul a fost amendat pentru că a întrunit o adunare publică fără a anunța în prealabil. Adunarea în cauză era o manifestație împotriva unui șef de stat aflat în vizită oficială.

Situația de fapt:

Reclamantul, împreună cu douăzeci și cinci de persoane, au participat la o manifestație împotriva unui șef de stat în vizită oficială. Cu această ocazie au fost distribuiți fluturași și a fost ridicată o pancartă cu o inscripție critică la adresa bilanțului șefului de stat în domeniul drepturilor omului. Pancarta a fost dată jos de către poliție și reclamantul a fost inculpat pentru întrunirea unei adunări publice fără a anunța în prealabil. Persoana a fost declarată vinovată și amendată.

Decizia:

Dreptul la libertatea de exprimare apără exprimarea opiniilor politice, inclusiv a opiniilor pe tema drepturilor omului.

Ordinea publică

Comitetul a declarat că obligația de a anunța poliția în vederea organizării unei manifestații, într-un loc public, cu șase ore înainte de începerea ei poate fi compatibilă cu Convenția. Însă, în acest caz, era vorba de o adunare de doar o mână de oameni. Aceasta nu poate fi considerată ca fiind o manifestație. Comitetul a acceptat, implicit, că dreptul de a-și exprima opiniile putea fi exercitat prin afișarea unei

---

25 Hotărârea din 31 martie 1994, cererea nr. 412/1990 (Comitetul Drepturilor Omului ONU).

pancarte. Cu toate acestea, statul nu a reușit, în parte, să indice o lege care să permită restrângerea libertății de exprimare și nu a reușit să arate în ce măsură această restricție era necesară apărării drepturilor și imperativelor naționale înaintate în articolul 19 aliniatul 2, literele a și b.

Piermont contra Franța²⁶

Subiect:	ordinea publică
Test:	importanța libertății de exprimare
Decizia:	încălcarea dreptului la libertatea de exprimare (articolul 10 al Convenției Europene a Drepturilor Omului); cinci voturi la patru
Instanța:	Curtea Europeană a Drepturilor Omului: Franța

Rezumat:

Reclamanta, membră a Parlamentului European, a fost dat afară din două zone aflate sub jurisdicție franceză. Excluderea avea legătură cu campaniile sale împotriva testelor nucleare.

Situația de fapt:

Reclamanta, cetățean german și membră a Parlamentului European, era o militanță pacifistă și ecologistă. Aceasta a vizitat Polinezia Franceză în timpul unei campanii electorale care preceda o adunare locală și alegerile parlamentare. Reclamanta a luat parte la o demonstrație în timpul căreia a denunțat continuarea testelor nucleare și prezența franceză în Pacific. A primit un ordin de expulzare și de excludere pentru că „nu a păstrat un anumit grad de neutralitate față de orice teritoriu francez” în care se afla. Reclamanta a ajuns în Noua Caledonie, care era, de asemenea, în plină desfășurare a unei campanii electorale. La sosire a primit un ordin de părăsire a teritoriului din cauza riscului de confruntare cu aproximativ patruzeci de activiști loialiști care așteptau să își exprime ostilitatea cu privire la prezența ei în acest teritoriu. Motivele care au fost avansate pentru acest ordin erau expulzarea și excluderea ei din Polinezia Franceză și posibilitatea ca prezența sa în timpul alegerilor să cauzeze tulburarea liniștii publice. Reclamanta a susținut că în cele două teritorii franceze a fost încălcat dreptul său la libertatea de exprimare, prevăzut de articolul 10 al Convenției.

---

26 Hotărârea din 20 martie 1995, cererile nr. 15773/89 și 15774/89 (Curtea Europeană a Drepturilor Omului).

Decizia:

(1) Cu privire la Polinezia Franceză: A avut loc o ingerință în libertatea de exprimare. Aceasta nu putea fi motivată pe baza Art. 16, par. 3 care, permițând statelor să declare că aplicarea Convenției se extinde tuturor sau fiecăruia din teritoriile lor, le lasă posibilitatea de a aplica Convenția cu „luarea în considerare în mod necesar” a „cerințelor locale”. Curtea a considerat că situațiile sensibile politic din momentul respectiv nu erau suficiente pentru a interpreta că „cerințele locale” justifică ingerința în libertatea de exprimare. Aceasta nu putea fi justificată nici în baza articolul 16 care permite statelor să impună restricții activității politice a străinilor. Curtea a considerat că faptul că reclamanta avea cetățenia unui stat al Uniunii Europene și statutul de membru al Parlamentului European, însemna că articolul 16 nu putea fi invocat împotriva sa.

Ingerința în cauză era prevăzută de lege; scopul legitim urmărit de Guvern era prevenirea tulburării ordinii publice și a integrității teritoriului.

Importanța libertății de exprimare

Reiterând importanța libertății de exprimare, Curtea a considerat că:

[O] persoană care se opune ideilor și pozițiilor oficiale trebuie să-și poată găsi un loc pe scena politică. Cu toate că libertatea de exprimare e importantă pentru fiecare, ea este mai ales importantă pentru un reprezentant ales al poporului. Așadar ingerințele în libertatea sa de exprimare necesită examinarea cea mai riguroasă din partea Curții. (par. 67)

Atmosfera care predomina în țară la nivel politic a fost un factor cu o anumită pondere. Totuși, discursul reclamantei a avut loc în cadrul unei manifestații pașnice autorizate. Acestea nu i-au urmat niciun fel de violențe, iar Guvernul nu a făcut vreo dovadă a vreunor tulburări provocate de discursul acesteia.

Curtea a conchis că ordinul de expulzare și de excludere încălcău dreptul său la libertatea de exprimare.

(2) Cu privire la Noua Caledonie: Curtea a considerat că ordinul de părăsire a teritoriului reprezenta o ingerință din moment ce reclamanta nu a mai putut întâlni politicienii care o invitaseră și nici nu a putut să își exprime opiniile în momentul respectiv. Ingerința era prevăzută de

lege. Înaltul Comisar era îndreptățit să își folosească puterile generale pentru a impune o interdicție reclamantei pe motivul siguranței publice. Cu toate acestea, cu privire la caracterul necesar al ingerinței, Curtea a considerat că deși atmosfera, în plan politic, era tensionată și sosirea reclamantei a condus la o demonstrație ostilă de dimensiuni limitate, nu se poate face o diferență de substanță cu privire la prezența ei în cele două teritorii.

Texas contra Johnson²⁷

Subiect: ordinea publică
Domeniu: ofensa adusă simbolurilor naționale
Decizie: încălcarea dreptului la libertatea de exprimare
(Primul Amendament la Constituția Statelor Unite ale Americii); cinci voturi la patru

Jurisdicție: Statele Unite ale Americii (Curtea Supremă)

Pe scurt:

Pârâtul a fost condamnat pentru că a ars drapelul american în timpul unei demonstrații.

Situația de fapt:

Pârâtul a participat la o demonstrație cu caracter politic, pentru a protesta împotriva guvernului. După un marș pe străzile orașului, el a dat foc unui drapel american în timp ce alți participanți la protest scandau. Nicio persoană nu a fost rănită sau amenințată în vreun fel de foc, deși mai multe persoane au afirmat că au fost jignite foarte serios de această acțiune a pârâtului. Johnson a fost condamnat pentru profanarea unui obiect venerat. Curtea Penală de Apel a schimbat verdictul, motivând că această condamnare a încălcat dreptul pârâtului la libertatea de exprimare.

Decizia:

În primul rând Curtea a analizat dacă arderea unui drapel constituie comportament expresiv astfel încât acest comportament să poată fi acoperit de aria de protecție a dreptului la libertatea de exprimare. Curtea a considerat că o serie de elemente sunt relevante:

Pentru a putea determina dacă un anumit comportament are suficiente elemente comunicative pentru a putea aduce în discuție protecția Primului Amendament, ne-am întrebat dacă "a fost prezentă o anumită intenție de a comunica un mesaj

---

27 491 US 397 (1989) (Curtea Supremă a Statelor Unite ale Americii).

aparte și dacă probabilitatea ca mesajul să fi fost înțeles de cei de față a fost mare". (par. 405)

Curtea a considerat că folosirea drapelului ca simbol expresiv era des întâlnită; folosirea unui drapel pentru a simboliza un sistem, o idee, o instituție, sau o personalitate, era o formă de comunicare deja comun recunoscută. În timp ce nu orice acțiune întreprinsă ce are legătură cu drapelul național va fi considerată expresivă, este evident că arderea drapelului în cazul de față a transmis un mesaj politic și trebuie considerată ca făcând parte din scopul pe care dreptul la libertatea de exprimare îl are.

În continuare, Curtea a considerat că, spre deosebire de cuvintele exprimate, comportamentul expresiv poate fi limitat într-un grad mai mare. Totodată, Curtea a declarat că:

[Guvernul] nu poate (...) interzice un anumit fel de comportament pentru că are elemente expresive. "[T]ermenul general, de garantare a liberei exprimări, face ca natura comunicativă a anumitor tipuri de comportament să nu poată sta la baza interzicerii unui astfel de comportament. O lege care se adresează naturii comunicative a unor tipuri de comportament, la fel ca o lege care se adresează limbajului, trebuie să fie justificată prin demonstrarea unei nevoi. Acest lucru înseamnă că nu natura verbală sau non-verbală a comunicării ne ajută să determinăm dacă o restricție asupra exprimării este constituțională sau nu, ci interesul statului care este la mijloc. (...) Astfel, deși am recunoscut faptul că atunci când elemente 'verbale' și 'non-verbale' constituie împreună un anumit tip de comportament, un interes al statului destul de important în a reglementa elementul non-verbal poate justifica îngădiri ocazionale ale libertăților acordate de Primul Amendament". (...) [A]m limitat aplicabilitatea acestui standard relativ îngăduitor la acele cazuri unde "interesul statului nu are nicio legătură cu reprimarea liberei exprimări". (par. 406-407; *citările au fost înlăturate*)

Pentru ca această condamnare să fie compatibilă cu dreptul la libertatea de exprimare Statul trebuie să demonstreze că a acționat astfel urmărind un scop legitim, care nu are nicio legătură cu mesajul politic transmis prin arderea drapelului. Curtea a considerat că Statul a oferit ca exemplu două interese separate pentru a justifica condamnarea: prevenirea tulburării liniștii publice și păstrarea drapelului ca simbol al națiunii și al unității naționale. În ceea ce privește prima justificare,

Curtea a decis că, din moment ce nu a avut loc niciun fel de tulburare a liniștii publice și nici nu a existat la vreun moment dat amenințarea că așa ceva s-ar fi putut întâmpla, simpla posibilitate că liniștea publică ar putea fi tulburată datorită faptului că unii oameni din audiență ar fi jigniți grav de o expresie anume, nu constituie o bază suficientă pentru a interzice exprimarea.

Curtea a subliniat faptul că:

Una dintre "funcțiile principale a liberei exprimări în sistemul nostru de drept este aceea de a invita la dezbatere. Într-adevăr, este posibil ca acest scop important să fie atins atunci când se creează o stare de neliniște, când se creează nemulțumire față de starea de fapt existentă, sau chiar când sunt aduse anumite persoane într-o stare de mânie." (...) Nu am permis statului să presupună că orice exprimare a unei idei provocatoare va incita la o nesupunere, în schimb am cerut o considerare atentă a circumstanțelor propriu-zise în care exprimarea are loc, întrebându-ne dacă exprimarea "are ca scop incitarea la sau iminența producerii de acte contra legii și, în același timp, dacă este de natură să incite sau de să conducă la astfel de acțiuni ilegale". (par. 408-409; *citările au fost înlăturate*)

Acțiunile pârâtului nu pot fi privite nici drept cuvinte care incită la violență²⁸ în sensul că ele ar fi fost:

probabil capabile să provoace un cetățean obișnuit să răspundă violent și astfel să conducă la tulburare a liniștii. (par. 410; citând *Chaplinsky c. Statului New Hampshire* – vezi cazul în prezenta lucrare)

Prin urmare, Curtea nu a fost de acord cu faptul că această condamnare a fost necesară pentru a preveni o încălcare iminentă a liniștii publice.

În ceea ce privește argumentul conform căruia condamnarea a fost necesară pentru a păstra drapelul ca simbol al națiunii și al unității naționale, Curtea a considerat că aceasta înseamnă că pârâtul a fost condamnat datorită mesajului pe care el a intenționat să îl transmită. Astfel, din moment ce această condamnare are legătură directă cu exprimarea, condamnarea ar trebui să fie expusă la cea mai exigentă

---

²⁸ În textul original în limba engleză 'fighting words'.

analiză. Curtea a subliniat faptul că Statul nu poate condamna pârâțul doar pentru că mesajul acestuia a fost ofensator:

Principiul care se află la temelia Primului Amendament este acela că guvernul nu poate interzice exprimarea unei idei doar pe motivul că societatea poate considera o astfel de idee ofensatoare sau dezagreabilă. (par. 414)

Chiar și un simbol atât de important pentru țară și unitatea națională cum este drapelul nu a fost deasupra principiilor stabilite prin dreptul la libertatea de exprimare. Curtea a adăugat faptul că nu este de acord cu afirmația că a permite unei persoane să dea foc drapelului ar submina unitatea națională. Dimpotrivă, Curtea a considerat că efectul unui astfel de comportament ar fi exact opusul, unindu-i pe cei care nu sunt de acord cu cel care arde drapelul. Astfel, Curtea a considerat că răspunsul potrivit pentru acțiunea de a arde drapelul este nu de a o considera o infracțiune, ci de a oferi argumente împotriva unui astfel de comportament.

Modul în care putem păstra rolul important al drapelului, nu se atinge prin pedepsirea aceluia ce are o altă părere în legătură cu acest lucru, ci prin a-i convinge că nu are dreptate. (...) Nu ne putem imagina un răspuns mai potrivit la acțiunea de a arde un drapel decât prin arborarea propriului drapel, nu vedem o cale mai bună de a ataca mesajul unei persoane care arde un drapel decât prin a saluta drapelul care arde, nu există o cale mai sigură pentru a păstra demnitatea chiar și a unui drapel care a ars decât prin a oferi o înmormântare respectuoasă rămășițelor drapelului ars – cum de altfel în cazul de față, un martor a și făcut. Nu putem sfinți un drapel prin pedepsirea defăimării lui, pentru că acționând în acest fel diluăm libertatea pe care acest simbol pe care îl păstrăm în suflet o reprezintă. (par. 419-420)

Datorită acestor rațiuni, condamnarea constituie o violare a dreptului la libertatea de exprimare.

Watts contra Statele Unite ale Americii²⁹

Subiect: ordinea publică
Sanctiune: condamnare penală

Decizie: încălcarea dreptului la libertatea de exprimare
(Primul Amendament la Constituția Statelor Unite ale Americii); unanimă

Jurisdicție: Statele Unite ale Americii (Curtea Supremă)

Rezumat:

Reclamantul a fost condamnat pentru că a amenințat că o să îl omoare pe președintele Statelor Unite ale Americii.

Situația de fapt:

În timpul unei adunări publice, reclamantul s-a alăturat unui grup de persoane care se strânsese ca să discute despre brutalitatea forțelor publice însărcinate cu păstrarea ordinii. Majoritatea persoanelor din acel grup erau tineri în jur de douăzeci de ani. Reclamantul, care avea 18 ani, s-a alăturat discuției după ce unul dintre participanții la discuție a sugerat că persoanele tinere ar trebui mai întâi să mai învețe înainte de a-și exprima părerile. S-a afirmat că petiționarul ar fi răspuns: "Întotdeauna ni se spune că mai trebuie să învățăm. Iar acum deja am fost recrutat, iar luni trebuie să mă prezint la examenul medical. Nu mă duc. Dacă o să mă oblighe vreodată să port o armă primul om pe care vreau să îl am în față și asupra căruia vreau să ochesc este (președintele American) L.B.J. (...) Nu au cum să mă facă să îi omor pe frații mei negri". Pe baza acestei declarații, juriul a considerat că reclamantul, în mod conștient și în mod voit, a amenințat viața președintelui, comițând astfel o infracțiune. Curtea de Apel din Districtul Columbia a confirmat condamnarea.

Decizie:

În timp ce Curtea a recunoscut faptul că scopul legii în baza căreia

---

29 394 US 705 (1969) (Curtea Supremă a Statelor Unite ale Americii).

reclamantul a fost condamnat este unul valid – și anume protejarea președintelui țării, inclusiv prin a permite acestuia să își îndeplinească îndatoririle fără a trebui să își facă griji din cauza unor amenințări asupra persoanei sale – o lege ca aceasta, care introduce în dreptul penal o formă pură de exprimare, trebuie interpretată în așa fel încât să nu influențeze dreptul la libertatea de exprimare:

Ceea ce reprezintă o amenințare trebuie să poată fi deosebit de ceea ce reprezintă exprimare protejată prin constituție. (par 707)

Curtea a considerat că, pentru ca o condamnare bazată pe această lege să fie legală, statul trebuie să dovedească că amenințarea este "reală". Curtea nu a putut considera că limbajul folosit de reclamant, în contextul unei dispute înfierbântate pe marginea unui subiect de interes public major, a constituit o astfel de amenințare:

Limbajul folosit în sfera politică (...) este deseori insultător, abuziv și incorect. (par. 708)

Deși reclamantul a folosit o metodă foarte brutală și ofensatoare pentru a-și declara opoziția față de președinte, el nu a rostit o amenințare reală. Acest lucru reiese atât din contextul cadrului public al întâlnirii, cât și din reacția celor care îl ascultau, care au râs. Datorită acestor rațiuni, Curtea a concluzionat că această condamnare a constituit o încălcare a dreptului la libertatea de exprimare.

Capitolul IV

Restricții asupra conținutului

Ballantyne și alții contra Canada³⁰

Subiect: restricții asupra conținutului
Domeniu: minorități
Test: importanța libertății de exprimare

Decizie: încălcarea dreptului la libertatea de exprimare (articolul 19 din Pactul Internațional cu privire la Drepturile Civile și Politice); cu două opinii dizidente

Jurisdicție: Comitetul Drepturilor Omului ONU: Canada

Rezumat:

Autorii au sfidat o lege care interzicea folosirea limbii engleze pe panouri publicitare.

Situația de fapt:

Autorii erau anglofoni într-o provincie francofona a statului parte. O lege a acestei provincii le interzicea să folosească limba engleză pe panouri publicitare în afara propriilor localuri comerciale sau în numele companiilor lor.

Decizia:

Importanța libertății de exprimare

Libertatea de exprimare trebuie interpretată ca acoperind orice formă de idei subiective sau păreri ce pot fi transmise altora, compatibile cu articolul 20 din Pactul Internațional cu privire la Drepturile Civile și Politice. De exemplu, știri și informație, exprimare de natură comercială și publicitate, lucrări de artă. Această libertate n-ar trebui limitată la mijloacele de exprimare politice, culturale sau artistice. Exprimarea comercială, precum publicitatea exterioară³¹, sunt protejate de libertatea de exprimare. Diferitele forme de exprimare citate mai sus nu ar trebui supuse unor grade de restricție variabile de unde ar rezulta că unele forme de exprimare suferă restricții mai importante decât altele.

---

30 Decizia din 31 martie 1993, cererile nr. 359/1989 și 385/1989 (Comitetul Drepturilor Omului ONU).

31 Publicitate cunoscută și sub numele de *outdoor* (nota trad.).

Orice restricție asupra dreptului la libertatea de exprimare trebuie să întrunească cumulativ următoarele condiții: să fie prevăzută de lege, să urmărească unul dintre scopurile prevăzute de articolul 19 alineatul 3, literele a și b, și să fie necesară pentru atingerea unui scop legitim.

Minorități

Restricțiile cu privire la publicitatea exterioară erau prevăzute de lege și erau destinate protecției drepturilor altora, mai precis a minorității francofone din Canada. Concluzionând că aceasta restricție nu era necesară protecției minorității francofone, Comitetul a declarat:

Dreptul minorității francofone (...) în ceea ce privește folosirea propriei limbi (...) nu este amenințat de către libertatea altora de a face publicitate în altă limbă decât cea franceză... Pentru protecția poziției vulnerabile a populației francofone nu este necesar să se interzică publicitatea comercială în limba engleză. (par. 11.4)

Obiectivul protecției acestei populații poate fi atins prin alte mijloace care nu restrâng libertatea de exprimare, precum folosirea mesajelor publicitare în franceză și în engleză în același timp:

Un stat poate alege una sau mai multe limbi oficiale, dar nu poate exclude, în afara domeniului public, libertatea de a se exprima în limba aleasă. (par. 11.4)

Barthold contra Republica Federală Germania³²

Subiect: restricții asupra conținutului

Test: necesitate

Sanctiune: interdicție

Decizie: dreptul la libertatea de exprimare a fost încălcat (articolul 10 al Convenției Europene a Drepturilor Omului); cinci voturi la două

Jurisdicție: Curtea Europeană a Drepturilor Omului: Republica Federală Germania

Rezumat:

Reclamantul, un medic chirurg veterinar, a fost împiedicat în a face anumite declarații în presă.

Situația de fapt:

Reclamantul, un medic chirurg veterinar, a apărut într-un articol de ziar ce discuta despre disponibilitatea medicilor chirurghi veterinari pe timpul nopții. Articolul relata un incident în care proprietarii unei pisici încercaseră să ia legătura cu doi practicieni veterinari precum și cu serviciile de urgență, dar nu reușiseră să obțină ajutor pentru pisica lor – care era grav bolnavă – până când a intervenit reclamantul. Articolul discuta problema lipsei serviciilor veterinare nocturne de calitate și includea o fotografie a reclamantului. Câțiva alți medici chirurghi veterinari au considerat acest articol ca fiind o publicitate neloială, contrară Normelor de Conduită Profesională, de unde rezulta o concurență neloială. Aceștia au depus o plângere în urma căreia un ordin a fost dat reclamantului ce îl împiedica, în relațiile sale cu jurnaliștii, să își completeze părerile cu exemple de fapte provenind din experiența proprie și care ilustrau dificultățile pe care le-au întâlnit proprietarii de animale atunci când au încercat să obțină ajutorul unui medic chirurg veterinar, pe timpul nopții. Ordinul a fost confirmat în urma unui recurs.

---

32 Hotărârea din 25 martie 1985, cererea nr. 8734/79 (Curtea Europeană a Drepturilor Omului).

Decizia:

Ordinul a reprezentat o ingerință în dreptul la libertatea de exprimare, prevăzut de lege și care apăra scopul legitim al protejării drepturilor altora. Problema era să se determine dacă acest ordin era „necesar într-o societate democratică”.

Necesitate

Curtea a reamintit că:

Deși adjectivul „necesar” (...) nu este sinonim cu „indispensabil” și nici nu are flexibilitatea unor expresii precum „admisibil”, „ordinar”, „folositor”, „rezonabil” sau „de dorit”, acesta implică, mai degrabă, existența unei „nevoi sociale presante”. Statele contractante se bucură de o putere de apreciere în acest domeniu, însă această putere de apreciere coexistă cu un control european care este mai mult sau mai puțin profund în funcție de circumstanțe; este în sarcina Curții să stabilească definitiv dacă ingerința în chestiune corespunde unei asemenea nevoi, dacă este „proporțională cu scopul legitim urmărit” și dacă motivele expuse de autoritățile naționale pentru a o justifica sunt „relevante și suficiente”.

Mai mult, Curtea a subliniat:

Libertatea de exprimare ocupă un loc predominant într-o societate democratică. Libertatea de exprimare reprezintă unul dintre fundamentele esențiale ale unei societăți democratice și una dintre condițiile fundamentale pentru progresul său și pentru dezvoltarea fiecărei ființe umane. Necesitatea restricției asupra acestei libertăți în vederea unui [scop legitim] trebuie să fie stabilită în mod convingător.

Curtea a luat în considerare faptul că interdicția era limitată dat fiind faptul că menținea dreptul reclamantului de a-și exprima părerea asupra chestiunii serviciului de noapte pentru medicii chirurghi veterinari din Hamburg și chiar, făcând aceasta, el putea să își divulge numele, să aibă o fotografie publicată și să menționeze că era directorul unei clinici veterinare. Cu toate acestea, Curtea a considerat că interdicția impusă reclamantului cu privire la relatarea propriilor experiențe practice nu era justificată. Acest ordin descuraja reclamantul să contribuie la dezbaterea publică asupra unor subiecte ce afectau viața comunității și împiedica presa să își exercite misiunea de furnizor al informațiilor și de observator public. Așadar, interdicția nu era proporțională cu scopul legitim urmărit și, în consecință, nu era „necesară într-o societate democratică” „pentru protecția drepturilor altora”.

Bowman contra Regatul Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord³³

Subiect:	restricții asupra conținutului
Test:	importanța libertății de exprimare, necesitate
Sanctiune:	condamnare penală
Decizie:	încălcarea dreptului la libertatea de exprimare (articolul 10 al Convenției Europene a Drepturilor Omului); paisprezece voturi la șase
Jurisdicția:	Curtea Europeană a Drepturilor Omului: Regatul Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord

Rezumat:

Reclamanta a fost condamnată pentru că a cheltuit mai mult decât cinci lire sterline în vederea publicării unor broșuri ce rezumau poziția candidaților asupra avortului, urmărind astfel să influențeze alegerile.

Situația de fapt:

În timpul perioadei dinaintea alegerile generale, reclamanta, directoare al unei grupări care manifesta împotriva avortului, a distribuit un milion și jumătate de broșuri pe tot cuprinsul Marii Britanii. În jur de 25.000 dintre ele au fost răspândite într-o singură circumscripție. Broșurile ofereau un rezumat al poziției fiecărui candidat cu privire la avort și la experimentele medicale asupra embrionului. Reclamanta a fost inculpată pentru săvârșirea unei infracțiuni ce interzicea unei persoane fără autorizație să cheltuiască mai mult de cinci lire sterline, în perioada care precede alegerile, cu scopul de a transmite informații alegătorilor în vederea promovării sau obținerii alegerii unui candidat. Persoana a fost achitată pe baza unui viciu de procedură. Aceasta fusese deja condamnată, în trecut, pentru infracțiuni similare.

---

33 Hotărârea din 19 februarie 1998, cererea nr. 24839/94 (Curtea Europeană a Drepturilor Omului).

Decizia:***Restricții de conținut***

Faptul că autoritățile de urmărire penală au decis să deschidă o procedură împotriva reclamantei a reprezentat cel puțin o avertizare serioasă la adresa ei implicând că, dacă nu își va schimba comportamentul în timpul alegerilor viitoare, aceasta ar risca să fie iar urmărită penal și posibil condamnată și pedepsită. Reclamanta era așadar victimă în accepțiunea articolului 25 , aliniat 1, al Convenției.

Interdicția în chestiune echivala cu o restricție a libertății de exprimare. Aceasta era prevăzută de lege și urmarea scopul legitim de a apăra drepturile altora, mai precis ale candidaților la alegeri și ale electoratului circumscripției, dar și mai mult de aceasta.

Importanța libertății de exprimare

Era important ca dreptul la libertatea de exprimare să fie considerat, în acest caz, în lumina dreptului la alegeri libere (articolul 3 al Protocolului nr. 1 la Convenție). Cele două drepturi sunt interdependente și acționează întru consolidarea reciprocă. Curtea a declarat:

Alegerile libere precum și libera exprimare, în special libera dezbateri publică, constituie, împreună, baza oricărui sistem democratic. (...) Este deosebit de important ca în perioada precedând alegerile, să fie permis opiniilor și informațiilor de orice fel să circule liber.

Necesitate

Cu toate acestea, cele două drepturi pot intra în conflict și poate fi considerat necesar ca, în perioada ce precede alegerile, să fie instituite anumite restricții la libera exprimare. Statul are putere de apreciere în găsirea unui compromis echitabil. Era semnificativ faptul ca suma ce putea fi cheltuită era atât de redusă. Deși reclamanta putea să facă campanie, în mod liber, în oricare alt moment, aceasta nu ar fi fost de folos scopului ei, și anume să informeze electoratul asupra părerilor candidaților în perioada alegerilor electorale. Reclamanta, practic, nu avea acces la niciun alt mijloc de comunicare eficient. Legislația funcționa, în toate scopurile practice, ca o barieră totală în calea publicării, de către reclamantă, a informațiilor cu scopul de a influența electoratul. În concluzie, nu era necesar să fie limitate cheltuielile la cinci lire sterline în vederea protejării scopului legitim de egalitate între candidați.

Casado Coca contra Spania³⁴

Subiect: restricții asupra conținutului
Probleme: limbajul comercial
Test: necesitate, importanța libertății de exprimare

Decizie: dreptul la libertatea de exprimare nu a fost încălcat (articolul 10 al Convenției Europene a Drepturilor Omului); șapte voturi la două

Jurisdicție: Curtea Europeană a Drepturilor Omului: Spania

Rezumat:

Consiliul Baroului a trimis un avertisment scris unui avocat pentru că acesta făcea publicitate serviciilor sale.

Situația de fapt:

Reclamantul era avocat. În mod regulat, acesta dădea anunțuri făcând publicitate activității sale în ziarele locale. Consiliul Baroului din Barcelona a inițiat câteva proceduri disciplinare împotriva lui, care s-au încheiat cu aplicarea a două mustrări și a două avertismente. Atunci când acesta și-a promovat serviciile într-un ziar al unei asociații de rezidenți, Consiliul Baroului a inițiat noi proceduri disciplinare împotriva lui. Reclamantul a primit un avertisment scris pentru nerespectarea interdicției asupra publicității profesionale. Ca urmare a unui recurs intern, fără succes, reclamantul a făcut recurs la instanțele competente, însă avertismentul a fost menținut.

Decizia:

Importanța libertății de exprimare

Dreptul la libertatea de exprimare este un drept garantat tuturor. Nicio distincție nu se poate face în ceea ce privește tipul de scop urmărit, după cum acesta urmărește sau nu profit. Curtea a arătat că articolul 10 se aplică la discursul politic, la exprimarea artistică, la informațiile de natură comercială și chiar la muzica ușoară sau la anunțurile publicitare.

---

34 Hotărârea din 26 ianuarie 1994, cererea nr. 15450/89 (Curtea Europeană a Drepturilor Omului).

Anunțurile contestate dădeau doar numele reclamantului, profesia, adresa și numărul de telefon. Acestea erau publicate cu scopul de a face publicitate și de a oferi persoanelor care aveau nevoie de asistență juridică o informație ce le putea fi de folos și, probabil, le putea facilita accesul la justiție. Articolul 10 se aplică în mod corespunzător.

Consiliul Baroului din Barcelona este, potrivit legii interne, o persoană juridică de drept public. Mai mult, recursul la deciziile sale nu putea fi soluționat decât de instanțele competente ce erau instituții ale statului. Așadar, este vorba despre o ingerință din partea autorității publice.

Măsura disciplinară era bazată pe interdicția publicității impusă de statutul Baroului spaniol, de Baroul din Barcelona precum și de deciziile consiliului său. Jurisprudența Curții Constituționale a acceptat faptul că normele ce guvernează asocierile profesionale pot fi stipulate prin reglementări. Curtea a estimat această interpretare ca fiind rezonabilă și a declarat că ingerința era prevăzută de lege. Normele contestate erau destinate protejării interesului public, asigurând, în același timp, respectarea membrilor baroului. Așadar acestea urmăreau un scop legitim în mod corespunzător.

Puterea de apreciere a statului este deosebit de importantă în domeniul complex și fluctuant al concurenței neloiiale și al publicității. Problema, pentru Curte, era să stabilească dacă măsurile luate la nivel național erau justificate în principiu și proporționale.

Pentru cetățean, publicitatea este un mijloc de a descoperi caracteristicile serviciilor și bunurilor ce îi sunt propuse. Cu toate acestea, Curtea a arătat că publicitatea:

poate uneori să fie limitată, în special pentru a preîntâmpina concurența neloiială precum și publicitatea mincinoasă sau înșelătoare (...). Chiar și realizarea unei publicități obiective și adevărate poate fi restrânsă în scopul asigurării respectării drepturilor altora sau date fiind anumite circumstanțe în legătură cu activitățile profesionale și de afaceri.

Necesitate

Cu toate acestea, asemenea restricții cer un control atent. Interdicția în cauză nu era una absolută. Membrii Baroului nu se pot compara cu alte profesii liberale având în vedere faptul că ocupă o poziție centrală în administrarea justiției ca intermediari între public și instanțe.

Normele care reglementează profesia diferă de la stat la stat. Vasta gamă de norme și diferenții indici de schimbare arată complexitatea problemei. Așadar, în acest context, reacția autorităților competente nu poate fi considerată disproporționată în raport cu scopul urmărit.

Du Roy și Malaurie contra Franța³⁵

Subiect: restricții asupra conținutului
Domeniu: autoritatea puterii judecătorești
Sanctiune: pecuniară

Decizie: dreptul la libertatea de exprimare a fost încălcat (articolul 10 al Convenției Europene a Drepturilor Omului); șase voturi la unu

Jurisdicție: Curtea Europeană a Drepturilor Omului: Franța

Rezumat:

Reclamanții au fost condamnați pentru publicarea unor detalii cu privire la o parte civilă ce fusese alăturată unei urmăriri penale, ceea ce reprezenta o infracțiune în baza legii franceze.

Situația de fapt:

Reclamanții sunt redactorul și un ziarist al unei reviste săptămânale care publicase un articol critic la adresa lui M.G., fostul director al Sonacotra (Compania Națională pentru Construcția Locuințelor Muncitorilor), și a relației acestuia cu noua administrație. Articolul observa că această companie a depus o cerere în vederea alăturării sale ca parte civilă în urmărirea penală ce se afla în curs împotriva lui M.G. pentru deturnarea activului companiei. M.G. a depus o plângere împotriva reclamanților pentru publicarea de informații cu privire la alăturarea unei părți civile la urmărirea penală, ceea ce constituia o infracțiune în baza legii franceze. Reclamanții au fost găsiți vinovați și au fost obligați să plătească o amendă. Ca urmare a unei acțiuni civile separate introduse de M.G., aceștia au fost condamnați să plătească despăgubiri și să publice hotărârea. În apel suma despăgubirilor a fost micșorată la un franc francez. În timp ce recursul lor era pe rol la Curtea de Casație, condamnarea lor penală a fost înlăturată ca urmare a unei legi de amnistie. Curtea de Casație le-a respins recursul la condamnarea civilă. Reclamanții s-au plâns la Curtea Europeană a Drepturilor Omului

---

35 Hotărârea din 3 octombrie 2000, cererea nr. 34000/96 (Curtea Europeană a Drepturilor Omului).

de faptul că condamnarea lor civilă constituise o ingerință în dreptul lor la libertatea de exprimare.

Decizia:

Condamnarea a reprezentat o ingerință în dreptul reclamanților la libertatea de exprimare, aceasta era în conformitate cu legea și urmarea un scop legitim. Problema era să se stabilească dacă aceasta ingerință era „necesară într-o societate democratică”.

Ca regulă, ziaristii care informează publicul asupra procedurilor penale în curs nu trebuie să depășească limitele stabilite în interesul unei bune administrări a justiției. Mai mult, aceștia trebuie să respecte dreptul pârâtului de a fi prezumat nevinovat. Cu toate acestea, dreptul francez a stabilit o interdicție absolută și generală asupra publicării oricărei forme de informații cu privire la alăturarea părților civile la urmărirea penală. Instanțele naționale considerau justificată o asemenea interdicție absolută, aceasta apărând reputația altora și garantând autoritatea sistemului judiciar. Totuși, interdicția se aplica doar urmărilor penale care erau instituite în urma unei plângeri însoțite de o cerere din partea reclamantului de constituire în parte civilă la aceste urmări. Această interdicție nu privea și urmărirea penală inițiată de procuror sau ca urmare a unei plângeri obișnuite. Nu exista nicio bază obiectivă pentru acest tratament diferit aplicat dreptului la informație.

Articolul contestat făcea referire la personalități politice franceze și la pretenziile lor acțiuni frauduloase pe când se aflau la conducerea unei companii publice care administra centre rezidențiale destinate imigranților. Aceasta era o chestiune de interes public. Mai mult, existau alte moduri de a apăra drepturile celor acuzați, iar în cazul de față recursul la urmărirea penală nu ar fi trebuit să fie necesar. Din aceste motive, condamnarea ziaristilor a constituit o ingerință disproporționată în dreptul lor la libertatea de exprimare.

Hertel contra Elveția³⁶

Tema: restricții asupra conținutului
Domeniu: exprimarea în domeniul comercial
Test: prevăzută de lege, importanța libertății de exprimare
Sanctiune: interdicție

Decizie: încălcarea dreptului la libertatea de exprimare (articolul 10 al Convenției Europene a Drepturilor Omului); șase voturi la trei

Jurisdicția: Curtea Europeană a Drepturilor Omului: Elveția

Rezumat:

Reclamantului, un cercetător, i s-a interzis după publicarea unui articol în care solicita interzicerea cuptoarelor cu microunde să mai publice studii pe acest subiect.

Situația de fapt:

Reclamantul, un cercetător științific, a difuzat un studiu cu privire la efectele cuptoarelor cu microunde asupra hranei și sănătății celor care o consumă. Raportul a constituit baza unui articol în care se solicita interzicerea cuptoarelor cu microunde. Un fragment din studiul reclamantului a fost inclus în articol, împreună cu rezumatul concluziilor. O asociație reprezentând producători de electrocasnice a obținut o hotărâre judecătorească prin care i se interzicea reclamantului, sub sancțiunea închisorii sau a amenzii, să mai facă afirmații cu privire la cât de sigură este mâncarea gătită în cuptoarele cu microunde.

Decizia:

A avut loc o ingerință a autorităților publice în exercițiul dreptului reclamantului la libertatea de exprimare.

Ingerință prevăzută de lege

O normă juridică nu poate fi considerată lege în sensul articolului 10 par. 2 decât dacă este formulată cu suficientă precizie astfel încât să

---

36 Hotărârea din 25 august 1998, cererea nr. 25181/94 (Curtea Europeană a Drepturilor Omului).

permite cetățenilor să își regleze comportamentul. Aceștia trebuie să poată prevedea, la nevoie făcând apel la un sfat de specialitate, ce consecințe poate să aibă o anumită acțiune. Consecințele nu trebuie să poată fi previzibile cu absolută certitudine. În speța de față era previzibil că afirmațiile reclamantului puteau să fie considerate ca reprezentând un act de concurență, în înțelesul legislației interne. Ingerința era, prin urmare, prevăzută de lege. Scopul acesteia era protejarea drepturilor celorlalți.

Importanța libertății de exprimare și a exprimării în domeniul comercial

Libertatea de exprimare constituie unul din fundamentele esențiale ale unei societăți democratice și privește și informațiile care șochează sau ofensează. Presa joacă un rol important într-o societate democratică. Este de datoria sa să difuzeze informații și idei asupra tuturor subiectelor de interes general, iar publicul are dreptul să le primească. Necesitatea unei ingerințe corespunde existenței unei nevoi sociale imperioase. Ingerința trebuie examinată în contextul speței în ansamblul său și trebuie să fie proporțională cu scopul legitim urmărit. Motivele invocate de autoritățile naționale pentru a justifica ingerința trebuie să fie pertinente și suficiente. Autoritățile naționale trebuie să arate că aplică cerințe conforme articolului 10, bazându-se pe reținerea rezonabilă a faptelor pertinente. Puterea lor de apreciere privind necesitatea ingerinței este esențială, în mod special în domeniul comercial. Totuși, aceasta este mai restrânsă când sunt la mijloc nu numai afirmațiile pur comerciale ale unei persoane, ci însăși participarea sa într-o dezbatere de interes general, de exemplu, cu privire la sănătatea publică.

Reclamantul nu a făcut altceva decât să trimită studiul său către ziarul în cauză și nu a avut nicio legătură cu procesul publicării. Nimic nu susține ideea că afirmațiile reclamantului ar fi avut vreun impact asupra intereselor asociației de producători. Efectul interdicției a fost acela că reclamantul a fost împiedicat să mai afirme în public opinii care își aveau locul lor în dezbaterea publică. Prin urmare, măsura nu era necesară într-o societate democratică.

Jersild contra Danemarca³⁷

Subiect: restricții asupra conținutului
Domeniu: discursul care incită la ură
Test: importanța libertății de exprimare
Sancțiunea: condamnare penală

Decizie: încălcarea dreptului la libertatea de exprimare (articolul 10 al Convenției Europene a Drepturilor Omului); doisprezece voturi la șapte

Jurisdicția: Curtea Europeană a Drepturilor Omului: Danemarca

Rezumat:

Jurnalistul reclamant a fost condamnat pentru incitare la ură după ce a luat un interviu, la radio, unui grup de extremiști rasiști.

Situația de fapt:

Reclamantul, un jurnalist, a luat un interviu la radio unui grup de tineri, care se autodenumeau „cămășile verzi”, despre opiniile lor rasiste. În timpul interviului, aceștia au făcut numeroase afirmații discriminatorii la adresa populației de culoare. După difuzarea interviului, reclamantul a fost acuzat și condamnat pentru infracțiunea de înlesnire și contribuție la difuzarea declarațiilor rasiste. Acesta a fost codamnat la plata unei amenzi.

Decizia:

A existat o ingerință a unei autorități publice în libertatea de exprimare a reclamantului. Aceasta era prevăzută de lege și urmărea un scop legitim, și anume protejarea reputației și drepturilor altora.

Importanța libertății de exprimare

Curtea a observat importanța deosebită pe care o are combaterea discriminării rasiale. Era semnificativ faptul că reclamantul nu a făcut el

---

37 Hotărârea din 23 septembrie 1994, cererea nr. 15890/89 (Curtea Europeană a Drepturilor Omului). Vezi traducerea în limba română a întregii spețe în *Jurisprudența europeană privind libertatea de exprimare*, publicată de Agenția de Monitorizare a Presei, București, 2001 – p. 272.

însuși acele afirmații, dar a asistat la difuzarea lor, în calitatea sa de jurnalist, în cadrul unui program de știri. Libertatea de exprimare constituie unul din fundamentele esențiale ale unei societăți democratice și privește și informațiile care șochează sau ofensează. Presa joacă un rol important într-o societate democratică; este dator să difuzeze informații și idei asupra tuturor subiectelor de interes general, iar publicul are dreptul să le primească. Presa joacă un rol vital de câine de pază. Aceste principii se aplică în egală măsură și în media audiovizuale. Atunci când se iau în considerare obligațiile și responsabilitățile jurnalistului, impactul potențial al mijlocului de comunicare în masă folosit este un factor important; mijloacele de comunicare în masă audiovizuale au un efect imediat și mai puternic decât efectul pe care îl are presa scrisă. Curtea a considerat că:

Comunicarea de știri bazate pe interviuri, difuzate sau nu, constituie unul din cele mai importante mijloace prin care presa reușește să joace rolul său primordial de câine de pază public. Sancționarea unui jurnalist pentru că a contribuit la difuzarea afirmațiilor făcute de altă persoană într-un interviu ar afecta în mod serios contribuția presei la dezbaterea unor subiecte de interes public și nu ar trebui să se recurgă la ea decât dacă există motive deosebit de puternice pentru acest lucru. (par. 35)

Curtea a luat în considerare modalitatea în care a fost pregătit reportajul, conținutul său, contextul în care a fost difuzat și scopul programului. Faptul că reclamantul a avut inițiativa de a realiza reportajul și că a inclus în el afirmațiile rasiste a fost acceptat drept motiv determinant pentru a justifica ingerința.

Discursul care incită la ură

Totuși, în cauză a fost relevant faptul că reportajul era precedat de o introducere, care prezenta scopul interviului – acela de a identifica anumiți indivizi rasiști și de a face un portret al mentalității și mediului social din care provin. Scopul interviului era să expună și să analizeze opiniile unui grup de tineri, cu privire la anumite aspecte care priveau o problemă de care publicul se preocupa în mod serios. Privit obiectiv, demersul lui nu putea fi considerat că promova opinii rasiste. Reportajul era difuzat ca parte a unui program de știri ce se adresa unui public bine informat.

Madsen contra Women's Health Center, Inc.³⁸

Subiect: restricții asupra conținutului

Test: scop legitim; necesitate

Sancțiunea: ordin de interdicție

Decizie: încălcarea parțială a dreptului la libertatea de exprimare (Primul Amendament la Constituția Statelor Unite ale Americii); șase voturi pentru, trei voturi împotriva

Jurisdicție: Statele Unite ale Americii (Curtea Supremă)

Rezumat:

Reclamanții au contestat constituționalitatea unei măsuri luate de Curtea de Justiție a Statului Florida prin care unui grup de protestatari anti-avort i-a fost interzis să demonstreze în anumite locuri și în diverse modalități în fața unei clinici care se ocupa cu întreruperile de sarcină.

Situația de fapt:

O clinică medicală care se ocupa cu întreruperile de sarcină a obținut un ordin de interdicție împotriva reclamațiilor, prin care le interzicea acestora, pe o perioadă de timp nelimitată, să blocheze sau să obstrucționeze căile de acces public către clinică și să abuzeze fizic persoanele care intrau sau ieșeau din clinică. Șase luni mai târziu, clinica a solicitat lărgirea câmpului de aplicare a ordinului de interdicție. Cererea a fost admisă și un nou ordin de interdicție a fost emis cu următoarea formulare:

- reclamanților li se interzice accesul în clinică;
- reclamanții nu pot bloca accesul către clinică;
- reclamanții nu se vor apropia la mai mult de 10 metri de limita proprietății clinicii;
- reclamanții nu pot cânta, intona sau striga sloganuri și nu pot folosi megafoane între anumite ore, de luni până sâmbătă;

---

38 30 iunie 2000 U.S. U10379 (1994) (Curtea Supremă a Statelor Unite).

- reclamanților li se interzice să se apropie mai mult de 90 de metri de o persoană care solicită serviciile clinicii;
- reclamanților li se interzice să se apropie mai mult de 90 de metri de casele în care locuiesc angajații clinicii;
- reclamanților li se interzice să abuzeze fizic sau să harțuiască persoanele care intră sau părăsesc clinica, inclusiv personalul care asigură îngrijirea medicală;
- reclamanților li se interzice să incite sau să încurajeze orice persoană să comită oricare dintre actele interzise prin ordin.

Decizia:

Curtea a respins afirmația reclamanților conform căreia ordinul de interdicție privea conținutul exprimării sau punctele de vedere exprimate. Ordinele de interdicție, prin însăși natura acestora, privesc grupuri determinate de persoane și reglementează activitățile, incluzând eventual și modalitățile de exprimare, ale acestora. Legislația statului Florida nu conține nicio prevedere care ar indica că statul nu ar restricționa activități similare care nu privesc în niciun fel avortul. Testul folosit pentru a determina caracterul neutru din punct de vedere al conținutului al ordinului de restricție este acela de a stabili dacă exprimarea este limitată fără ca această limitare să aibă legătură cu conținutul exprimării. În consecință, ordinul de interdicție supus analizei a fost calificat ca fiind neutru din punct de vedere al conținutului.

Urmatorul test aplicabil unui ordin de restricție neutru din punct de vedere al conținutului este acela de a determina dacă măsurile contestate impuse prin ordin limitează libertatea de exprimare mai mult decât ar fi necesar pentru a proteja un interes guvernamental important. Acest test implică o analiză mai strictă decât aceea necesară în vederea evaluării legislației.

Curtea a analizat fiecare dintre interdicțiile impuse prin ordinul contestat. Curtea a menținut interdicția impusă reclamaților de a se apropia la mai mult de 10 metri de limita proprietății clinicii precum și interdicțiile cu privire la zgomot. Celelalte interdicții impuse prin ordin au fost considerate excesive și au fost calificate drept limitări nejustificate ale libertății de exprimare.

Nationwide News Pty contra Willis³⁹

Subiect: restricții asupra conținutului
Domeniu: autoritatea puterii judecătorești
Test: importanța libertății de exprimare; scop legitim
Sanctiunea: financiară; închisoare

Decizie: încălcarea dreptului la libertatea de exprimare

Jurisdicție: Australia (Înalta Curte)

Situația de fapt:

Ziarul „The Australian” a publicat un articol ce conținea un atac virulent la adresa integrității și independenței Comisiei pentru Relații Industriale a Australiei și a membrilor ei. Printre alte lucruri, articolul îi descria pe membrii Comisiei ca fiind „corupții judecători ai muncii”. Plângerea, înaintată către Tribunalul Federal al Australiei, a fost formulată sub acuzația de încălcare a secțiunii s299(1)(d)(ii) a Legii Relațiilor Industriale din 1988, unde se afirma că „Nimeni nu va folosi (...) prin scris sau vorbire, expresii astfel concepute (...) încât să aducă atingere reputației vreunui membru al Comisiei sau Comisiei”. Inculpatul, Nationwide News, proprietarul și editorul ziarului „The Australian”, a atacat constituționalitatea secțiunii s299(1)(d)(ii).

Decizia:

Curtea a susținut, cu majoritate de opinii, că o critica adevărată, îndreptățită și bazată pe fapte, îndreptată împotriva Curții sau a unui judecător, nu poate constitui o sfidare la adresa instanței de judecată, chiar și atunci când diminuează încrederea publică în aceasta sau în judecători.

Nu este o sfidare la adresa curții faptul de a-i critica deciziile atunci când această critică este îndreptățită și nu este distorsionată cu rea intenție, iar argumentele care fundamentează critica sunt formulate cu precizie. Din contră, chiar aduce un beneficiu publicului o afirmație publică

---

39 (1992) Înalta Curte a Australiei.

îndreptățită, în legătură cu conduita judecătorilor, care se dovedește a fi cu adevărat dezonorantă (în sensul că ar diminua încrederea publicului în competența și integritatea curții). Nu este necesar, chiar dacă ar fi posibil, să trasăm limitele sfidării capabile să scandalizeze curtea. Este suficient să afirmăm că revelarea unui adevăr – în toate circumstanțele în care această revelare este în slujba interesului public – și o critică îndreptățită, bazată pe fapte, nu reprezintă o sfidare a curții chiar dacă adevărul revelat sau critica adresată curții este de așa natură încât să priveze curtea sau un judecător de încrederea publicului. (par. 5)

Prin urmare, incriminarea astfel formulată nu poate fi justificată ca fiind în slujba interesului public.

Near contra Minnesota⁴⁰

Subiect: restricții asupra conținutului

Domeniu: ultraj/sistem judiciar

Sancțiune: restrângere prealabilă

Decizie: încălcarea dreptului la libertatea de exprimare
(Primul Amendament la Constituția Statelor Unite
ale Americii)

Jurisdicție: Statele Unite ale Americii (Curtea Supremă)

Rezumat:

Interdicția de a publica ziarul.

Situația de fapt:

Reclamantul era singurul proprietar al unui ziar ce publicase o serie de articole prin intermediul cărora susținea că un gangster controla jocurile de noroc, făcea contrabandă cu alcool și extorca fonduri în Minneapolis, iar că agenții însărcinați cu aplicarea legii precum și organele statului nu își îndeplineau îndatoririle. Erau menționați în articol în special șeful poliției, procurorul departamental, precum și primarul și era cerută stabilirea unui juriu special de acuzare și a unui procuror special care să se ocupe de situația astfel creată. Drept urmare a fost acuzat și condamnat pentru că a publicat „în mod malițios, scandalos și defăimător un ziar, revistă sau orice alt periodic”. În plus, a fost emisă o interdicție permanentă de a publica ziarul.

Reclamantul a introdus un recurs motivând, printre altele, că interdicția de a publica ziarul precum și condamnarea lui au constituit o violare a dreptului său la libertatea de exprimare; în special, el s-a plâns că textul de lege în baza căruia fusese condamnat era neconstituțional.

Decizie:

Curtea a considerat în primul rând că legea contestată nu avea drept

---

40 283 US 697 (1931) (Curtea Supremă a Statelor Unite).

scop remedierea nedreptăților individuale sau private. În schimb, interzicea practica de a publica sau a oferi spre vânzare „publicații malițioase, scandaloase sau defăimătoare”. Legea permitea publicarea doar în scopul aflării adevărului, făcută cu bună-credință și cu un scop legitim.

În al doilea rând, a considerat că legea era îndreptată împotriva publicării repetate de către ziare și periodice a unor acuzații împotriva funcționarilor publici și, în al treilea rând, obiectul legii nu era pedepsirea, ci mai degrabă suprimarea ziarelor și periodicelor care săvârșeau infracțiuni.

În al patrulea rând, Curtea a considerat că legea nu urmărea doar interzicerea ziarului care comisese infracțiunea, ci și o adevărată cenzurare a persoanei ce a publicat articolul. Atunci când un ziar este interzis ca fiind „malițios, scandalos sau defăimător”, reînceperea publicării este pedepsită cu amendă sau închisoare pentru nerespectarea hotărârilor judecătorești.

Curtea a considerat, de asemenea, că scopul legii era urmărirea penală a proprietarului ziarului sub acuzația de conducere a unei activități de publicare a unor subiecte scandaloase sau defăimătoare, cu excepția cazului în care proprietarul sau ziaristul putea face proba verității afirmațiilor, a publicării lor cu bună-credință și cu un scop legitim, ziarul fiind interzis și orice altă publicare ulterioară fiind pasibilă de a fi pedepsită pentru nerespectarea hotărârilor judecătorești. Curtea a hotărât că acest lucru constituie cenzură.

În ceea ce privește compatibilitatea legii cu dreptul la libertatea de exprimare, Curtea a considerat că:

În determinarea ariei de acoperire a protecției constituționale este în mod general acceptat, sau poate chiar universal, că scopul principal al garanției este prevenirea restrângerilor prealabile publicării. Dezbaterea în Anglia cu privire la puterea legislativă a celui ce acordă licențe de difuzare, a condus la o renunțare la a cenzura presa. Libertatea considerată a fi astfel stabilită a fost descrisă de Blackstone: „libertatea presei este într-adevăr esențială pentru caracterizarea unui stat liber; dar aceasta constă în a nu permite nicio restrângere prealabilă publicării și nu în posibilitatea de a nu supune cenzurii un articol atunci când acesta a fost deja publicat. Orice persoană liberă are indiscutabil dreptul să își exprime sentimentele în

fața publicului; a interzice acest lucru înseamnă a distruge libertatea presei; dar dacă persoana publică ceea ce este impropriu, malițios sau ilegal, trebuie să suporte consecințele propriei îndrăzneții”. (par. 713-714)

În continuare Curtea a considerat că această protecție împotriva unei ingerințe se extinde și asupra unei ingerințe din partea legislatorului:

Așa a spus cum Madison, „marile și importatele drepturi ale omului sunt protejate atât împotriva dorințelor legislativului cât și ale acelorale ale executivului. Ele sunt garantate nu prin legi superioare prerogativelor [n.n. - unor funcții, atribuții legale], ci prin constituții superioare legilor. Această garanție a libertății presei cere ca ea să fie apărată nu numai de restrângeri prealabile din partea executivului (...), ci și din partea legislativului. (par. 714)

Deși protecția împotriva restrângerilor prealabile a libertății de exprimare nu constituie un principiu absolut, excepțiile pot fi admise doar în circumstanțe excepționale:

Natura excepțională a acestor restrângeri pune în evidență concepția generală conform căreia libertatea de exprimare înseamnă (...) în principal, deși nu exclusiv, interdicția restrângerilor prealabile publicării și interdicția cenzurii. Concepția asupra libertății presei în această țară s-a lărgit sub influența exigențelor perioadei coloniale și a eforturilor de a asigura libertatea față de o administrație opresivă. Această libertate a fost în special prețuită pentru imunitatea pe care o acorda în privința restrângerilor prealabile referitoare la publicarea acuzațiilor de abuz în serviciu. (par. 716)

În continuare Curtea a arătat că:

Faptul că pentru o perioadă de aproximativ 150 de ani a existat o cvasi absență de restrângeri prealabile publicării cu privire la greșelile funcționarilor publici este important pentru convingerea profundă că asemenea restrângeri sunt contrare dreptului constituțional. Funcționarii publici, al căror caracter și comportament rămân deschise dezbaterii libere în presă, se pot folosi de prevederile legale referitoare la infracțiunile de calomnie care prevăd atât un remediu cât și o pedeapsă, iar nu în proceduri de restrângere a publicării unui ziar (...). (par. 719)

Curtea a considerat că importanța acestui principiu nu s-a diminuat,

având în vedere creșterea numărului de infracțiuni și complexitatea aparatului de guvernare și existând astfel un risc crescut ca funcționarii publici să nu fie fideli îndatoririlor lor.

Administrația a devenit din ce în ce mai complexă, ocaziile de a comite greșeli și de a corupe s-au multiplicat, numărul infracțiunilor a luat proporții, iar pericolul ascunderii lor de către funcționari neloiali precum și alterarea dreptului la siguranță și la respectarea proprietății prin asocieri infracționale și prin neglijență din partea funcționarilor, accentuează necesitatea fundamentală a unei prese vigilente și curajoase, mai ales în marile orașe.

În plus, Curtea a mai adăugat:

Faptul că anumite persoane care propagă scandal abuzează de libertatea presei nu conduce la necesitatea scăderii imunității presei față de restrângerile prelabile atunci când are de-a face cu purtări abuzive ale unor persoane ce acționează în calitatea lor oficială. Sancționarea ulterioară pentru asemenea abuzuri este remediul apropiat în acord cu privilegiul constituțional. (par. 720)

Curtea a considerat că legea este neconstituțională deoarece permitea apărarea adevărului doar combinată cu buna-credință și cu scopul legitim. Acest lucru ar permite pur și simplu Guvernului să definească „scopul legitim”. Prin urmare legea constituia o încălcare a libertății de exprimare.

Nebraska Press Association contra Stuart⁴¹

Subiect: restricții asupra conținutului

Domeniu: ultraj/sistem judiciar

Sancțiune: restrângere prealabilă

Decizie: încălcarea dreptului la libertatea de exprimare (Primul Amendament la Constituția Statelor Unite ale Americii); unanimitate (cu trei opinii concurente)

Jurisdicție: Statele Unite ale Americii (Curtea Supremă)

Rezumat:

Reclamanții au contestat o decizie de interzicere a publicării în presă a oricăror informații care ar putea aduce atingere pârâtului în legătură cu o procedură penală îndreptată împotriva lui și aflată pe rolul instanțelor.

Situația de fapt:

Înainte de derularea unei proceduri penale pentru omor, un caz care deja fusese în atenția presei, un judecător a emis un ordin care a restrâns dreptul ziarului reclamant, a televiziunilor, a ziariștilor, a asociațiilor media și a canalelor de transmitere a știrilor de a publica sau de a difuza articole asupra unor mărturisiri făcute de către acuzat către oameni ai legii sau terți, cu excepția celor făcute direct presei, sau a oricăror alte fapte care l-ar implica pe inculpat. Deși ordinul expirase în momentul în care juriul (n.n. – pentru judecarea inculpatului) a fost ales, Curtea Supremă a analizat dacă acesta a fost dat prin încălcarea libertății de exprimare.

Decizia:

Cazul privește în principal conflictul ce se poate ivi pe de o parte între dreptul la un proces echitabil și la un juriu imparțial, și, pe de altă parte, dreptul la libertatea de exprimare. Curtea a recunoscut că exista un risc real ca membrii potențiali ai juriului să afle prin intermediul

---

41 427 US 539 (1976) (Curtea Supremă a Statelor Unite).

presei despre cazuri penale în care ulterior ar fi selectați în calitate de jurați. Deși în majoritatea cazurilor există puține amenințări de necontrolat, cazul de față era unul dintre puținele „senzaționale” și de aceea atrăsese o atenție deosebită presei. Cu toate acestea, Curtea a considerat că publicitatea dinainte de proces – incluzând publicitatea negativă – nu ar trebui să conducă la a nu avea un juriu imparțial:

Capacitatea eventualului juriu de a decide în mod echitabil este influențată de tonul și de dimensiunea publicității făcută cazului, compusă parțial sau adesea în mare parte din ceea ce avocații, poliția sau alte persoane oficiale întreprind pentru a asigura acoperirea mediatică. Judecătorul de instanță are o responsabilitate enormă. Ceea ce judecătorul spune despre caz, în sala de judecată sau în afara ei, este posibil să fie difuzat la televizor sau să apară în ziare. Mai important, măsurile pe care judecătorul le ia sau omite să le ia pentru a atenua efectele publicității dinainte de proces – măsurile descrise în [cazul *Sheppard c. Maxwell*] – pot să fie determinante pentru dreptul la proces al inculpatului.

Notând importanța dreptului la libertatea de exprimare, Curtea a accentuat faptul că în cazul de față era vorba de o restrângere prealabilă a libertății de exprimare. O asemenea măsură trebuie supusă unui examen riguros:

Restrângerile prelabile discursului sau publicării sunt cele mai serioase și constituie sancțiuni [ale libertății de exprimare] puțin tolerabile. O sancțiune penală sau o condamnare pentru calomnie poate fi supusă unei panoplii de protecții oferite care întârzie implementarea unei hotărâri până când toate căile de recurs au fost epuizate. Doar după ce hotărârea devine definitivă, corectă sau nu, sancțiunea prevăzută de lege devine pe deplin operativă. (...) [A] *contrario*, o restrângere prealabilă, prin definiție, constituie o sancțiune imediată și ireversibilă. Dacă se poate spune că o amenințare cu urmărirea penală sau cu sancțiuni civile după publicare „răcoresc” discursul, o restrângere prealabilă îl „îngheață”, cel puțin pentru moment.

Pericolul restrângerilor prelabile este cu atât mai prezent când este aplicat comentariilor asupra unor probleme curente și a unor procese penale:

Paguba poate fi foarte mare atunci când restrângerea prealabilă difuzării privește comunicarea unor știri, comentarii

sau informații referitoare la evenimente curente. Materialelor de presă care au respectat adevărul anchetelor penale li s-a acordat o protecție specială împotriva sancțiunilor ulterioare. (...) Pentru aceleași motive, protecția împotriva restrângerilor prealabile ar trebui să fie foarte puternică, căci se referă la raportarea unor proceduri penale, ca un caz izolat sau ca o manifestare a unui comportament infracțional.

Curtea a sugerat ca descrierea unor proceduri penale ar trebui întotdeauna să aibă loc respectându-se drepturile inculpatului:

Protecția extraordinară conferită de Primul Amendament este însoțită de îndatorirea de a exercita drepturile astfel protejate în mod responsabil – o îndatorire larg admisă, dar nu întotdeauna respectată de către editorialiști sau ziariști. Nu constituie o îndatorire prea mare aceea de a cere celor ce exercită drepturile prevăzute de Primul Amendament să facă un efort în vederea protejării drepturilor inculpaților de a beneficia de un proces echitabil și de un juriu imparțial.

În ceea ce privește prezenta cauză, Curtea a considerat că judecătorul a avut motive serioase să suspecteze că va avea loc o campanie intensă și intruzivă care ar putea diminua drepturile inculpatului de a beneficia de un proces echitabil. Cu toate acestea, Curtea a considerat că judecătorul nu a luat în considerare modul în care interzicerea publicării i-ar putea asigura inculpatului un proces echitabil. Existau probe suficiente că interzicerea publicării unor articole înainte de proces sunt greu de aplicat; ar exista articole care ar cădea în „zona gri” atunci când nu s-ar putea determina dacă acestea ar fi apte să influențeze juriul potențial, căzând astfel în câmpul de aplicare al interdicției. Mai mult, procesul a avut loc într-un orașel, în care zvonurile s-ar răspândi chiar în lipsa unor articole de presă sau a unor știri. De asemenea, nu exista nicio dovadă că judecătorul luase în considerare alte măsuri alternative.

Pentru aceste motive, Curtea a hotărât că interdicția a constituit o încălcare a dreptului la libertatea de exprimare.

Observer și Guardian contra Regatul Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord⁴²

- Subiect:** restricții asupra conținutului, siguranța națională
Domeniu: autoritatea puterii judecătorești
Test: prevederea în lege, importanța libertății de exprimare, necesitatea
Sanctiune: interdicție
- Decizie:** încălcarea dreptului la libertatea de exprimare (articolul 10 al Convenției Europene a Drepturilor Omului) sub al doilea aspect: unanimitate; neîncălcarea dreptului la libertatea de exprimare (articolul 10), sub primul aspect: paisprezece voturi la zece
- Instanța:** Curtea Europeană a Drepturilor Omului: Regatul Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord

Rezumat:

Împotriva ziarelor reclamante a fost pronunțată o decizie de interdicție temporară⁴³ pentru a nu publica memoriile neautorizate ale unui fost angajat al serviciilor secrete, care se refereau la conduita nelegală a serviciilor secrete. Ordonanța a fost menținută și după ce cartea a fost publicată în alte țări și a devenit disponibilă în Marea Britanie prin import.

Situația de fapt:

Un fost agent al serviciilor secrete britanice și-a scris memoriile sub titlul *Spycatcher* și a pregătit publicarea lor în Australia, fără să fi obținut autorizația serviciilor secrete. Acesta susținea că până la sfârșitul anilor '70, serviciile secrete fuseseră angajate în activități ilegale, inclusiv în infiltrarea și spionarea ambasadelor statelor prietene. În Australia a fost

---

42 Hotărârea din 26 noiembrie 1991, cererea nr. 13585/88 (Curtea Europeană a Drepturilor Omului). Vezi traducerea în limba română a întregii spețe în *Jurisprudența europeană privind libertatea de exprimare*, publicată de Agenția de Monitorizare a Presei, București, 2001 – p. 216.

43 Echivalentul în codul de procedură civilă românesc este ordonanța președințială, adică o hotărâre judecătorească care are efect limitat în timp, și anume până la soluționarea pe fond a cauzei principale (*nota trad.*).

inițiat un proces pentru interdicția publicării cărții și a oricărei informații conținute în ea. În timp ce procesul era în curs în Australia, ziarele reclamante au publicat scurte articole care relatau despre evoluția procesului în Australia și dădeau detalii despre conținutul cărții *Spycatcher*. A fost intentat un proces în fața tribunalelor engleze și s-a obținut o decizie de interdicție temporară a publicării unor informații similare, ce priveau fondul cauzei, pe toată durata procesului din Australia.

Ulterior, s-a anunțat că *Spycatcher* urma să fie publicat în Statele Unite. Un alt ziar a obținut o copie a manuscrisului de la editorul american și a început publicarea sa în serial. Guvernul britanic a intentat ziarului un proces pentru nerespectarea dispozițiilor instanțelor judecătorești, dar nu a inițiat niciun demers judiciar împotriva publicării cărții în SUA. Un număr important de exemplare au fost aduse în Marea Britanie de către cetățenii britanici care vizitaseră Statele Unite sau care le comandaseră prin corespondență de la librăriile din SUA. În procesul din Australia, Înalta Curte australiană a decis să ridice interdicția temporară de publicare în Australia, ținând cont de publicarea sa în SUA, și astfel *Spycatcher* a fost publicată și în Australia. De asemenea, cartea s-a pus în vânzare în Canada, Irlanda și alte țări europene, precum și în Asia. Cu toate acestea, o variantă a interdicției de publicare a rămas în vigoare până după încheierea proceselor, al celui din Australia și al celui pentru nerespectarea dispozițiilor instanței, intentat împotriva ziarului care începuse publicarea în serial.

Decizia:

Decizia de interdicție temporară a reprezentat o ingerință în dreptul reclamantului la libertatea de exprimare. Curtea a acceptat că aceasta urmărea scopul legitim de a "garanta autoritatea puterii judecătorești" – cu privire la procesul pentru nerespectarea dispozițiilor instanței intentat împotriva ziarului care începuse publicarea în serial – și pe cel al protejării "siguranței naționale". Trebuia stabilit în ce măsură ingerința era "prevăzută de lege" și "necesară într-o societate democratică".

Prevăzută de lege

Reclamantii au susținut că principiile de drept în virtutea cărora era pronunțată ordonanța nu erau suficient de previzibile. Aceste principii decurgeau din dreptul comun bazat pe precedentul judiciar și nu mai fuseseră niciodată aplicate într-un caz asemănător cu al lor. Cu toate

acestea, Curtea a considerat că din moment ce principiile erau concepute să aibă o aplicare generală, acestea ajungeau din când în când să se aplice unor situații fără precedent. Aplicarea lor în cazul de față nu a implicat mai mult decât aplicarea normelor existente la un ansamblu de circumstanțe diferite. Oricum, analizând principiile de drept comun aplicabile, Curtea nu a avut nicio îndoială că ele erau formulate cu un nivel de claritate care era suficient într-un domeniu de această natură. Ingerința era, prin urmare, “prevăzută de lege”.

Importanța libertății de exprimare. Necesitatea

Curtea a reluat inițial principiile sale majore:

(a) Libertatea de exprimare reprezintă unul din fundamentele esențiale ale unei societăți democratice; supusă unor [limitări impuse prin lege] ea se aplică nu numai “informațiilor” și “ideilor” care sunt permise favorabil sau care sunt socotite ca inofensive, dar și celor care ofensează, șochează sau tulbură. Libertatea de exprimare (...) este susceptibilă de anumite excepții care, cu toate acestea, trebuie să fie interpretate restrictiv, iar necesitatea acestor restricții trebuie să fie stabilită convingător.

(b) Aceste principii sunt de o importanță deosebită atunci când este vorba de presă. Deși trebuie să nu depășească limitele puse, între altele, de “interesele securității naționale” sau pentru “garantarea autorității puterii judecătorești”, presa are totuși datoria de a disemina informații și idei asupra subiectelor de interes public. Nu numai presa are sarcina de a disemina asemenea informații și idei, dar și publicul are dreptul de a le primi. Altfel, presa nu ar fi capabilă să joace rolul său vital de “câine de pază public”.

(c) Calificativul “necesar” (...) implică existența unei “nevoi sociale imperioase”. Statele părți la Convenție își rezervă o anumită putere de apreciere atunci când stabilesc în ce măsură o asemenea nevoie există, dar aceasta se îmbină cu controlul european care privește atât legea cât și deciziile care o aplică, chiar și acelea date de instanțe independente. Curtea este, prin urmare, împuternicită să decidă în ultimă instanță în ce măsură o “ingerință” este compatibilă cu libertatea de exprimare.

(d) Sarcina Curții, în exercitarea atribuțiilor sale de control judiciar, nu este să ia locul autorităților competente, ci mai degrabă să revizuiască (...) deciziile pe care acestea le-au

pronunțat în exercițiul puterii lor de apreciere. Aceasta nu înseamnă că controlul este limitat la a stabili dacă statul pârât și-a exercitat puterea de apreciere în mod rezonabil, cu grijă și cu bună-credință. Ceea ce are Curtea de făcut este să examineze ingerința incriminată în lumina cazului în ansamblul său și să determine în ce măsură era “proporțională cu scopul legitim urmărit” și în ce măsură motivele avansate de autoritățile naționale pentru a o justifica erau “relevante și suficiente”. (par. 59)

Curtea a subliniat în continuare că orice formă de ingerință prealabilă, precum somația în cauză, trebuie supusă celei mai stricte verificări:

Riscurile inerente ingerințelor prealabile sunt de natură să necesite cea mai atentă verificare din partea Curții. Aceasta în special cu privire la presă, pentru că știrile sunt o valoare perisabilă și faptul de a le amâna publicarea, chiar și pentru o scurtă perioadă, poate să le lipsească de orice valoare și interes. (par. 60)

În prima perioadă, înainte ca *Spycatcher* să fie publicată în SUA, ziarele reclamante au publicat două articole care se referau la conținutul afirmațiilor făcute în *Spycatcher* cu privire la ilegalitățile serviciilor secrete. Decizia de interdicție a fost pronunțată ținând cont de faptul că procurorul inițiasse proceduri în vederea interdicției permanente de publicare a cărții *Spycatcher*. Refuzul unei asemenea măsuri temporare ar fi zădărnicit de fapt acțiunea pe fond și, prin urmare, solicitarea de a proteja siguranța națională. Acestea erau motivele “pertinente” atât cu privire la protejarea siguranței naționale, cât și cu privire la garantarea autorității judecătorești. Astfel, pentru această perioadă, ingerința era justificată ca “necesară într-o societate democratică”.

Cu privire la a doua perioadă, după ce *Spycatcher* a fost publicată în SUA, Curtea a observat că cererea procurorului a suferit o transformare de substanță. Pe 14 iulie 1987, *Spycatcher* a fost publicată în SUA, ceea ce a însemnat că conținutul cărții a încetat să mai fie subiect de speculație, și că confidențialitatea sa a fost înlăturată. Menținerea ordonanței după iulie 1987 a împiedicat publicațiile reclamante să își exercite dreptul și datoria de a furniza informații deja accesibile asupra unui subiect de interes public. Prin urmare, ingerința reclamată a încetat să mai fie “necesară într-o societate democratică”.

Reno contra ACLU⁴⁴

Subiect: restricții asupra conținutului

Domeniu: Internet

Probleme: obscenitate

Decizie: prevederile Legii Decenței în Comunicații care interzic „mesaje indecente” și „comunicări evident ofensatoare” limitează dreptul la libertatea de exprimare protejată de Primul Amendament la Constituția Statelor Unite ale Americii

Jurisdicție: Statele Unite ale Americii (Curtea Supremă)

Rezumat:

Un grup de organizații printre care se număra și American Civil Liberties Union au contestat constituționalitatea unei legi care limita transmiterea prin Internet a mesajelor cu conținut obscen.

Situația de fapt:

Legea Decenței în Comunicații din 1996 (LDC), al cărui scop era protecția minorilor împotriva mesajelor dăunătoare transmise prin Internet, incrimina transmiterea „în cunoștință de cauză” a mesajelor „indecente sau obscene” către destinatari sub 18 ani precum și transmiterea către sau afișarea, accesibilă persoanelor sub 18 ani, a oricaror mesaje „care, în context, reproduc sau descriu, în termeni evident ofensatori conform standardelor unei comunități contemporane, activități sexuale sau excretorii sau organe”. Actul prevedea mijloace de apărare pentru cei care iau „măsuri cu bună-credință și eficiente” în vederea limitării accesului minorilor la astfel de mesaje solicitând anumite dovezi legate de vârstă, cum ar fi cărți de credit sau coduri numerice personale. Un număr de reclamanți au inițiat o acțiune în instanță contestând constituționalitatea acestor prevederi. După o analiză in extenso a situației de fapt, un complet de trei judecători al unei Curți Districtuale a emis un ordin împotriva aplicării prevederilor contestate în măsura în care acestea priveau mesaje „indecente”,

---

44 521 US 844 (1997); 26 iunie 1997, Nr. 96-511 (Curtea Supremă a Statelor Unite ale Americii).

menținând dreptul Guvernului de a investiga și sancționa obscenitatea sau prostituția infantilă interzise prin respectivele prevederi. Guvernul a atacat decizia în fața Curții Supreme a Statelor Unite, susținând că, în mod greșit, Curtea Districtuală a hotărât că Legea Decenței în Comunicații încalcă dreptul la libertatea de exprimare.

Decizie:

Curtea a intrat mai întâi într-o discuție detaliată cu privire la Internet, observând varietatea modalităților de comunicare precum și varietatea de conținut:

Nu este exagerată afirmația conform căreia conținutul mesajelor accesibile pe Internet este la fel de divers precum gândirea umană.

Curtea a considerat că scopul LDC a fost acela de a proteja minorii împotriva mesajelor dăunătoare accesibile pe Internet și în special împotriva mesajelor cu conținut sexual explicit. Curtea a remarcat că, în condițiile în care astfel de mesaje sunt disponibile pe Internet, utilizatorii le accesează adesea accidental. Curtea a reținut, de asemenea, că există programe informatice care pot ajuta părinții să controleze tipul de materiale care pot fi accesate prin folosirea computerelor instalate în case și care dispun de o conexiune la Internet.

Curtea nu a fost de acord cu argumentul prezentat de Guvern conform căruia Internetul ar trebui să facă obiectul unor reglementări similare celor aplicabile în domeniul audiovizualului; nu există o istorie a reglementărilor aplicabile Internetului, iar acesta este mai puțin „invaziv” decât radioul sau televiziunea. Curtea a subliniat că utilizatorii de Internet adesea accesează accidental diferite mesaje. Mai mult, Curtea a considerat că, spre deosebire de audiovizual a cărui reglementare poate fi justificată parțial datorită numărului limitat de frecvențe disponibile, lărgimea de bandă utilizată pentru Internet este practic nelimitată, pemițând comunicări de toate tipurile cu costuri relativ mici.

În continuare, Curtea a reținut că prevederile contestate aveau o formulare vagă, interzicând comunicarea materialelor „indecente” sau a materialelor care „în context, reproduc sau descriu, în termeni evident ofensatori conform standardelor unei comunități contemporane, activități sexuale sau excretorii sau organe”, fără a defini niciunul dintre acești termeni. Curtea a considerat că folosirea acestor termeni poate

provoca nesiguranță, ridicând, de exemplu, întrebări cu privire posibilitatea de a aplica legea și asupra unei discuții serioase despre controlul nașterilor, homosexualitate sau consecințele violurilor în detenție. Acest aspect a fost considerat cu deosebire îngrijorător, în principal pentru că LDC incrimina comunicări pe baza conținutului acestora. Severitatea sancțiunii penale ar avea un important efect de inhibiție. Astfel, aceasta lege ar putea aduce la tăcere anumiți vorbitori ai căror mesaje ar trebui să se bucure de protecție constituțională. Această lipsă de precizie a fost considerată ca fiind foarte problematică; sub pretextul protejării minorilor împotriva mesajelor dăunătoare, LDC suprime un număr important de mesaje pe care adulții erau îndreptățiți constituțional să le primească și să și le adreseze. Astfel, deși Guvernul poate justifica un interes legitim pentru a proteja copiii împotriva materialelor dăunătoare:

[G]uvernul nu poate "reduc[e] populația adultă (...) doar la (...) lucrurile care sunt potrivite pentru copii". (citând *Denver Area Ed. Telecommunication Consortium, Inc. c. Federal Communications Commissions*, 519 U.S. 1996)

Curtea a considerat că, la momentul procesului, nu exista niciun tip eficace de tehnologie care ar fi permis inițiatorului unui mesaj să limiteze accesul copiilor la acel mesaj pe Internet fără a impune aceeași limitare și adulților. Ar fi prohibitiv din punct de vedere al costurilor pentru vorbitorii care nu au o miză comercială, precum și pentru unii dintre vorbitorii care au o astfel de miză și care au site-uri Web, să verifice dacă utilizatorii acestor site-uri sunt adulți. Mai mult, Curtea a considerat că aria de aplicare a LDC era extrem de largă, legea aplicându-se nu doar mesajelor de natură comercială sau mesajelor generate de comercianți, dar și celor generate de entități non-profit sau persoane fizice care postează mesaje indecente sau afișează astfel de mesaje pe computerele lor personale în prezența minorilor. Termenii generali, dar nedefiniți, „indecent” și „evident ofensator” acopereau un număr important de materiale non-pronografice cu serioase valori educaționale sau de altă natură, iar aplicarea, la conținutul materialelor disponibile pe Internet, a criteriului de apreciere cu referire la „standardul unei comunități” ar fi însemnat că orice mesaj accesibil la nivel național ar fi trebuit să fie judecat conform standardelor comunității care ar fi fost cel mai probabil ofensată de mesajul respectiv.

Guvernul a susținut că, deși LDC cenzura în mod efectiv discursul în multe dintre modalitățile oferite de Internet - precum grupurile de

discuții sau grupurile de știri – oferea, cu toate acestea, o „posibilitate rezonabilă” vorbitorilor de a participa pe World Wide Web la comunicări nerestricționate. Curtea nu a reținut acest argument, considerându-l similar cu a susține că o lege ar putea interzice distribuirea de pliante cu anumite teme, dar ar permite publicarea de cărți pe aceleași teme. Curtea a reamintit hotărârea din cazul *Schneider contra State*:

Libertatea de exprimare în anumite locuri nu poate fi limitată pe considerentul că exprimarea este permisă în alte locuri.

De asemenea, Curtea nu a fost de acord cu afirmația Guvernului că prevederile contestate preveneau diseminarea mesajelor indecente doar către persoanele despre care se știe că au mai puțin de 18 ani. Majoritatea forumurilor de pe Internet sunt deschise tuturor, iar puterea cenzurii ar fi sporită dacă oricare oponent al comunicărilor indecente ar accesa un astfel de forum și ar informa toți participanții că fiul său în vârstă de 17 ani – „o persoană specifică (...) sub 18 ani” în terminologia LDC – urmează să acceseze forumul.

Ultimul argument al Guvernului se referea la mijloacele de apărare disponibile. Mai întâi, Guvernul a sugerat că inițiatorii mesajelor ar putea cripta mesajele indecente într-o modalitate care ar permite destinatarilor să blocheze recepția cu ajutorul programelor informatice. Totuși, astfel de programe informatice nu existau la momentul procesului și, chiar dacă ar fi existat, nu s-ar fi putut verifica dacă un destinatar ar fi blocat efectiv respectivul mesaj. Astfel, inițiatorul unui mesaj nu ar fi putut considera criptarea mesajelor drept o acțiune „eficientă” în absența certitudinii că fiecare persoană din America care are în grijă copii caută și identifică avertismentul transmis de inițiatorul mesajului. În al doilea rând, Guvernul a susținut că inițiatorii mesajelor s-ar fi putut prevala de o apărare bazată pe buna-credință dacă ar fi folosit servicii de verificare a vârstei, cum ar fi cardurile de credit. Curtea a considerat totuși că această soluție nu ar fi fezabilă din punct de vedere economic pentru majoritatea vorbitorilor care nu au un interes comercial. În consecință, această apărare nu ar fi redus din restricțiile impuse de lege pentru acest tip de vorbitori. Curtea a adăugat că, și în ceea ce îi privește pe comercianții de materiale pornografice care s-ar putea folosi de această apărare, nu exista nicio dovadă că aceste tehnici împiedică minorii să se identifice drept adulți.

În final, Curtea nu a reținut argumentul Guvernului că reglementarea Internetului ar fi fost necesară pentru a permite dezvoltarea acestuia:

În absența unor probe care să indice contrariul, prezumăm că o reglementare guvernamentală care privește conținutul exprimării este mai degrabă de natură să stânjenească schimbul liber de idei decât să îl încurajeze. Interesul încurajării libertății de exprimare într-o societate democratică este mai important decât orice beneficiu teoretic, dar nedovedit, al cenzurii.

Pentru aceste motive, Curtea a hotărât că interzicerea comunicării materialelor cu conținut indecent minorilor reprezintă o încălcare a dreptului la libertatea de exprimare.

Verlagsgruppe News Gmbh (nr. 2) contra Austria⁴⁵

Subiect: restricții asupra conținutului
Sanctiune: interdicția de a publica o fotografie

Decizie: dreptul la libertatea de exprimare a fost încălcat (articolul 10 al Convenției Europene a Drepturilor Omului); șase voturi contra unul

Jurisdicție: Curtea Europeană a Drepturilor Omului: Austria

Rezumat:

Cazul privește interdicția absolută de a publica fotografiile unui om de afaceri bănuțit de fraudă fiscală alături de articolele de presă care informau publicul asupra desfășurării anchetei.

Situația de fapt:

Compania reclamantului deține și publică un săptămânal foarte răspândit. În acest ziar a apărut un articol referitor la cercetări penale cu privire la săvârșirea infracțiunii de evaziune fiscală de către un manager al unei întreprinderi foarte cunoscute, lider de piață în echiparea forțelor de poliție cu pistoale. Fotografia sa apărea alături de articol, care spunea că acesta era suspectat că nu ar fi plătit taxe ce depășeau 36 de milioane de euro și că ziarul era în posesia a numeroase documente privind această bănuială, pe care le-a obținut în urma unor investigații aprofundate. Cele mai importante documente erau niște scrisori ale avocaților managerului din care reieșea că avusese loc o tentativă de omor a acestuia în Luxemburg. Aceste scrisori nu ajunseseră nici la cunoștința autorităților și nici a celorlalți ziariști la acel moment. Articolul sugera că această tentativă avusese loc la instigarea unui partener de afaceri al managerului și presupunea că fusese oarecum legată de rețeaua de companii ale acestuia, companii care făcuseră obiectul examinării de către autoritățile fiscale. Managerul a introdus o acțiune împotriva companiei reclamantului cerând interzicerea publicării fotografiei sale, atât în ceea ce privește procedurile privind

---

⁴⁵ Hotărârea din 14 decembrie 2006, cererea nr. 10520/02 (Curtea Europeană a Drepturilor Omului).

evaziunea fiscală cât și cu privire la tentativa de omor. O decizie de interdicție a publicării⁴⁶ a fost dispusă împotriva companiei reclamatului, interzicându-i-se să publice fotografia managerului în contextul articolelor privind evaziunea fiscală în care nu e prezentat ca suspect, ci ca persoană care a săvârșit infracțiunea, până la pronunțarea unei decizii definitive în procedura pe fond. Acțiunea a fost respinsă cu privire la relatările care priveau infracțiunea de tentativă de omor. Curtea Supremă a lărgit sfera de aplicare a deciziei de interdicție precizând că se interzice publicarea oricărei fotografii în contextul articolelor cu privire la evaziunea fiscală. Curtea Supremă a argumentat că infracțiunea de evaziune fiscală era mai puțin pasibilă de urmărire penală decât cea de tentativă de omor și că investigațiile referitoare la taxe și impozite erau protejate de secretul fiscal.

Decizie:

Curtea reamintește că articolul 10 nu protejează doar conținutul ideilor și informațiilor, ci și forma în care acestea sunt comunicate. Mai mult, Curtea a recunoscut în mod explicit că libertatea de exprimare acoperă și publicarea unor fotografii. În consecință, Curtea a constatat că decizia de interdicție a publicării constituise o ingerință în dreptul la libertatea de exprimare a reclamatului. Această ingerință fusese prevăzută de dreptul intern și urmărea scopul legitim al protejării reputației altei persoane.

Curtea a constatat că doar instanța superioară a interzis publicarea fotografiei în orice context ce privea infracțiunea de evaziune fiscală, instanțele inferioare limitându-se la a interzice publicarea fotografiei alături de un articol ce ar fi contrar prezumției de nevinovăție.

Curtea a analizat, cum a făcut-o și în alte cazuri, poziția reclamantului, cea a managerului precum și natura și subiectul articolului de presă. Reclamantul este proprietarul unui săptămânal foarte citit, Curtea reamintind în acest context importanța presei într-o societate democratică și obligația acesteia de a nu depăși anumite limite, mai ales în privința reputației și drepturilor altor persoane. Managerul era un important om de afaceri, instanțele interne reținând că fotografia lui nu era cunoscută publicului larg și fusese publicată doar în context profesional. Cu toate acestea, Curtea a considerat că acesta era, din

---

46 Echivalentul în codul de procedură civilă românesc este ordonanța președințială, adică o hotărâre judecătorească care are efect limitat în timp, și anume până la soluționarea pe fond a cauzei principale (*nota trad.*).

pricina poziției pe care o ocupa, o persoană publică. Mai mult, Curtea a observat că articolul în litigiu privea o chestiune de interes public: existența unor cercetări penale pentru evaziune fiscală împotriva managerului precum și o presupusă tentativă de omor în legătură cu această rețea, articolele de acest gen contribuind la dezbaterea publică.

Observând că instanțele interne au fundamentat admiterea inderdicției de publicare pe natura infracțiunii, Curtea a considerat că acestea au omis să pună în balanță interesul publicului de a primi informații despre procedura pentru evaziune fiscală și dreptul managerului la protejarea identității, dat fiind faptul că acesta era o persoană publică.

În ceea ce privește argumentul Curții Supreme referitor la secretul anchetelor fiscale, Curtea a constatat că aceasta nu a considerat relevant faptul că ziarul nu obținuse informația prin incitarea funcționarilor la a încălca obligația de confidențialitate, ci prin mijloace proprii de investigație.

Curtea nu a fost convinsă de argumentul privind secretul anchetei asupra suspiciunilor de evaziune fiscală, dat fiind faptul că reclamatul și-a păstrat dreptul de a publica articole asupra anchetei ce se afla în curs și avea chiar libertatea să publice fotografia managerului în contextul tentativei de omor.

În concluzie, Curtea a constatat că argumentele Curții Supreme deși „pertinente”, nu fuseseră „suficiente”, constituind astfel o ingerință disproporționată. Articolul 10 fusese prin urmare, încălcat.

Capitolul V

Securitatea națională

Kim contra Coreea⁴⁷

Subiect: securitatea națională
Sanctiune: pedeapsa cu închisoarea

Decizie: dreptul la libertatea de exprimare a fost încălcat (articolul 19 din Pactul Internațional cu privire la Drepturile Civile și Politice); un vot împotriva

Jurisdicție: Comitetul Drepturilor Omului ONU: Coreea

Rezumat:

Reclamantul a fost pedepsit cu închisoarea pentru că a difuzat materiale critice la adresa guvernului și pentru că a lansat un apel pentru reunificarea națională.

Situația de fapt:

Reclamantul era membru fondator și președinte al unei organizații politice. La adunarea inaugurală, documente critice la adresa guvernului, care cereau reunificarea națională au fost distribuite și citite cu voce tare. La sfârșitul întâlnirii, reclamantul a fost arestat. În urma judecății, el a fost condamnat la doi ani de închisoare în virtutea unei legi cu privire la securitatea națională care afirma că „orice persoană care participă la o organizație anti-statală laudând și încurajând activitățile acesteia va fi pedepsită”, precum și că „orice persoană care produce sau distribuie documente, desene sau alte materiale în beneficiul unei organizații anti-statale va fi pedepsită”.

Decizia:

Orice restricție asupra dreptului la libertatea de exprimare trebuie să întrunească cumulativ următoarele condiții: să fie prevăzută de lege, să urmărească unul dintre scopurile prevăzute de articolul 19, alineatul 3, literele a și b, și să fie necesară pentru atingerea unui scop legitim. Restricția contestată era prevăzută de lege. Misiunea Comitetului era să stabilească dacă această restricție era necesară pentru protecția

---

47 Hotărârea din 3 noiembrie 1998, cererea nr. 574/1994 (Comitetul Drepturilor Omului ONU).

securității naționale. Nevoia unei investigații minuțioase era accentuată de către termenii vagi și ambigui cu care era formulată infracțiunea corespunzând legii contestate.

Securitatea națională

Statul parte nu a reușit să arate în ce măsură difuzarea părerilor reclamantului reprezenta un risc pentru securitatea națională, nici care ar putea fi natura sau importanța unui asemenea risc. Nu există nicio dovadă că tribunalele ar fi considerat posibilitatea ca părerile reclamantului să fi avut vreun rezultat care să amenințe securitatea publică. Statul parte nu a reușit, așadar, să explice necesitatea acțiunilor sale împotriva reclamantului.

Kommersant Moldovy contra Moldova⁴⁸

Subiect: siguranță națională, integritate teritorială
Test: necesitatea într-o societate democratică
Sanctiune: închidere

Decizie: dreptul la libertatea de exprimare a fost încălcat (articolul 10 al Convenției Europene a Drepturilor Omului); unanimitate

Jurisdicție: Curtea Europeană a Drepturilor Omului: Moldova

Rezumat:

Cazul privește închiderea unui ziar fără o motivare detaliată sau o identificare a frazelor publicate care au amenințat siguranța națională și integritatea teritorială.

Situația de fapt:

Reclamantul a publicat o serie de articole în care critica autoritățile din Republica Moldova pentru acțiunile lor referitoare la regiunea separatistă transnistreană (RMT), reproducând în același timp critici dure adresate guvernului Republicii Moldova de către anumiți lideri ruși și ai RMT. Instanța de drept economic și comercial a Moldovei a dispus închiderea ziarului, considerând că articolele publicate depășiseră limitele prevăzute în Legea Presei și puseseră în pericol integritatea teritorială a Republicii, securitatea și siguranța națională și că ele creau un mediu propice infracțiunilor și dezordinii, în contradicție cu Constituția. Instanța nu a precizat care expresie sau frază constituise o amenințare, susținând că articolele nu conțineau un rezumat corect al opiniei autorităților. Reclamantul a fost obligat la plata cheltuielilor de judecată. Această hotărâre a fost menținută de instanțele superioare. Ulterior ziarul a fost înregistrat sub numele de "Kommersant-Plus".

Decizia:

Curtea a hotărât că închiderea ziarului a constituit o ingerință în libertatea de exprimare a reclamantului și că această ingerință era

---

48 Hotărârea din 9 ianuarie 2007, cererea nr. 41827/02 (Curtea Europeană a Drepturilor Omului).

prevăzută de lege. Se putea considera că această ingerință urmărea scopul legitim de a proteja siguranța națională și integritatea teritorială a Republicii Moldova, dat fiind subiectul sensibil pe care îl trata și limbajul dur folosit uneori.

În ceea ce privește necesitatea ingerinței, Curtea a considerat totuși că instanțele interne nu au dat motive suficiente și pertinente pentru a justifica această ingerință, limitându-se la repeta prevederile legale aplicabile în speță. Instanțele interne nu au precizat care elemente din articolele de presă ale ziarului puneau probleme și nici în ce mod acestea puneau în pericol siguranța națională și integritatea teritorială a țării, sau în ce mod l-au defăimat pe președintele ei sau țara însăși. Instanțele naționale au evitat să discute despre necesitatea acestei ingerințe. Singura analiză realizată s-a limitat la întrebarea dacă articolele ar putea fi considerate ca fiind reproduceri cu bună-credință ale unor declarații publice și pentru care în conformitate cu dreptul intern reclamantul nu ar fi responsabil.

Având în vedere lipsa de motivare a instanțelor interne, Curtea nu a putut considera că instanțele au aplicat standarde ce erau în conformitate cu principiile prevăzute în articolul 10 sau că hotărârile pronunțate s-au bazat pe fapte pertinente stabilite în mod corespunzător. Prin urmare, articolul 10 a fost încălcat.

Özgür Gündem contra Turcia⁴⁹

Subiect: securitatea națională
Test: obligații pozitive
Sancțiune: interdicție/ suspendare/ confiscare

Decizie: încălcarea dreptului la libertatea de exprimare (articolul 10 al Convenției Europene a Drepturilor Omului); unanimitate

Jurisdicție: Curtea Europeană a Drepturilor Omului: Turcia

Rezumat:

Ziarul reclamanților fusese ținta unei serii de atacuri. Aceștia au susținut că atacurile fuseseră lansate de către instituții ale statului și că guvernul nu a realizat o anchetă corectă asupra respectivelor atacuri.

Situația de fapt:

Reclamanții erau redactorul șef, asistentul său și doi proprietari ai ziarului *Özgür Gündem* care a apărut în perioada cuprinsă între 30 mai 1992 și aprilie 1994. Acesta a fost închis după ce a fost ținta unor atacuri și a șicanelor pe care reclamanții le considerau a fi responsabilitatea directă sau indirectă a autorităților turce. În plus, fuseseră inițiate demersuri judiciare împotriva ziarului și a personalului acestuia. Mai multe persoane care aveau legătură cu ziarul fuseseră ucise, distribuitorii de ziare fuseseră atacați, atacuri incendiare fuseseră îndreptate împotriva chioșcurilor de presă, bombe explodaseră în clădirea de birouri a ziarului și a unei agenții de știri. Reclamanții au adresat numeroase sesizări autorităților cu privire la aceste atacuri. Într-o singură ocazie poliția a reacționat și i-a escortat pe angajații companiei de distribuție a ziarului. În plus, anumite măsuri de securitate au fost luate cu privire la livrarea ziarelor la punctele de distribuție. În decembrie 1993, poliția a efectuat o percheziție la sediul reclamanților și i-a reținut pe toți cei aflați în clădire, și anume 107 persoane, inclusiv doi dintre reclamanți, confiscând toate documentele și arhivele. Primii trei reclamanți au fost acuzați că au acordat ajutor unei organizații

---

49 Hotărârea din 16 martie 2000, cererea nr. 23144/93 (Curtea Europeană a Drepturilor Omului).

teroriste, Partidul Muncitorilor din Kurdistan (PKK), și că au făcut propagandă în favoarea acestora. Numeroase acte de acuzare au fost îndreptate împotriva ziarului, care susțineau că fuseseră comise mai multe infracțiuni și care s-au soldat cu un mare număr de condamnări. Printre infracțiunile de care erau acuzați se aflau și publicarea unor materiale care constituiau propagandă separatistă precum și dezvăluirea numelor oficialilor implicați în lupta antiteroristă. Pe durata a 68 de zile, 41 de ediții ale ziarului au fost confiscate. Din 580 de ediții ale ziarului, s-au inițiat proceduri penale în legătură cu 486.

Decizia:

Probele arată că au avut loc numeroase incidente violente care au implicat ziarul, jurnaliștii, distribuitorii și alte persoane asociate cu acesta. Îngrijorarea ziarului a fost adusă în atenția autorităților însă nu au fost luate măsuri pentru a ancheta această situație și nu a fost luată nicio măsură de protecție decât în două dintre aceste incidente.

Obligații pozitive

Subliniind importanța crucială a libertății de exprimare, Curtea a observat că:

Adevărata exercitare a acestei libertăți în mod efectiv nu depinde doar de obligația statului de a nu interveni, dar necesită măsuri pozitive de protecție chiar și în sfera relațiilor dintre indivizi. Pentru a stabili în ce măsură există o obligație pozitivă, trebuie avut în vedere echilibrul just care trebuie păstrat între interesul general al comunității și interesul individului. (...) Aria acestei obligații variază în funcție de diversitatea situațiilor care pot apărea în statele părți, de dificultățile pe care le are poliția în societățile moderne și de alegerile care trebuie făcute în termeni de priorități și de resurse. Această obligație nu poate fi interpretată ca impunând o sarcină imposibilă sau disproporționată autorităților. (par. 43)

Siguranța națională și interzicerea/suspendarea/confiscarea

În cazul de față, autoritățile cunoșteau faptul că ziarul fusese ținta unei serii de atacuri violente. Aproape toate petițiile și cererile de protecție formulate de către publicație sau de personalul său rămăseseră fără răspuns. Având în vedere gravitatea atacurilor și caracterul lor recurent, Guvernul nu poate să invoce anchetele inițiate de către procurori cu privire la incidentele specifice. Afirmățiile guvernului

potrivit cărora ziarul și personalul acestuia susțineau PKK, chiar și dacă ar fi adevărate, nu pot justifica omisiunea de a lua măsuri pentru anchetarea efectivă și pentru a acorda protecție, la nevoie, împotriva actelor nelegale realizate cu violență. Nu a fost respectată obligația pozitivă de a proteja *Özgür Gündem* în exercitarea dreptului său la libertatea de exprimare.

Operațiunea desfășurată de poliție la sediul *Özgür Gündem*, care a condus la încetarea activității sale timp de două zile a reprezentat o ingerință gravă în libertatea de exprimare a reclamantilor. Aceasta era prevăzută de lege, în scopul de a preveni faptele penale și tulburarea liniștii publice. Totuși, o măsură de o asemenea amploare nu era proporțională cu scopul urmărit. Nu a fost oferită nicio justificare pentru confiscarea arhivelor ziarului și a documentelor. De asemenea, nu a fost dată nicio explicație cu privire la reținerea în masă a persoanelor prezente la sediul ziarului, inclusiv a bucătarului, a persoanei care făcea menajul și a tehnicianului de climatizare. Nu a fost arătat că acest lucru era necesar pentru atingerea vreunui scop legitim.

Făcând o sinteză a inculpărilor și condamnărilor, Curtea a conchis că a avut loc o ingerință în dreptul la libertatea de exprimare. Libertatea de exprimare constituie unul dintre fundamentele unei societăți democratice. Sub rezerva paragrafului 2 al articolului 10, ea acoperă și informațiile sau ideile care ofensează, șochează sau deranjează. Orice excepție de la libertatea de exprimare trebuie să fie interpretată în mod strict, iar nevoia oricărei restricții trebuie stabilită în mod convingător. „Necesar” în accepțiunea articolului 10, par. 2 implică existența unei nevoi sociale imperioase. Curtea trebuie să hotărască în ce măsură o ingerință era proporțională cu scopul legitim urmărit și în ce măsură motivele avansate de Guvern sunt pertinente și suficiente. Autoritățile naționale trebuie să demonstreze că aplică un standard conform articolului 10 și că se întemeiază pe o evaluare acceptabilă a faptelor pertinente. Ingerința incriminată trebuie privită în contextul rolului esențial pe care presa îl asigură în buna funcționare a democrației. Presa trebuie să difuzeze informații și idei asupra chestiunilor politice, inclusiv asupra acelor care produc divergențe, iar publicul are dreptul să le primească.

Cinci acțiuni penale au fost examinate de Curte cu privire la următoarele infracțiuni imputate: (i) ultraj la adresa statului și a autorităților militare; (ii) provocarea urii și ostilității rasiale și regionale; (iii) informarea în legătură cu comunicatele PKK; (iv) identificarea

oficialilor care participau la lupta antiteroristă; (v) afirmații care constituiau propagandă separatistă.

Cu privire la primele trei categorii, nu au fost oferite motive pertinente și suficiente pentru a justifica ingerința și, prin urmare, nu exista o nevoie social imperioasă pentru majoritatea condamnărilor penale. Cu privire la cea de-a treia acțiune penală, trei dintre cele opt articole incriminate s-au dovedit a face apologia războiului și incitau la intensificarea luptei armate. Cu privire la aceste trei inculpări, măsurile au fost considerate în mod rezonabil proporționale cu scopul urmărit. Restul articolelor nu incitau la violență; prin urmare, măsurile luate nu erau proporționale.

Cu privire la cea de-a patra categorie, Curtea a observat că problema veridicității afirmațiilor nu a fost niciodată luată în considerație. În situația în care ar fi fost adevărate, problemele avute în vedere erau de interes public. De asemenea, nu a fost avut în vedere faptul că numele oficialilor și rolul lor în combaterea terorismului erau deja publice. În consecință, interesul protejării identității a fost substanțial diminuat și riscul prejudiciului potențial era minim. Motivele ingerințelor nu erau suficiente.

A cincea categorie de inculpări, se referea la publicarea de reportaje cu privire la aspecte economice sau sociale, de comentarii despre evoluții istorice, a unei declarații ce condamna tortura și relatări privind presupuse distrugerii de sate. Curtea a observat natura provocatoare a unora dintre articolele care se refereau la Kurdistan și în care se susținea că acesta era sau că ar trebui să fie un teritoriu separat. Cu toate acestea, publicul are dreptul de a fi informat cu privire la diferitele puncte de vedere asupra situației din sud-estul Turciei, indiferent cât de supărătoare ar putea fi pentru autorități. Contextul gravei instabilități din regiune nu justifică concluzia că exprimarea în sensul sprijinirii unei identități kurde distincte ar înrăutăți în mod inevitabil situația. Niciunul dintre acele articole nu putea fi interpretat ca fiind susceptibil să incite la violență, în ciuda folosirii unor cuvinte tari și peiorative. Având în vedere și cât de severă era pedeapsa, ingerința era disproporționată cu privire la scopul urmărit.

Zana contra Turcia⁵⁰

Subiect: siguranța națională

Sanctiunea: închisoare

Decizie: nu a avut loc o încălcare a dreptului la libertatea de exprimare (articolul 10 al Convenției Europene a Drepturilor Omului); douăsprezece voturi la opt

Jurisdicție: Curtea Europeană a Drepturilor Omului: Turcia

Rezumat:

Reclamantul a fost condamnat la pedeapsa cu închisoarea pentru că a apărât comiterea unei infracțiuni grave și a pus în pericol siguranța publică prin afirmarea faptului că susține o mișcare de eliberare considerată ilegală.

Situația de fapt:

Reclamantul este fostul primar ar orașului Diyarbakir, un oraș mare și important din sud-estul Turciei. În timp ce executa o pedeapsă într-o închisoare militară, a dat un interviu unor jurnaliști care lucrau pentru un mare ziar național. El a afirmat că susținea mișcarea de eliberare națională a Partidului Muncitorilor din Kurdistan (PKK). Totuși, s-a declarat a „nu fi în favoarea masacrelor. Oricine poate face greșeli, iar PKK a ucis femei și copii din greșeală.” Reclamantul a fost condamnat la 12 luni de închisoare de către Curtea Siguranței Statului pentru că a apărât un act condamnat de lege ca gravă infracțiune și a pus în pericol siguranța publică.

Decizia:

Siguranța națională:

Condamnarea reclamantului a reprezentat o ingerință în exercitarea libertății sale de exprimare. Aceasta era prevăzută de lege și urmărea un scop legitim, și anume protejarea securității naționale și a siguranței publice.

---

50 Hotărârea din 25 noiembrie 1997, cererea nr. 18954/91 (Curtea Europeană a Drepturilor Omului).

Libertatea de exprimare constituie unul dintre fundamentele unei societăți democratice și, fiind supusă restricțiilor din paragraful 2 al articolului 10, ea este aplicabilă și ideilor sau informațiilor care ofensează, șochează sau deranjează. Necesitatea unei ingerințe trebuie să întrunească condiția existenței unei nevoi sociale imperioase. Ingerința trebuie să fie proporțională cu scopul urmărit și motivele avansate de stat trebuie să fie pertinente și suficiente.

Cuvintele adresate presei de către reclamant erau contradictorii și ambigue totodată. Ele trebuie examinate în contextul lor, mai precis ținând cont de faptul că au coincis cu atacuri ucigașe desfășurate de PKK asupra civililor din sud-estul Turciei, unde domnea o stare de tensiune extremă la momentul respectiv. Susținerea oferită mișcării de eliberare națională a PKK de către fostul primar al orașului Diyarbakir într-un interviu dat unui mare cotidian național trebuia privită ca fiind de natură să exacerbeze situația deja explozivă din regiune. Pedepșa impusă reclamantului putea fi considerată în mod rezonabil ca răspunzând unei nevoi sociale imperioase și motivele avansate de autoritățile naționale erau pertinente și suficiente. Ingerința era proporțională cu scopul legitim urmărit.

Capitolul VI

Sursele jurnalistice

Bartniki contra Vopper⁵¹

Subiect: sursele jurnalistice; restricții asupra conținutului

Domeniu: dreptul la viață privată

Probleme: neconstituționalitatea unui articol de lege

Decizia: încălcarea dreptului la libertatea de exprimare (Primul Amendament al Constituției Statelor Unite ale Americii); decizie cu majoritate, șase voturi la trei

Jurisdicție: Statele Unite ale Americii (Curtea Supremă)

Rezumat:

Speța de față ridică întrebarea dacă o lege federală, ce impune răspundere civilă pentru faptul de a folosi sau a face public conținutul unei convorbiri interceptate în mod ilegal care însă nu este obținută în mod ilegal, dar despre care se știa sau existau motive să se creadă că a fost obținută ilegal, încalcă dreptul la libertatea de exprimare, garantat de Primul Amendament.

Situația de fapt:

În timpul unor negocieri colective dure, între reprezentantul unui sindicat al profesorilor unui liceu din Pennsylvania și consiliul profesoral al liceului, desfășurate pe parcursul anului 1992 și finalizate în 1993, o persoană necunoscută a interceptat și înregistrat o convorbire telefonică dintre negociatorul șef al sindicatului profesorilor și președintele aceluiași sindicat. Pe fundalul știrilor ce anunțau un acord în cadrul acestor negocieri, Vopper, un comentator radio care în trecut criticase sindicatul profesorilor, a difuzat caseta cu înregistrarea convorbirii telefonice în cadrul emisiunii lui de dezbatere publică.

După ce cei doi lieri sindicali, Bartnicki și Kane, au depus plângere împotriva lui Vopper au aflat că acesta obținuse înregistrarea audio de la Jack Yocum, președintele organizației contribuabililor locali, organizație ce se opusese cererilor sindicale pe toată durata negocierilor. Yocum, care mai târziu se va alătura listei acuzaților, a depus mărturie

---

51 532 U.S. 514 (2001) (Curtea Supremă a Statelor Unite ale Americii).

că a descoperit înregistrarea în cutia sa poștală la scurt timp după ce înregistrarea avusese loc și că, recunoscând vocile celor doi, i-a oferit-o personal lui Vopper.

Cei doi lideri sindicali au depus o cerere pentru acordarea de despăgubiri pentru încălcarea legilor ce reglementau interceptarea convorbirilor telefonice, atât la nivel federal cât și la nivelul statului, susținând, printre altele, că discuția lor a fost interceptată în mod clandestin de către o persoană necunoscută, că Yocum, președintele organizației contribuabililor, după ce a făcut rost de înregistrare a intenționat să o facă publică, oferind-o reprezentanților media, și că aceștia din urmă au difuzat înregistrarea de nenumărate ori, deși știau sau ar fi trebuit să știe că acea conversație fusese interceptată ilegal. Ceea ce era subliniat în plângerea depusă era invocarea faptului că fiecare dintre acuzați „știa sau ar fi trebuit să știe” că acea înregistrare a unei convorbiri telefonice private fusese obținută prin mijloace ilegale.

Unul din scopurile reglementărilor ce priveau interceptările telefonice era acela „de a proteja în mod efectiv dreptul la viață privată în ceea ce privește comunicarea orală directă sau realizată prin alte instrumente de comunicare⁵²”. Astfel, era statuat (18 U.S.C.A. §2511(1)(c) din Pachetul de legi pentru Controlul Criminalității și Siguranței Străzilor) ca interzis și ca fiind pasibil de pedeapsă cu închisoare și amendă oricine „dezvăluie în mod intenționat, sau are intenția de a dezvălui, unei alte persoane conținutul unei convorbiri orale directe sau realizate prin alte mijloace de comunicare, în cunoștință de cauză sau în condițiile în care ar fi trebuit să știe că acea informație a fost obținută printr-o interceptare ce încalcă prezentele reglementări”.

Acuzații au susținut că nu au încălcat legea pentru că: a) nu au avut nicio legătură cu interceptarea propriu-zisă a convorbirii și b) în orice caz, comportamentul lor nu putea fi ilegal, din moment ce convorbirea ar fi putut fi interceptată din greșeală, în mod neintenționat. Mai mult, chiar dacă ar fi încălcat legea prin dezvăluirea conversației interceptate, dezvăluirile respective ar intra în sfera de protecție a Primului Amendament.

---

52 Pachetul de legi pentru Controlul Criminalității și Siguranța Străzilor fusese adoptat în anul 1968, și se referea la interceptarea convorbirilor orale sau prin mijloacele de comunicare existente la acea dată, anume telefonia fixă și telegraful. Aria de aplicabilitate este lărgită ulterior printr-o lege federală Electronic Communications Privacy Act în 1986 prin care erau interzise și interceptările convorbirilor prin mijloace „electronice”. Legea este amendată ulterior pentru a acoperi și telefonia fără fir.

Curtea Districtuală a respins primul argument al apărării pentru că, în conformitate cu textul legii, un individ încalcă legea prin dezvăluirea intenționată a conținutului unei convorbiri atunci când el sau ea „știe sau ar fi trebui să știe că informația a fost obținută printr-o interceptare ilegală.” Astfel, implicarea propriu-zisă în interceptarea ilegală nu este necesară pentru a stabili încălcarea reglementării în cauză.

Cu privire la cel de-al doilea argument invocat de apărare, Curtea Districtuală a fost de acord cu faptul că reclamanților le revenea sarcina de a dovedi că interceptarea în cauză a fost făcută în mod intenționat, dar a concluzionat că textul interceptării ridică problema faptelor materiale cu privire la intenția autorilor ei.

În final, Curtea Districtuală a respins și ultimul argument al apărării bazat pe protecția Primului Amendament, susținând că reglementările cu privire la interceptarea convorbirilor erau legi de aplicabilitate generală, neutre din punct de vedere al conținutului, ce nu conțineau „niciun indiciu asupra unor îngrădiri anterioare sau descurajări a liberei exprimări.”

În continuare, Curtea Districtuală a admis o excepție interlocutorie, și a identificat problemele de drept esențiale ridicate de acest caz:

(1) dacă posibilitatea ca reprezentanții media, acuzați în acest proces, să fie găsiți vinovați, în conformitate cu legea ce reglementează interceptarea convorbirilor, doar pentru că ar fi dezvăluit înregistrarea convorbirii în cadrul emisiunii radio de dezbateră publică a unuia dintre acuzați, care în acel context constituia o știre de interes general, și în situația în care înregistrarea a fost făcută de o persoană necunoscută și fără legătură cu acuzații, constituie o încălcare a Primului Amendament?

(2) dacă, posibilitatea de a-l găsi vinovat pe Jack Yocum, în conformitate cu legea mai sus menționată [legea cu privire la interceptarea convorbirilor], doar pentru faptul de a-i fi oferit reprezentantului media, acuzat în acest proces, caseta cu înregistrarea anonimă, constituie o încălcare a Primului Amendament?

Decizia:

Curtea Supremă a arătat că:

Acest caz ridică o întrebare importantă, și anume, dacă și în ce măsură Primul Amendament protejează dezvăluirea unei convorbiri interceptate în mod ilegal?

Titlul III al Legii pentru Controlul Criminalității și Siguranța Străzilor din 1968 plus amendamentele ulterioare interzice, la modul general, interceptările convorbirilor orale sau prin alte mijloace de comunicare, prin fir, electronice sau prin telefonie mobilă. Titlul 18 U.S.C. §2511(1)(a) se aplică oricărei persoane care în mod intenționat interceptează astfel de convorbiri, iar subsecțiunea (c) oricărei persoane care, în cunoștință de cauză sau având motive să creadă că respectiva convorbire a fost obținută printr-o interceptare ilegală îi dezvăluie în mod intenționat conținutul.

Pentru motive care țineau de fondul cauzei, Curtea a acceptat că interceptarea a fost făcută ilegal, iar acuzații trebuiau să își dea seama de acest lucru. Prin urmare, publicarea conversației încalcă legea în vigoare.

Acceptăm argumentele petiționarilor cum că interceptarea a fost făcută cu intenție și, prin urmare, este ilegală; acceptăm și că, cel puțin, acuzații aveau indicii din care să își dea seama că înregistrarea era ilegală. Prin urmare, dezvăluirea conținutului casetei [...] reprezintă o încălcare atât a legilor statului cât și a celor federale. Întrebarea este dacă aplicarea acestor legi în aceste circumstanțe constituie o încălcare a Primului Amendament?

În ceea ce privește răspunsul la ultima întrebare, dacă aplicarea legii în aceste circumstanțe reprezintă o încălcare a Primului Amendament, Curtea a acceptat argumentele acuzaților, conform cărora aceștia nu au avut nicio legătură cu interceptarea ilegală propriu-zisă, că ei au obținut aceste informații în mod legal și că conversația în cauză privea un subiect de interes public.

În primul rând, acuzații nu au avut niciun rol în interceptarea ilegală. [...] În al doilea rând, modul în care au obținut caseta cu înregistrarea a fost legal, chiar dacă informația în sine, aflată pe casetă, fusese interceptată în mod ilegal de către o terță parte. [...] Și, în al treilea rând, subiectul conversației era unul de interes public. Dacă afirmațiile cu

privire la negocierile salariale dintre sindicate și conducerea liceelor ar fi fost făcute într-un spațiu public, de exemplu în timpul unei runde de negocieri, acestea ar fi putut constitui subiectul unei știri. Acest lucru ar fi fost adevărat și dacă o altă persoană ar fi auzit, în mod accidental, conversația dintre cei doi petiționari în momentul în care aceștia au crezut că sunt singuri.

Secțiunea §2511(1)(c) din Pachetul de legi pentru Controlul Criminalității și Siguranței Străzilor este o lege cu aplicabilitate generală ce nu urmărește să reglementeze prin prisma conținutului, fiind neutră din acest punct de vedere. Scopul legii este acela de a proteja dreptul la viață privată în ceea ce privește comunicarea orală sau prin alte mijloace, electronice sau prin fir. Aceasta identifică convorbirile ce fac obiectul interdicției prin faptul că au fost interceptate în mod ilegal, în funcție de sursa lor și nu în funcție de conținutul acestor convorbiri.

În acest proces, scopul esențial al legii în cauză este "de a proteja dreptul la viață privată în ceea ce privește comunicarea orală și prin mijloace electronice sau prin fir". Acest statut nu distinge în funcție de conținutul convorbirii interceptate, și nici nu își găsește justificarea în funcție de conținutul acelor conversații. Dimpotrivă, conversațiile ce fac obiectul legii sunt identificate în virtutea faptului că au fost interceptate ilegal – adică, în virtutea sursei acestora și nu în funcție de conținutul lor.

Pe de altă parte, Curtea a arătat că interzicerea dezvoltărilor este caracterizată, în mod îndreptățit, ca fiind o formă de reglementare a exprimării.

Pe de altă parte, interdicția pură și simplă împotriva oricărui tip de dezvoltare este caracterizată, în mod îndreptățit, ca reprezentând o reglementare a exprimării, în esența sa.

Dar, dacă pentru a arăta că o lege reglementează în funcție de conținut este suficient, în anumite circumstanțe, să se demonstreze existența unui scop care are legătură cu acel conținut, acest lucru nu este valabil cu necesitate pentru toate cazurile (...). Și nici simpla afirmare a unui scop neutru din punct de vedere al conținutului nu va fi suficientă pentru a justifica o lege care, în realitate, discriminează în funcție de conținut". (*Turner Broadcasting System, Inc. v. FCC*, 512 U.S. 622, 1994)

Curtea a considerat că prevederile legale în cauză nu reprezintă o reglementare a comportamentului, susținând că:

Este adevărat că faptul de a oferi caseta cu înregistrarea ilegală poate fi considerat ca fiind comportament, dar dat fiind faptul că scopul unui astfel de act este acela de a-i oferi destinatarului textul afirmațiilor înregistrate, este ca și cum ai înmâna o notă scrisă sau un pamflet și, la fel ca în aceste cazuri, reprezintă tipul de "exprimare" protejat de Primul Amendament. Căci dacă actul "de a dezvălui" și "de a publica" informații nu constituie tipul de exprimare protejat de Primul Amendament, este greu să ne imaginăm ce anume intră în această categorie, distinctă de categoria comportamentului expresiv.

Altfel spus, ce a dat naștere la răspunderea legală în acest caz a fost informația comunicată pe casete. Ceea ce este pedepsit în acest caz nu este comportamentul determinat de natura sau originea casetelor, ci este exprimarea determinată de natura conținutului casetelor.

În *New York Times Co. contra Statele Unite* 403 U.S. 713⁵³, Curtea a susținut dreptul presei de a publica informații de real interes public obținute din documente ce fuseseră furate de o terță parte. Judecând astfel, Curtea a considerat ca esențial caracterul documentelor furate și consecințele dezvăluirii lor publice, și nu faptul că documentele erau furate. Totodată, a lăsat fără răspuns întrebarea dacă în cazurile în care informația a fost obținută în mod ilegal de către un ziar sau de către o sursă a unui ziar, guvernul poate pedepsi nu doar achiziția ilegală a informației, dar și publicarea ei. Problema în acest caz este o variantă mai restrânsă a aceleiași întrebări:

Dacă în situația în care un editor publică informații pe care le obține în mod legal, dar care anterior fuseseră obținute în mod ilegal, are atunci guvernul dreptul de a pedepsi publicarea făcută pe baza acelor informații datorită unei ilegalități în acest lanț de evenimente?

Curtea a recunoscut că refuzul de a analiza această problemă într-un mod mai larg este în concordanță cu refuzul ei repetat de a răspunde în

---

53 Vezi rezumatul speței tradus în limba română în *Jurisprudența internațională în materia libertății de exprimare*, volumul II, publicat de Agenția de Monitorizare a Presei, București, 2006 - p. 128.

mod categoric la întrebarea dacă publicarea de informații adevărate poate fi vreodată pedepsită în concordanță cu cerințele Primului Amendament. Curtea a reiterat că:

Continuăm să credem că importanța și sensibilitatea intereselor prezente în acest conflict dintre drepturile garantate de Primul Amendament și dreptul la viață privată, ne îndeamnă să lucrăm cu principii mai concise, ce nu privesc problema într-un sens mai larg decât o permite contextul speței în cauză. (*Florida Star c. B.J.F.* 491 U.S. 524 1989)

Prin urmare, și în concordanță cu faptele prezente, Curtea a luat în considerare în ce măsură scopul legii §2511(1)(c) justifică restricțiile impuse exprimării:

Guvernul a identificat două interese majore pe care această lege este menită să le protejeze – primul este eliminarea oricărui stimulent în a intercepta vreo convorbire privată, iar al doilea este interesul de a diminua prejudiciul suferit de persoanele ale căror convorbiri au fost interceptate în mod ilegal.

Primul dintre aceste interese identificate de către Guvern – eliminarea stimulentei pentru interceptarea convorbirilor private – nu justifică aplicarea § 2511(1)(c) la o dezvăluire, altfel permisă, de informații publice:

Modul corect de a descuraja încălcările legii este impunerea unor pedepse cuvenite celor vinovați de aceste încălcări. [...] Ar fi exagerat să susținem necesitatea restrângerii libertății de exprimare a unei persoane ce respectă legea, pentru a descuraja încălcarea legii de către o altă persoană.

Curtea a mai afirmat că nu există nicio dovadă că Congresul ar fi avut intenția ca prin interzicerea dezvăluirilor să descurajeze interceptările ilegale, cum nu există dovezi care să susțină presupunerea că o astfel de interdicție ar conduce la reducerea numărului interceptărilor ilegale.

În viziunea Curții cel de-al doilea interes al statului – diminuarea prejudiciului cauzat persoanelor ale căror convorbiri au fost interceptate ilegal – este, în mod considerabil, mult mai pregnant. Dreptul la viață privată este un drept fundamental.

Restricțiile impuse de această lege au fost formulate cu intenția de a proteja acest interes, și prin urmare de a încuraja schimbul liber de idei și informații între indivizi, având în vedere faptul că dezvăluirea publică a conversațiilor purtate în particular poate avea un efect descurajant asupra exprimării libere în cadrul privat.

Scopul fundamental al Primului Amendament este acela de a interzice constrângerile nejustificate ce pot fi impuse exprimării voluntare a ideilor în spațiul public; de a-l apăra pe cel ce dorește să-și exprime ideile sau să publice atunci când alții doresc ca acesta să rămână tăcut. Există cu necesitate, în cadrul unor limite adecvate, și o libertate similară de a nu te exprima în mod public, o libertate ce servește aceluiași scopuri ultime precum libertatea de exprimare în aspectele ei pozitive. (*Harper & Row, Publishers, Inc. c. Nation Enterprise, 471 U.S. 1985* unde se citează *Estate of Hemingway c. Random Haus, Inc., 23 N.Y. 1968*)

Cu toate acestea, Curtea a considerat că, în acest caz, importanța acestui drept trebuie să fie raportată la importanța dreptului de a publica informații de interes public:

Prin urmare, considerăm că există interese importante ce trebuie luate în considerare de ambele părți ale acestei ordini constituționale. Ținând cont de acest echilibru, recunoaștem că anumite încălcări ale vieții private a indivizilor afectează indivizii mai mult decât altele, și că dezvăluirea conținutului unei conversații private poate reprezenta o încălcare mai gravă a vieții private decât interceptarea în sine a convorbirii. Există deci o justificare independentă evidentă pentru interzicerea acestui tip de dezvăluiri de către persoanele ce obțin în mod corect înregistrări ilegale, chiar dacă această restricție nu joacă un rol semnificativ în prevenirea acestor interceptări.

[Dar], nu trebuie să decidem dacă acest interes este suficient de puternic pentru a justifica aplicarea paragrafului (c) a §2511(1) în cazul dezvăluirilor (...) ce privesc chestiuni de interes personal. Cu alte cuvinte, soluționarea acestui caz nu are în vedere dacă reglementarea în cauză poate fi aplicată în situațiile în care nu se aduce atingere Primului Amendament, ci faptul că aplicarea generală a acestei norme privește scopul fundamental al Primului Amendament pentru că prevede sancțiuni pentru faptul de a publica informații adevărate de interes public.

În aceste cazuri, importanța dreptului la viață privată cedează în fața dreptului de a publica date în legătură cu un subiect de interes public. Așa cum Warren și Brandeis au susținut în articolul lor clasic: "Dreptul la viață privată nu interzice publicarea informațiilor de interes public sau general" (*The Right to Privacy*, în *Harvard Law Review* 1890). Unul din costurile asociate cu participarea în treburile publice este și pierderea inerentă a intimității.

Expunerea fiecăruia dintre noi față de ceilalți, într-o măsură mai mică sau mai mare, reprezintă un fenomen adiacent traiului în cadrul unei comunități civilizate. Riscul acestei expuneri este un fapt normal al vieții într-o societate ce acordă o valoare primară libertății de exprimare și a presei.

Mai mult, „deciziile noastre stabilesc că, în absența unor circumstanțe excepționale, doar interesele cu privire la reputație nu pot justifica restricțiile ce ar putea fi impuse publicării de informații adevărate”. (*Butterworth c. Smith* 494 U.S. 624 1990)

Încrederea profundă, la nivel național, în principiul conform căruia dezbaterea asupra subiectelor de interes public trebuie să fie neîngrădită, robustă și deschisă tuturor a reprezentat fundamentul deciziei Curții în cazul *New York Times Co. contra Sullivan* (376 U.S. 254, 1964)⁵⁴, conform căreia nici erorile factuale sau conținutul defăimător, sau o combinație a celor două, nu sunt suficiente pentru a elimina protecția conferită de Primul Amendament actului de a critica acțiunile oficialilor statului. Același argument, în acest caz, ar susține concluzia că comportamentul ilegal al unei persoane necunoscute nu este suficient pentru a elimina protecția pe care Primul Amendament o conferă libertății de exprimare pe teme de interes public.

Prin urmare, Curtea a susținut că Primul Amendament protejează dezvăluirile publice făcute de reclamați în acest caz.

---

54 Vezi rezumatul speței tradus în limba română în *Jurisprudența internațională în materia libertății de exprimare*, volumul II, publicat de Agenția de Monitorizare a Presei, București, 2006 - p. 60.

Dammann contra Elveția⁵⁵

- Subiect:** sursele jurnalistice; divulgarea de informații
Sanctiune: amendă penală
- Decizie:** dreptul la libertatea de exprimare a fost încălcat (articolul 10 al Convenției Europene a Drepturilor Omului); unanimitate
- Instanța:** Curtea Europeană a Drepturilor Omului: Elveția

Rezumat:

Cazul privește condamnarea penală a unui jurnalist de investigații pentru obținerea de informații secrete cu privire la condamnările anterioare ale unor persoane.

Situația de fapt:

Reclamantul era reporter de instanță pentru un cotidian. El a decis să investigheze o tâlhărie care a avut loc după spargerea unui oficiu poștal din Zürich. În cursul investigației reclamantul a telefonat la centrala telefonică a Parchetului. Niciunul dintre procurori nu era disponibil astfel încât reclamantul a transmis unei secretare o listă cu numele persoanelor care au fost arestate în legătură cu tâlhăria și a întrebat-o dacă persoanele respective au mai fost condamnate anterior. După consultarea bazei de date a parchetului, aceasta i-a trimis reclamantului informațiile solicitate prin fax. Reclamantul nu a publicat informațiile și nici nu le-a folosit într-un alt scop. Totuși, se pare că a arătat faxul unui polițist care a raportat procurorilor incidentul.

Ca urmare, o anchetă a început împotriva reclamantului și a secretarei. Aceasta a fost condamnată pentru divulgare de secrete oficiale și a fost concediată. Reclamantul a fost trimis în judecată pentru incitare la infracțiunea de divulgare de secrete oficiale. În primă instanță a fost achitat pentru ca în apel să fie condamnat la o amendă penală de aproximativ 325 de euro. Curtea de Apel a considerat că reclamantul, fiind un reporter de instanță experimentat, trebuia să cunoască faptul că

---

55 Hotărârea din 25 aprilie 2006, cererea nr. 77551/01 (Curtea Europeană a Drepturilor Omului).

secretara avea obligația păstrării secretului profesional, că informațiile privitoare la persoanele implicate în anchetele penale sunt confidențiale și că niciun procuror nu ar fi aprobat cererea lui. Instanța a remarcat că interesul pentru respectarea vieții private a persoanei prevalează interesului public, mai ales că la acel moment era imposibil de știut dacă persoanele respective vor fi condamnate pentru infracțiunile de care erau suspectate. Recursurile reclamantului au fost respinse de Curtea Supremă și de Curtea Federală.

Decizia:

Ingerința în acest caz era prevăzută de lege. Cât privește previzibilitatea acesteia, Curtea a exprimat dubii, fără a ajunge însă la o concluzie. Ingerința a urmărit un scop legitim, și anume prevenirea „dezvăluirii informațiilor primite în secret”. Cazul nu privește împiedicarea publicării ca atare sau o condamnare ca urmare a unei publicări, ci doar un pas pregătitor pentru publicare, mai precis cercetarea jurnalistică și activitățile de investigare. Pentru această fază, care intră în analiza Curții, se cere o verificare atentă datorită pericolului reprezentat de acest tip de restrângere a libertății de exprimare. Nu există niciun dubiu că, în principiu, informațiile referitoare la cazierul unui suspect trebuie protejate. Totuși, astfel cum a admis și Curtea Federală, informațiile puteau fi obținute și prin alte mijloace, de exemplu prin consultarea rapoartelor de jurisprudență sau a arhivelor de presă. În aceste circumstanțe, temeiurile pe care s-au bazat autoritățile elvețiene pentru a justifica amendarea reclamantului nu au apărut ca „pertinente și suficiente”, având în vedere faptul că nu a fost de fapt vorba despre informații „primite în secret” în înțelesul Convenției, și, ca urmare, detaliile respective erau de domeniul public. Informațiile erau de natură să ridice probleme de interes public deoarece priveau o spargere spectaculoasă care a fost tratată pe larg în media. Referitor la argumentul instanțelor elvețiene în legătură cu faptul că reclamantul trebuia să știe că informațiile cerute erau confidențiale, Curtea a considerat că Guvernul elvețian trebuie să poarte o mare parte din răspundere pentru indiscreția comisă de către secretara procurorului, mai ales că reclamantul nu a încercat să o înșele sau să o amenințe pentru a-i oferi informațiile solicitate. În plus, niciun prejudiciu nu a fost adus drepturilor persoanelor vizate. La un anumit moment se poate spune că a existat un risc ca reclamantul să intre în conflict cu drepturile celorlalte persoane, dar acest risc a dispărut odată ce reclamantul s-a decis să nu publice informațiile cu pricina.

De asemenea, deși pedeapsa impusă reclamantului nu a fost prea severă, ceea ce a contat nu a fost faptul că a fost condamnat la o pedeapsă minoră, ci chiar faptul că a fost condamnat. În timp ce pedeapsa nu l-a împiedicat pe reclamant să se exprime, aceasta a constituit totuși o formă de cenzură care este posibil să îl fi descurajat în activitatea de cercetare inerentă meseriei în vederea pregătirii unui articol de presă informat asupra unui anumit subiect. Pedepsirea unui pas făcut înainte de publicare îi poate împiedica pe jurnaliști să contribuie la discuțiile publice pe teme ce afectează viața comunității și poate astfel limita rolul presei de furnizor de informații și câine de pază al societății. Ca urmare, condamnarea reclamantului nu a fost rezonabil proporțională față de scopul legitim urmărit în speță, având în vedere interesul unei societăți democratice în asigurarea și menținerea libertății presei.

Dupuis și alții contra Franța⁵⁶

Subiect:	libertatea de exprimare, sursele jurnalistice
Domeniu:	autoritatea puterii judecătorești
Test:	necesar într-o societate democratică
Sanctiune:	amendă; despăgubiri civile
Decizie:	încălcarea dreptului la libertatea de exprimare (articolul 10 al Convenției Europene a Drepturilor Omului); unanimitate
Instanța:	Curtea Europeană a Drepturilor Omului: Franța

Rezumat:

Cazul privește condamnarea unor ziariști deoarece au folosit și au reprodus elemente dintr-un dosar de urmărire penală aflată în curs.

Situația de fapt:

Reclamanții sunt doi ziariști francezi și o editură. O „unitate antiteroristă” organizată la Palatul Elysée în anii '80 de Președinția Republicii Franceze a efectuat interceptări și înregistrări de convorbiri telefonice. La începutul anilor '90, presa a publicat lista persoanelor care făcuseră obiectul interceptărilor, printre care figurau ziariști și avocați, și a mediatizat afacerea, cunoscută sub numele „interceptările de la Elysée” („*les écoutes de l'Elysée*”).

În cadrul urmăririi penale începute cu privire la aceste fapte, G.M., directorul adjunct de cabinet al președintelui din perioada respectivă, a fost inculpat pentru infracțiunea de încălcare a dreptului la viață privată. În timp ce procedura penală era în curs de desfășurare, editura reclamantă a publicat cartea scrisă de reclamanți, intitulată „Urechile președintelui” („*Les oreilles du Président*”), care descria modul în care fuseseră realizate interceptările.

G.M. a depus plângere deoarece cartea reproducea procese verbale ale declarațiilor făcute în fața judecătorului de instrucție și prezenta, în

---

⁵⁶ Hotărârea din 7 iunie 2007, cererea nr. 1914/02 (Curtea Europeană a Drepturilor Omului).

facsimil, înregistrări de convorbiri telefonice care erau identice cu documentele conținute în dosarul de urmărire penală; or, aceste acte aveau un caracter secret. Reclamanții au contestat faptul că ar fi obținut informațiile în mod ilegal. De asemenea, au refuzat să și dezvăluie sursele și au susținut că documentele în cauză circulasera printre ziariști cu mult înainte de începerea urmăririi penale. Instanța a stabilit că documentele respective proveneau din dosarul de urmărire penală, la care nu puteau avea acces decât persoane supuse obligației de a respecta secretul profesional și secretul anchetei. Prin urmare, aceste documente fuseseră transmise cu încălcarea secretului anchetei și a secretului profesional, iar reclamanții, ziariști experimentați, nu puteau să nu știe că aceste documente le fuseseră transmise în mod ilegal.

Întrucât au folosit și au reprodus în carte elemente din dosarul de urmărire penală, reclamanții au fost găsiți vinovați de infracțiunea de deținere de informații obținute cu încălcarea secretului anchetei sau a secretului profesional, fiind obligați la plata unei amenzi și la plata unor despăgubiri către G.M. Societatea reclamantă a fost obligată la plată în calitate de parte responsabilă civilmente. Cartea a continuat să fie publicată și niciun exemplar nu a fost confiscat. Curtea de Apel a menținut condamnarea. Curtea de Casație a respins recursul formulat de reclamanți.

Decizia:

Condamnarea era prevăzută de Codul penal și urmărea să apere dreptul lui G.M. la un proces echitabil, desfășurat cu respectarea prezumției de nevinovăție și să evite exercitarea oricărei influențe din exterior asupra administrării justiției.

În ceea ce privește necesitatea într-o societate democratică a ingerinței, cartea se referea la o dezbatere care prezenta un interes public considerabil. Acesta contribuia la dezbateră referitoare la o chestiune importantă privind funcționarea statului, care interesa opinia publică. Cartea prezenta informații și comentarii în legătură cu foarte multe personalități publice care făcuseră obiectul unor interceptări ilegale ale convorbirilor telefonice și arăta condițiile în care fuseseră efectuate aceste interceptări și identitatea persoanelor care le solicitaseră. Publicul avea un interes legitim să fie informat și să se informeze în legătură cu aceasta.

Chiar dacă nu era el însuși, strict vorbind, un om politic, în calitatea sa de principal colaborator al președintelui francez în perioada

respectivă G.M. prezenta toate caracteristicile unei personalități publice influente, evident implicat în viața politică la cel mai înalt nivel al puterii executive.

Pe de altă parte, este legitim să se urmărească acordarea unei protecții speciale caracterului secret al urmăririi penale, ținând seama de miza deosebită pe care o are o procedură penală, atât în ceea ce privește administrarea justiției cât și în ceea ce privește dreptul la respectarea prezumției de nevinovăție a persoanelor cercetate.

Cu toate acestea, la momentul publicării cărții, pe lângă mediatizarea foarte intensă a cauzei, era deja de notorietate publică faptul că G.M. era cercetat în această cauză, în cadrul unei urmăririi penale inițiată de mai mult de trei ani și care urma să conducă, după aproape zece ani de la publicarea cărții în litigiu, la condamnarea acestuia la o pedeapsă de închisoare cu suspendare. Guvernul nu a dovedit în ce fel dezvăluirea unor informații confidențiale ar fi putut avea o influență negativă atât asupra prezumției de nevinovăție a lui G.M., cât și asupra judecării și condamnării sale aproape zece ani mai târziu.

După apariția cărții și în cursul urmăririi penale, G.M. se exprimase în mod regulat în presă cu privire la cauza respectivă, astfel încât protejarea informațiilor pentru motivul că ar fi confidențiale nu reprezenta un motiv care să aibă o importanță covârșitoare. Curtea a pus la îndoială necesitatea de a continua să fie păstrate secrete informații al căror conținut fusese deja, cel puțin în parte, făcut public și care puteau fi cunoscute de un mare număr de persoane, ținând seama de nivelul de mediatizare al cauzei, atât ca urmare a faptelor despre care era vorba, cât și ca urmare a personalității celor ale căror convorbiri fuseseră interceptate.

Trebuie să fie evaluată cu foarte multă prudență necesitatea de a pedepsi, pentru deținere de informații obținute cu încălcarea secretului anchetei sau a secretului profesional, ziariști care participă la o dezbatere publică de o asemenea importanță. Or, reclamantii au acționat cu respectarea principiilor ce guvernează exercitarea profesiei de ziarist.

În ceea ce privește sancțiunile aplicate, nu a fost dispusă distrugerea sau confiscarea cărții, iar publicarea acesteia nu a fost interzisă. Cu toate acestea, cuantumul amenzii, chiar dacă relativ redus, precum și despăgubirile civile adăugate, nu par a fi justificate.

Fressoz și Roire contra Franța⁵⁷

- Subiect:** sursele jurnalistice
Test: importanța libertății de exprimare
Sanctiune: condamnare penală
- Decizie:** încălcarea dreptului la libertatea de exprimare (articolul 10 al Convenției Europene a Drepturilor Omului); unanimitate
- Jurisdicția:** Curtea Europeană a Drepturilor Omului: Franța

Rezumat:

Reclamanții au fost condamnați pentru deținerea de documente fiscale obținute cu încălcarea secretului profesional, după ce au publicat informații despre creșterile de venituri ale directorului de la Peugeot.

Situația de fapt:

Primul reclamant era editorialistul șef al unui săptămânal satiric, unde al doilea reclamant era jurnalist. Într-un moment în care compania Peugeot traversa o perioadă cu probleme, ziarul a publicat informații despre câștigurile și creșterile de venit ale directorului Peugeot, dl. C. Informația fusese obținută din formularul confidențial de impozit. Reclamanții au fost acuzați și apoi condamnați pentru infracțiunea de deținere de fotocopii ale unor documente fiscale obținute cu încălcarea secretului profesional de către un funcționar fiscal neidentificat. Aceștia s au plâns de încălcarea dreptului lor la libertatea de exprimare.

Decizia:

A avut loc o ingerință în libertatea de exprimare. Aceasta era prevăzută de lege și urmărea să protejere reputația sau drepturile altor persoane precum și prevenirea divulgării de informații confidențiale.

Importanța libertății de exprimare

Libertatea de exprimare este unul din fundamentele esențiale ale

---

57 Hotărârea din 21 ianuarie 1999, cererea nr. 29183/95 (Curtea Europeană a Drepturilor Omului).

unei democrații și se aplică și informațiilor care șochează sau ofensează. Presa joacă un rol important în democrație, rolul ei fiind să difuzeze informații și idei cu privire la toate problemele de interes general, iar publicul are dreptul să le primească. Libertatea presei cuprinde și posibilitatea de a recurge la un anumit grad de exagerare. Necesitatea oricărei restricții trebuie să fie stabilită în mod convingător; trebuie să existe o nevoie socială imperioasă. Puterea de apreciere a autorităților naționale este circumscrisă, când e vorba de presă, de interesul oricărei societăți democratice de a avea și a menține o presă liberă. Autoritățile naționale trebuie să prezinte dovezi pertinente și suficiente pentru a justifica necesitatea unei ingerințe.

Informația privea o problemă de interes public, din moment ce a fost publicată în timpul tulburărilor care aveau loc în cadrul uneia din principalele companii franceze producătoare de mașini, în care muncitorii cereau, și le erau refuzate, creșteri salariale. În plus:

O ingerință în libertatea presei nu poate fi considerată compatibilă cu articolul 10, decât dacă necesitatea de interes public care o justifică prevalează. (par. 51)

Problema era să se stabilească în ce măsură interesul publicului de a fi informat prevala față de sarcinile și responsabilitățile reclamanților cu privire la originea suspectă a documentelor pe care le primiseră. În fapt, deși publicarea documentelor fiscale era interzisă, informația pe care o conțineau nu era confidențială din moment ce era disponibilă pe alte căi. Prin urmare, nu exista o necesitate de natură să prevaleze ca informația să fie protejată ca secretă:

[Articolul 10] lasă ziariștilor alegerea în a decide dacă este sau nu necesar să reproducă anumite documente care conțin [informația pe care se bazează] pentru a-și asigura credibilitatea. Acesta protejează dreptul jurnaliștilor de a divulga informații cu privire la probleme de interes general, făcute cu bună-credință, care au o corectă bază factuală și care furnizează informații precise și verificabile, potrivit deontologiei profesionale jurnalistice. (par. 54)

Goodwin contra Regatul Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord⁵⁸

Subiect: sursele jurnalistice
Test: prevăzută de lege, importanța libertății de exprimare
Sanctiunea: interdicție, sancțiune pecuniară

Decizie: încălcarea dreptului la libertatea de exprimare (articolul 10 al Convenției Europene a Drepturilor Omului); unsprezece voturi la șapte

Jurisdicția: Curtea Europeană a Drepturilor Omului: Regatul Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord

Rezumat:

Jurnalistul reclamant a fost obligat să-și dezvăluie sursa confidențială, în ciuda faptului că publicarea fusese interzisă, cu scopul de a permite unei companii să prevină viitoare scurgeri de informații.

Suația de fapt:

Reclamantul, un jurnalist, a primit informații de la o persoană despre situația financiară a unei anumite companii. Acesta a contactat telefonic întreprinderea pentru a verifica faptele și a-i obține punctul de vedere. Informația provenea din planul secret de dezvoltare al companiei. Cererea companiei de a se interzice publicarea oricărui material legat de planul său secret de dezvoltare a fost admisă. Interdicția a fost acordată în baza faptului că era necesară pentru prevenirea răspândirii informațiilor confidențiale. Interdicția a fost comunicată tuturor ziarelor naționale. De asemenea, reclamantul a fost obligat să își dezvăluie sursa, pentru a permite companiei să prevină viitoare scurgeri de informații confidențiale și pentru a împiedica răspândirea lor. Acesta a refuzat să-și dezvăluie sursa, drept pentru care a fost amendat pentru nesupunere față de instanță. Acesta s-a plâns de încălcarea dreptului său la liberă exprimare.

---

58 Hotărârea din 27 martie 1996, cererea nr. 17488/90 (Curtea Europeană a Drepturilor Omului). Vezi traducerea în limba română a întregii spețe în *Jurisprudența europeană privind libertatea de exprimare*, publicată de Agenția de Monitorizare a Presei, București, 2001 – p. 292.

Decizia:

A avut loc o ingerință în libertatea de exprimare a reclamantului.

Prevăzută de lege

Cu privire la problema dacă ingerința era prevăzută de lege, Curtea a amintit că:

Legea internă trebuie să fie redactată cu suficientă precizie, astfel încât persoanele cărora i se adresează – la nevoie apelând la un sfat juridic adecvat – să poată să prevadă în mod rezonabil consecințele pe care o anumită acțiune le poate avea. O lege care conferă decizie discreționară nu încalcă automat această condiție, dacă scopul deciziei discreționare și modul în care aceasta este exercitată sunt indicate cu suficientă claritate, având în vedere scopul legitim urmărit în cauză și anume acela de a oferi individului protecție împotriva ingerințelor arbitrare. (par. 31)

Curtea a observat că în domeniile luate în considerare:

[A]r putea fi dificil să fie concepute legi de o precizie absolută și un anumit grad de flexibilitate ar putea fi chiar de dorit, pentru a permite instanțelor naționale să interpreteze legea în lumina aprecierii lor asupra măsurilor care ar putea fi necesare în interesul bunei administrări a justiției. (par. 33)

În acest caz, legea aplicabilă nu conferea putere discreționară nelimitată instanțelor judecătorești. Existau anumite limitări prevăzute în lege și practica judecătorească existentă care o interpreta. Aplicarea legii de către instanțele interne nu a trecut dincolo de ceea ce reclamantul putea să prevadă în mod rezonabil. Ingerința urmărea un scop legitim, și anume protejarea drepturilor altor persoane.

Protecția surselor și importanța libertății de exprimare

Cu privire la necesitatea ingerinței, Curtea a observat că libertatea de exprimare constituie unul din fundamentele esențiale ale unei societăți democratice și că garanțiile de care trebuie să se bucure presa sunt de o importanță deosebită:

Protecția surselor jurnaliștilor este una din condițiile de bază pentru libertatea presei așa cum este reflectată în legile și codurile deontologice într-un număr de state membre și cum este afirmată în mai multe instrumente internaționale cu

privire la libertățile jurnalistice. Fără asemenea protecție sursele ar putea fi descurajate să mai asiste presa pentru informarea publicului despre probleme de interes general. Ca urmare, rolul vital de câine de pază public pe care îl are presa ar putea fi subminat, iar capacitatea presei de a oferi informații exacte și de încredere ar putea fi afectată. Având în vedere importanța protecției surselor jurnalistice pentru libertatea presei într-o societate democratică, ca și potențialul efect inhibitor, descurajant pe care îl are obligația de a dezvălui sursa asupra exercițiului libertății de exprimare, o asemenea măsură nu poate fi compatibilă cu articolul 10, decât dacă este justificată de un imperativ superior de interes public. (par. 39)

Puterea de apreciere a autorităților naționale este mărginită de interesul unei societăți democratice pentru a asigura și menține o presă liberă. Curtea trebuie să examineze ingerința în lumina circumstanțelor cauzei, în ansamblul său, și să determine dacă motivele reținute de instanțele naționale sunt pertinente și suficiente.

În opinia Curții, scopul impunerii obligației de divulgare era același cu cel obținut prin interdicția publicării și anume să prevină divulgarea informațiilor confidențiale. Cât privește interesul companiei de a-l descoperi pe angajatul neloial, acesta era de fapt motivul relevant pentru impunerea obligației de divulgare a sursei reclamantului. Cu toate acestea, balanța înclină în favoarea interesului unei societăți democratice pentru o presă liberă. Interesele companiei, chiar luate în considerare cumulativ nu prevalau asupra interesului public vital pentru protecția surselor jurnaliștilor.

Radio Twist A.S. contra Slovacia⁵⁹

- Subiect:** sursele jurnalistice; libertatea de exprimare și viața privată
- Sanctiune:** despăgubiri și cheltuieli de judecată; obligația de a prezenta public scuze
- Decizie:** dreptul la libertatea de exprimare a fost încălcat (articolul 10 al Convenției Europene a Drepturilor Omului); unanimitate
- Instanța:** Curtea Europeană a Drepturilor Omului: Slovacia

Rezumat:

Un post de radio obligat să plătească despăgubiri și cheltuieli de judecată pentru că a difuzat înregistrarea unei conversații telefonice între doi membri ai guvernului. Înregistrarea fusese obținută ilegal.

Situația de fapt:

La momentul faptelor, societatea de radiodifuziune reclamantă emitea pe cinci frecvențe diferite în Slovacia și era urmărită de mai mult de 400 000 de ascultători. În 1996 aceasta a difuzat în cadrul emisiunii de actualități „Jurnal” înregistrarea unei convorbiri telefonice între un secretar de stat la Ministerul Justiției și vice-prim ministrul, înregistrare pe care o obținuse dintr-o sursă neidentificată. Înregistrarea era însoțită de comentariile unui jurnalist al societății. Conversația se referea la lupta pentru putere în care fuseseră implicate recent două grupări politice care aveau interes în privatizarea unei mari companii de asigurări. Secretarul de stat din Ministerul Justiției a intentat o acțiune în justiție împotriva societății reclamante. El a solicitat despăgubiri și a cerut protejarea integrității sale personale. Un tribunal a condamnat societatea reclamantă să prezinte scuze în scris părții vătămate și să le difuzeze pe calea undelor într-un termen de 15 zile. A condamnat-o totodată și la despăgubiri pentru prejudiciul moral și la restituirea cheltuielilor de judecată. Curtea de apel a menținut această sentință și la apel.

---

⁵⁹ Hotărârea din 19 decembrie 2006, cererea nr. 62202/00 (Curtea Europeană a Drepturilor Omului).

Decizia:

Convenția nu lasă loc restricțiilor libertății de exprimare în domeniul discursului politic sau asupra problemelor de interes general. În plus, limitele criticii admisibile sunt mai largi cu privire la personalitățile publice, de exemplu, cu privire la un om politic, decât cu privire la un simplu cetățean.

Curtea nu poate să fie de acord cu instanțele interne care au considerat convorbirea telefonică ca având un caracter privat și neputând deci să fie difuzată. Această convorbire a avut loc între doi membri de rang înalt ai Guvernului, iar contextul și conținutul ei erau evident politice. Problemele privind conducerea privatizării întreprinderilor publice reprezintă incontestabil și prin definiție chestiuni de interes general, în special în perioade de tranziție politică și economică.

Instanțele interne au dat o importanță hotărâtoare faptului că înregistrarea audio fusese obținută prin mijloace ilegale. Acestea au concluzionat că împrejurările în care această înregistrare fusese difuzată aduceau atingere drepturilor părții vătămate la protejarea integrității sale.

Curtea observă că niciodată nu s-a afirmat că societatea reclamantă sau lucrătorii săi ar fi fost responsabili de înregistrări sau că jurnaliștii societății ar fi încălcat dreptul penal când au obținut difuzarea înregistrării. La nivel național nu a avut loc nicio anchetă în legătură cu împrejurările în care s-a realizat înregistrarea. În plus, nici nu s-a stabilit în fața instanțelor interne că înregistrarea ar fi conținut informații mincinoase sau denaturate sau că informațiile sau ideile pe care comentatorul societății reclamante le-a exprimat cu privire la această înregistrare ar fi dăunat în mod deosebit integrității și reputației părții vătămate.

Curtea nu are convingerea că simplul fapt că societatea reclamantă ar fi difuzat informații obținute ilegal de către un terț ar putea-o lipsi pe aceasta de protecția articolului 10.

În sfârșit, nimic nu sugerează că jurnaliștii societății reclamante ar fi acționat cu rea-credință sau ar fi vizat un alt obiectiv decât acela de a da seamă despre lucruri pe care erau obligați să le aducă la cunoștința publicului.

În consecință, ingerința în dreptul societății reclamante de a

comunica informații nu răspundea unei nevoi sociale imperioase și nu era proporțională cu scopul legitim urmărit. Ea nu era, deci, necesară într-o societate democratică.

Voskuil contra Țările de Jos⁶⁰

Subiect: sursele jurnalistice

Test: necesitate

Sancțiune: arestare

Decizie: încălcarea dreptului la libertatea de exprimare (articolul 10 al Convenției Europene a Drepturilor Omului); unanimitate

Instanța: Curtea Europeană a Drepturilor Omului: Țările de Jos

Rezumat:

Cazul se referă la arestarea unui ziarist pentru a-l obliga să și dezvăluie sursele.

Situația de fapt:

Reclamantul, ziarist, a publicat în anul 2000 un articol în care erau citate afirmațiile unui polițist anonim care critica metodele folosite în cadrul unei anchete penale împotriva anumitor persoane. Curtea de Apel a obligat reclamantul să dezvăluie identitatea sursei sale, în interesul acuzaților, al integrității poliției și a autorităților judiciare. Întrucât reclamantul a refuzat acest lucru, instanța a dispus arestarea sa imediată. După mai mult de două săptămâni, considerând că afirmațiile publicate de reclamant nu erau plauzibile, instanța a hotărât să revoce măsura privării de libertate. Procedura penală împotriva reclamantului a fost încheiată.

Decizia:

Ingerința în exercitarea libertății de exprimare a reclamantului avea o bază în dreptul intern și urmărea un „scop legitim”, respectiv prevenirea infracțiunilor.

Cu toate acestea, protecția surselor reprezintă una dintre premisele fundamentale ale libertății presei, așa cum reiese din diferite instrumente internaționale, printre care și Recomandarea R(2000)7 a

---

60 Hotărârea din 22 noiembrie 2007, cererea nr. 64752/01 (Curtea Europeană a Drepturilor Omului).

Comitetului Miniștrilor al Consiliului Europei. Lipsa unei astfel de protecții ar putea descuraja sursele ziaristilor să ajute presa să informeze publicul cu privire la problemele de interes general și, prin urmare, presa ar fi într-o mai mică măsură capabilă să joace rolul indispensabil de „câine de pază”.

Obligarea unui ziarist să își dezvăluie sursele nu se poate justifica decât printr-un motiv de interes public de o importanță superioară. Motivele invocate de Curtea de Apel pentru a obliga reclamantul să dezvăluie identitatea sursei sale erau, pe de o parte, necesitatea de a le asigura inculpaților un proces echitabil – aceștia fiind acuzați de săvârșirea de trafic de arme - și, pe de altă parte, protejarea integrității poliției.

Curtea consideră că primul motiv era lipsit de relevanță. Indiferent care ar fi fost eventuala importanță pentru procedura penală a informațiilor pe care Curtea de Apel a încercat să le obțină de la reclamant, faptul că acesta din urmă nu a dezvăluit informația respectivă nu a împiedicat examinarea pe fond a acuzațiilor împotriva celor trei inculpați. Într-adevăr, informația pe care se presupune că ar fi deținut-o reclamantul a fost înlocuită de declarațiile altor martori.

În ceea ce privește al doilea motiv, Curtea nu este în măsură să stabilească dacă afirmațiile publicate de reclamant erau, cel puțin parțial, adevărate.

În orice caz însă, Curtea consideră că, într-o societate democratică guvernată de un stat de drept, folosirea de către autoritățile publice a unor metode necorespunzătoare reprezintă chiar genul de probleme în legătură cu care publicul are dreptul de a fi informat. Curtea este frapată de caracterul extrem al mijloacelor pe care autoritățile olandeze erau pregătite să le folosească pentru a afla identitatea sursei. Metode atât de radicale nu pot decât să descurajeze persoanele care dețin informații corecte și precise în legătură cu săvârșirea unor nereguli să se manifeste în viitor și să comunice aceste informații presei.

În concluzie, interesul Guvernului de a afla identitatea sursei reclamantului nu era suficient de puternic pentru a prevala față de interesul reclamantului de a păstra secretă informația.

JURISPRUDENȚA INTERNAȚIONALĂ ÎN MATERIA LIBERTĂȚII DE EXPRIMARE

- DEFĂIMAREA • RESTRICȚII ASUPRA CONȚINUTULUI •
- REGLEMENTAREA MASS MEDIA • SECURITATEA NAȚIONALĂ •
- ORDINEA PUBLICĂ • SURSELE JURNALISTICE •

**ActiveWatch - Agenția de Monitorizare a Presei
2008**

ISBN 978-973-0-06069-0